

OBSAH

Úvod	2
10. setkání Fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách v Bruselu a výměna informací o nejlepších dostupných technikách v České republice	3
Stav legislativních prací na přípravě zákona pro oblast IPPC1	3
Phare projekty v oblasti IPPC	5
Vyjednávání přechodného období pro směrnici 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečišťování	7
Zkušenosti experta na IPPC z Evropské komise presentovány v Praze	8
Projekt „Capacity building for IPPC in the CR“	10
Simulované řízení o vydání integrovaného povolení pro slévárnu	11
Pilotní projekt IPPC v papírenském podniku	12
Vazba složkových zákonů na zákon o integrované prevenci	14
Retroaktivita přímá či nepřímá?	16
(Některé právní aspekty přechodných ustanovení vládního návrhu zákona o integrované prevenci)	16
Řízení podle návrhu zákona o integrované prevenci	17
Agentura trvale udržitelného rozvoje	19
Dopady zavádění Směrnice 96/61/EC o integrované prevenci (Směrnice o IPPC) v České republice	20
Co je Integrovaný registr znečišťování (IRZ)?	22
Žádost o vydání integrovaného povolení a první zkušenosti s jejím vyplňováním	23
Praktické zkušenosti z přípravy dokumentu BREF pro implementaci směrnice 96/61 EU (IPPC) na evropský textilní průmysl	24
Informační centrum	24
IPPC	24
Financování se státní podporou: od čistší produkce k nejlepším dostupným technikám	26
Integrovaná výrobní politika	27
IPPC a energetická účinnost v ČR, co s tím?	28
Zkušenosti se zaváděním systému IPPC ve Velké Británii	30
Environmentální povolování v Nizozemsku	37
Zkušenosti s IPPC ve Švédsku	38

edice PLANETA 2002

Odborný časopis pro životní prostředí

Ročník X, číslo 1/2002

Vydává Ministerstvo životního prostředí, Vršovická 65, 100 10 Praha 10, tel. 02/6712 2549, fax: 02/67126549

ISSN 1213-3396

Foto na titulní stránce Fotoscan 2001, s.r.o.

Titul **PLANETA** má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází maximálně 6x ročně jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí.

Šíří se zdarma a je volně přístupný na Internetu v Elektronické environmentální knihovně.

ÚVOD

Každá průmyslově vyspělá země vedle vysoké produkce zboží a služeb produkuje i velké množství odpadů, nežádoucích zplodin a hluku při úměrně neskromné konzumaci neobnovitelných zdrojů. Dopad na životní prostředí se tak stává prioritou dalšího rozvoje. Stav a vývoj životního prostředí stále více ovlivňuje hodnotu života, hospodářskou činnost a vztahy mezi lidmi.

Nové přístupy k tvorbě a ochraně životního prostředí musí být založeny na kvalitativně vyšších principech, na bázi komplexnějšího myšlení. V této souvislosti se hovoří o „tiché revoluci“ (silent revolution). V praktickém životě jde o změnu v přístupu managementu podniků, změnu postojů pracovníků průmyslu, státní správy i celé společnosti.

Tato změna myšlení a nároků má pak nacházet odraz i v legislativě životního prostředí. Jedním ze základních předpokladů je zakotvení principů udržitelného rozvoje. Reprezentantem tohoto nového legislativně zakotveného přístupu je směrnice Rady Evropské unie 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC).

Příprava České republiky v oblasti životního prostředí na vstup do Evropské unie vyžaduje převzetí a uplatnění environmentálního práva Evropského společenství. Jedním z nejdůležitějších legislativních předpisů v environmentální oblasti je zmíněná směrnice 96/61/EC o IPPC, která představuje zlom v přístupu k ochraně životního prostředí. Hlavním cílem je dosáhnout vyššího stupně ochrany životního prostředí před znečištěním z průmyslu preventivní cestou.

Integrovaná ochrana životního prostředí nesleduje jen produkované znečištění, ale identifikuje příčiny jeho vzniku a usiluje o předcházení vzniku znečištění přímo ve výrobní technologii. Zavádění integrované prevence a omezení znečištění aplikuje metodu porovnání parametrů provozovaného zařízení s parametry nejlepších dostupných technik (BAT). Podstata stanovení emisních limitů spočívá v tom, že vývoj inovací v průmyslu, a to jak v oblasti výrobních technologií, způsobu jejich porovnání, tak i technologií ochrany životního prostředí určují nové progresivní hodnoty. Sám průmysl tudíž posunuje pomyslnou laťku integrované ochrany životního prostředí jako celku.

Tato environmentální směrnice znamená tudíž nejen přínosy pro životní prostředí (dosazení vyššího stupně ochrany životního prostředí, zlepšení jeho kvality, zamezení přenosu znečištění z jedné složky životního prostředí do druhé), ale přínosy i pro průmysl. Navozuje podmínky pro pozitivní zrychlení inovačních procesů, modernizaci a zvýšení výrobních kapacit, zvýšení konkurenceschopnosti a zlepšení přístupu na nové a stávající trhy, úspory nákladů na suroviny, materiály a energie, nižší poplatky za znečišťování životního prostředí a nakládání s odpady, zlepšení manažerských a organizačních systémů v podnicích ad.

Právním předpisem, kterým se implementuje transponuje uvedená „směrnice o IPPC“ do naší legislativy, je vládní návrh zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů. Gestorem za transpozici a implementaci směrnice 96/61/EC a předkladatelem nového „zákona o integrované prevenci“ je bylo Mministerstvo životního prostředí.

Věcnou stránku implementace předmětné směrnice zajišťuje oddělení IPPC, které bylo ustanoveno k 1. srpnu letošního roku 2001 v rámci odboru strategií MŽP.

Náplň jeho činnosti je zaměřena především na:

- koncepční rozpracování a implementaci zákona o integrované prevenci (navazující předpisy, pilotní projekty)
- spolupráci s odborem evropské integrace na úkolech z oblasti IPPC souvisejících se vstupem České republiky do Evropské unie
- kooperaci s dotčenými resorty, orgány státní správy, průmyslovými svazy, podniky i nevládními organizacemi v procesu implementace „zákona“
- kooperaci s dotčenými subjekty směrnice 96/61/EC o IPPC
- přípravu, koordinaci a řízení na podporu implementace směrnice o IPPC
- zpracování přehledu zařízení spadajících pod režim směrnice o IPPC ve spolupráci s Informačním centrem pro IPPC, dotčenými resorty a odbornými útvary Mministerstva životního prostředí
- koordinaci strategické přípravy tzv. „nových zařízení“ na plnění požadavků předmětné směrnice (příprava „pilotních integrovaných povolení“)
- tvorbu koncepce integrovaného registru znečišťování
- propojení problematiky integrované prevence s Národním programem zavedení systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí a s Národním programem čistší produkce
- účast v systému výměny informací v oblasti IPPC mezi orgány Evropské unie, členskými a přístupujícími státy.

Vzhledem k tomu, že v současné době byl již návrh zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů schválen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky budou se do budoucna v činnosti oddělení IPPC stále více prosazovat aktivity realizačního charakteru spojené především s procesem přípravy na vydávání integrovaných povolení pro tzv. „nová zařízení“ instalovaná v průmyslových a zemědělských podnicích. Předpokládá to rovněž rozšiřování spolupráce s dalšími odděleními v odboru strategií a se všemi zainteresovanými odbory Mministerstva životního prostředí.

Vybrané poznatky a zkušenosti z práce nového oddělení IPPC jsou spolu s výsledky spolupracujících orgánů a institucí, průmyslových podniků a dalších organizací předmětem předkládaných příspěvků v této publikaci. ve vydávaném „Bulletinu IPPC“.

Věříme, že bulletin toto monotematické číslo edice PLANETA 2002 zaměřené na problematiku IPPC přináší cenné aktuální informace¹ odborné veřejnosti, orgánům státní správy, představitelům průmyslu, zemědělské výroby a všem, kteří si uvědomují, že pouze aktivity respektující standardy životního prostředí, které minimalizují negativní dopady lidských činností na životní prostředí a zdraví obyvatel, mají šanci zabezpečit důstojné místo České republiky v mezinárodních ekonomických a environmentálních vztazích.

RNDr. Jiří Bendl, CSc., ředitel odboru strategií, MŽP
Ing. Jaroslav Fereš, vedoucí oddělení IPPC, MŽP

¹ Obsah příspěvků odráží termín uzávěrky 5.12. 2001. Aktualizace vybraných článků proběhla k 8.1. 2002.

STAV LEGISLATIVNÍCH PRACÍ NA PŘÍPRAVĚ ZÁKONA PRO OBLAST IPPC¹

Ministerstvo životního prostředí započalo počátkem roku 2000 intenzivní legislativní práci na rozpracování věcného záměru zákona o integrované prevenci a omezení znečištění a integrovaném registru znečišťování do tzv. paragrafované podoby návrhu zákona tak, aby byl předložen vládě v souladu s Plánem legislativních prací vlády na rok 2001 do konce března 2001. V souladu s Legislativními pravidly vlády byl návrh zákona o integrované prevenci nejdříve rozeslán do připomínkového řízení, k čemuž došlo dne 17. ledna 2001. Konečný termín pro zaslání připomínek byl stanoven na 12. února 2001, přičemž vypořádání připomínek se uskutečnilo dne 23. února 2001. Návrh zákona byl v rámci meziresortního připomínkového řízení zaslán též krajům, průmyslovým svazům a vybraným nevládním organizacím. Se zástupci krajů proběhlo separátní vypořádání připomínek. Samostatné jednání k projednání připomínek se uskutečnilo také se Svazem průmyslu a dopravy, se kterým byla od počátku přípravy tohoto právního předpisu navázána úzká spolupráce.

Z ministerstev uplatnilo v meziresortním připomínkovém řízení zásadní připomínky Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo financí a Ministerstvo pro místní rozvoj, přičemž po vzájemné dohodě došlo k vypořádání všech zásadních připomínek. Ostatní resorty uplatnily buď doporučující připomínky, nebo se k materiálu nevyjádřily. Materiál byl upraven ve smyslu uplatněných připomínek a závěrů z jejich projednání.

Ministerstvo průmyslu a obchodu a Ministerstvo zemědělství vyjádřily v této fázi přípravy návrhu zákona shodně nesouhlas s předloženým materiálem z důvodu nedořešení kompetenčního sporu nastoleného již ve fázi předložení věcného záměru zákona. Materiál byl z tohoto důvodu předložen do vlády s rozpory. V průběhu projednávání návrhu zákona v pracovních komisích Legislativní rady vlády i v radě samotné došlo k vyřešení rozporu mezi

všemi zainteresovanými resorty a ke kompromisní úpravě materiálu.

Návrh zákona o integrované prevenci a omezení znečištění a o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) byl schválen vládou na její schůzi dne 6. června 2001. Vládní návrh zákona byl poté předložen Parlamentu a pod číslem sněmovního tisku 960 prošel dne 12. července 2001 v Poslanecké sněmovně 1. čtením, ve kterém byl příkázán k projednání výboru pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí a výboru pro evropskou integraci. Lhůta pro projednání vládního návrhu zákona byla prodloužena o 40 dnů, tzn. na 100 dnů. Výbor pro evropskou integraci tento návrh dne 8. listopadu 2001 usnesením doporučil Poslanecké sněmovně projednat a schválit, ve znění přijatých pozměňovacích návrhů. Ve výboru pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí, který byl výborem garančním, proběhla dne 7. listopadu 2001 obecná rozprava k předloženému návrhu s tím, že další jednání se uskutečnilo dne 28. listopadu 2001, na kterém byl k návrhu zákona přijat komplexní pozměňovací návrh. Dne 27. listopadu 2001 byla zahájena 43. schůze Poslanecké sněmovny, na které poslanci ve 2. a 3. čtení návrh zákona o integrované prevenci v zásadě ve znění zpracovaného komplexního pozměňovacího návrhu schválili. **Návrh zákona byl dne 19. prosince 2002 postoupen k projednání Senátu, který by jej měl jako sněmovní tisk 169, projednat nejpozději do 17. ledna 2002.** V Senátu byl materiál příkázán k projednání výboru pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí a výboru pro evropskou integraci.

Mgr. Zuzana Malatincová, odbor legislativní, MŽP,
e-mail: Zuzana_Malatincova@env.cz

¹ Příspěvek byl aktualizován k 7.1. 2002.

10. SETKÁNÍ FÓRA PRO VÝMĚNU INFORMACÍ O NEJLEPŠÍCH DOSTUPNÝCH TECHNIKÁCH V BRUSELU A VÝMĚNA INFORMACÍ O NEJLEPŠÍCH DOSTUPNÝCH TECHNIKÁCH V ČESKÉ REPUBLICE

V polovině listopadu 2001 se konalo v Bruselu již desáté setkání členů Fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách (Information Exchange Forum on BAT, „IEF“). IEF je institut zastřešující činnost technických pracovních skupin k referenčním dokumentům o nejlepších dostupných technikách, tzv. BREF. Členy IEF jsou zejména zástupci ministerstev životního prostředí členských a kandidátských zemí a zástupci evropských průmyslových svazů.

IEF předsedají zástupci Evropské komise ze sekce DG Environment a DG Enterprise a zástupci Evropského úřadu pro IPPC, který založila Evropská komise v Seville.

Evropský úřad pro IPPC řídí činnost technických pracovních skupin k jednotlivým dokumentům BREF. Technické pracovní skupiny jsou mezinárodní týmy odborníků na danou problematiku (průmyslový nebo zemědělský sektor, průřezovou činnost, jako je např. monitoring, emise ze skladování apod.). Odborníci jsou do technických pra-

covních skupin nominování většinou ministerstvy životního prostředí členských a přistupujících zemí EU nebo příslušnými průmyslovými svazy.

Na 10. IEF byly představeny tři finální návrhy BREF pro chemický sektor. První průřezový BREF „Čištění odpadní vod a plynů, environmentální manažerské systémy v chemickém sektoru“ je referenčním dokumentem, který uceleně řeší v názvu zmíněnou problematiku, a je tedy doplněním následujících sektorových BREFů – Výroba chlóru a louhu, Velkoobjemová výroba organických látek, Velkoobjemová výroba anorganických látek, Výroba anorganických specialit a Výrobky lehké organické chemie. Prezentace BREFu kladla značný důraz na environmentální manažerské systémy. Fórum kladně přijalo návrh Evropské komise k doplnění textů o environmentálních manažerských systémech do všech BREFů (do hotových v průběhu jejich revizí) jako součást BAT.

Druhý prezentovaný BREF „Velkoobjemová výroba organických látek“ se dotýká devadesáti typů organických výrob. Podrobněji je ilustrativně uvedeno sedm typů výrob. Třetí byl představen BREF „Rafinerie“. Některé členské země nedoporučovaly projednání tohoto dokumentu na 10. IEF s tím, že jej doprovází řada nejasností. Evropský úřad pro IPPC však považoval tento BREF za vhodný k prezentaci a spolu s oběma dříve uvedenými ho doporučil ke schválení Evropské komisi.

Evropská komise zahájí schvalovací proceduru u již hotových BREF v **prosinci 2001**.

Dále Evropská komise vyzvala k diskusi nad návrhy nových průřezových BREF, a to pro energetickou účinnost, prevenci a redukci emisí NO_x, hluk a pro ukončení provozu zařízení. Členové Fóra pro výměnu informací reagovali různě, avšak převládal názor schvalující potřebu průřezového BREF pro energetickou účinnost. Návrh nových průřezových dokumentů do značné míry vychází z nedostatečnosti sektorových BREF. Problematika energetické účinnosti, hluku a podmínek při likvidaci provozu zařízení je v hotových sektorových BREF řešena nedostatečně, přestože všechny zmíněné aspekty jsou nedílnou součástí povolení dle směrnice Rady 96/61/EC o IPPC.

Řešení této nedostatečnosti přípravou nové série průřezových dokumentů nepovažují za nejlepší možnost. Úředníci, provozovatelé zařízení a další zainteresovaní by byli nuceni k jedné kauze studovat kromě sektorového/ých dokumentu/ů, např. na chemii, odpadové hospodářství apod., ještě řadu průřezových dokumentů jako monitoring, emise za skladování, ekonomické vlivy, energetickou účinnost, hluk, NO_x... Doufáme, že při rozhodování převládne zdravý rozum a odborníci se zaměří na revizi a doplnění sektorových BREF.

Dalším bodem jednání bylo načasování revize již hotových BREF. V roce **2003** se předpokládá revize BREF „Cement a vápno“. Doplněno by mělo být např. spalování odpadů, nové systémy ke snížení emisí prachu, BAT emisní hodnoty pro VOC, kovy, HF, CO a další části. Ve stejném roce je plánována revize BREF „Železo a ocel“, která by měla přinést podrobnější zpracování částí týkajících se energie, hluku, nakládání s materiály, dopravy, emisí ze skladování a monitoringu. Ostatní hotové BREF by měly být podle plánu Evropské komise revidovány v roce 2004 a později.

Součástí programu Fóra byla rovněž prezentace DG Enterprise, v rámci které byli členové IEF seznámeni s výsledky tříletého projektu hodnotícího **vliv zavádění nejlepších dostupných technik na konkurenceschopnost podniků**. Studie zohlednila výsledky analýz z několika členských zemí EU (např. Německo, Velká Británie) i mimo EU (Kanada, Brazílie). K analýzám byly využity údaje z přímo konkrétních podniků a závěrem bylo zjištění, že zavedení BAT nesnižuje konkurenceschopnost podniků. Zpráva z projektu je k dispozici k okopírování u pracovníků oddělení IPPC Ministerstva životního prostředí.

Na závěr informativního bloku o 10. IEF je třeba zmínit připomínky, se kterými se Evropský úřad pro IPPC pravidelně obrací na členy IEF a další kontaktní body v jednotlivých členských a kandidátských zemích. Jedná se **nominaci odborníků do technických pracovních skupin** a jejich připravenost. Členské a kandidátské země mají zabezpečit dostatečné a kvalitní zastoupení v technických pracovních skupinách. Několikaletá zkušenost ukazuje, že v technických pracovních skupinách převažují zástupci průmyslu a několika aktivních členských zemí. Tím dochází k určité disproporci v prosazování environmentálních zájmů a nedostatečnému využití potenciálu evropských nejlepších dostupných technik. Rovněž se stává, že země vysílají odborníky nepoučené o problematice IPPC, kteří získávají zkušenosti teprve v průběhu práce technické pracovní skupiny. Další obvyklá připomínka se týká načasování příspěvků do BREF. Některé země dávají své příspěvky do BREF až ve finální fázi přípravy dokumentu a Evropský úřad pro IPPC má pouze omezenou možnost jejich zpracování. Tím dochází ke ztrátě informací, přičemž další možnost – revize dokumentu – následuje cca za pět let od jeho prezentace na IEF.

Česká republika má zastoupení pouze v osmi technických pracovních skupinách z celkového počtu 33, a to pro textilní průmysl, velké spalovací zdroje, kafilérie a produkty ze živočišného odpadu, výrobu potravin a mléka, intenzivní chovy, odpadové hospodářství, spalování odpadů a těžební průmysl. Skupina pro těžební průmysl je nad rámec rozsahu IPPC, byla nově ustanovena na žádost Evropské komise (v reakci na havárii s katastrofickým dopadem na životní prostředí a zdraví místních obyvatel v Baia Mare v Rumunsku. Jednalo se o protržení sedimentační nádrže a následnou rozsáhlou otravu kyanidem z těžby zlata). Odborníkem působícím v této technické pracovní skupině je Doc. Kříbek z Českého geologického ústavu (kribek@cgu.cz).

V roce 2001 Ministerstvo životního prostředí rovněž nominovalo do technických pracovních skupin k odpadovému hospodářství a ke spalování odpadů Ing. Vejnar z Centra pro hospodaření s odpady VÚV T. G. M. (pavel_vejnar@vuv.cz). Ministerstvo zemědělství nominovalo v lednu 2002 Ing. Dědinu (martin.dedina@quick.cz) z Výzkumného ústavu zemědělské techniky do technické pracovní skupiny k intenzivním chovům.

Nominace odborníků jsou realizovány z jednoho kontaktního místa, kterým je oddělení IPPC Ministerstva životního prostředí. Nominovat odborníka může kdokoli, pokud pro něho získá pověření úřadu zapojeného do systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách (Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu nebo Ministerstva zemědělství), popř. zaměstna-

vatelského svazu nebo hospodářské komory, jejichž předmětem činnosti je prosazování a ochrana profesních zájmů.

Systém nominace odborníků do technických pracovních skupin se teprve ustanovuje. Česká republika bude mít postupně možnost ovlivňovat evropský standard nejlepších dostupných technik ve všech relevantních oborech. Řadu již hotových BREF budeme mít možnost ovlivňovat teprve při jejich revizích. Pozitivem, které ovšem musíme umět ucho-

pít, je čas, který získáváme k přípravě nominovaných expertů. Zde budeme muset překonat značnou míru podceňování důležitosti práce v technických pracovních skupinách.

Mgr. Eva Hatláková, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Eva_Hatlakova@env.cz

PHARE PROJEKTY V OBLASTI IPPC

Na podporu implementace legislativy Evropské unie v tzv. kandidátských zemích poskytuje Evropská unie prostřednictvím široké škály programů finanční prostředky na poradenství a spolupráci s experty ze zemí EU či na dodávky investičního majetku za předem stanovených přísných pravidel.

Mezi tyto programy patří i program Phare. Jednou z jeho součástí je tzv. institution building – **budování institucí**. Tento typ programu se orientuje na posílení institucionálních struktur kandidátské země na národní a regionální úrovni včetně přípravy lidských zdrojů v souladu s cíli a procedurami Evropské unie. Od roku 1998 mohou být prostředky na budování institucí využívány formou tzv. **twinningu** – přímé spolupráce institucí státní správy s obdobnými institucemi v zemích EU, zahrnující působení zahraničních poradců, školení a semináře a související vybavení.

V současné době jsou v oblasti integrované prevence a omezování znečištění (dále jen IPPC) z hlediska blízkého zahájení aktuální dva Phare projekty typu twinning:

- Phare Twinning 2000 – Implementation Structures for IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control) and Register IRZ (Integrated Pollution Register)
- Phare Twinning Light 2001 – Strengthening of the Application of the Directive 96/61/EC on IPPC.

PHARE 2000 – IMPLEMENTATION STRUCTURES FOR IPPC AND REGISTER IRZ

Projekt Phare 2000 – IPPC je primárně zaměřen na přípravu státní správy na budoucí režim povolování podle zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, integrovaném registru znečišťování a změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci), kterým se do českého právního řádu zavádí směrnice Rady 96/61/ES o IPPC. V rámci projektu bude česká strana reprezentovaná Ministerstvem životního prostředí spolupracovat s německými (Spolkové ministerstvo pro životní prostředí, ochranu přírody a jadernou bezpečnost) a dánskými experty. Mimo MŽP budou do projektu zapojeny další budoucí aktéři procesu integrovaného povolování – v první řadě pracovníci krajských úřadů, České inspekce životního prostředí, krajských hygienických stanic, agentury a dalších příspěvkových organizací resortu MŽP, dále zástupci ostatních dotčených ministerstev – Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva zemědělství, Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva pro místní rozvoj a zástupci průmyslových svazů.

Českým vedoucím projektu je ředitel odboru strategií – RNDr. Jiří Bendl, CSc., německou stranu zajišťuje jako vedoucí projektu paní *Martina Karbowski*, která je současně vedoucí projektu Phare v oblasti ochrany ovzduší.

Hlavním koordinátorem všech aktivit projektu Phare 2000 – IPPC je pan *Franz Ellermann*, tzv. PAA (Pre-Accession Adviser = předvstupní poradce).

Projekt, který by měl trvat 18 měsíců, je rozdělen na několik částí podle povahy jednotlivých aktivit.

Jedná se o následující okruhy:

1. Analýza institucionálního zabezpečení a revize implementačního plánu pro oblast IPPC
2. Příprava návrhů 14 strategií pro kraje na implementaci směrnice IPPC včetně časového harmonogramu pro vydávání integrovaných povolení
3. Příprava školicích programů k IPPC v rámci projektu
4. Pilotní povolování tří vybraných IPPC zařízení
5. Oblast monitoringu
6. Informační systém IPPC, reportování do EU, IRZ
7. Aplikace BAT a BREF-dokumentů
8. Výměna zkušeností (se zahraničními partnery a zároveň spolupráce se souběžně běžícími Phare projekty v oblasti ochrany ovzduší, vod a odpadů¹)

Ad 1) Analýza institucionálního zabezpečení a revize implementačního plánu pro oblast IPPC

Jedná se o úvodní část k celému projektu, která by měla navázat na již proběhlé studie a analýzy a poskytnout německým a dánským partnerům podklady pro další spolupráci v projektu. Dále by měla úvodní etapa zhodnotit současné problémy v institucionálním zabezpečení v souvislosti s problematikou IPPC a navrhnout cesty pro zlepšení. Součástí této etapy bude i revize a aktualizace národního implementačního plánu pro směrnici IPPC (v souladu se zabezpečováním ostatní problematiky průmyslového znečišťování tj. např.: SEVESO II, EMAS, velká spalovací zařízení). Revidovaný dokument i výsledky analýzy budou použity v dalších částech projektu.

Ad 2) Příprava návrhů 14 strategií pro kraje na implementaci směrnice IPPC včetně časového harmonogramu pro vydávání integrovaných povolení

V rámci této části projektu budou ve spolupráci s jednotlivými kraji navrženy strategie pro implementaci problematiky IPPC v daném regionu včetně harmonogramu pro vydá-

vání integrovaných povolení (tak, aby byly centrálně sladěné). Návrhy těchto materiálů budou prezentovány na semináři za účasti dotčených subjektů a výsledné materiály se zapracovanými připomínkami budou poté doručeny jednotlivým krajským úřadům. Strategie by měly zahrnovat i způsoby revize a úprav.

Ad 3) Příprava školicích programů k IPPC v rámci projektu

Obsahem této části je příprava 4 školicích modulů, které doplňují nebo navazují na další části projektu a pomocí nichž je zabezpečeno, že se informace dostanou příslušným pracovníkům krajů, inspektorům a dalším odborníkům.

- 4 oblasti školení v rámci Phare 2000 – IPPC zahrnují:
- Školení k jednotlivým referenčním dokumentům o nejlepších dostupných technikách (BREF) a k aplikaci nejlepších dostupných technik (BAT)
- Školení formou účasti na simulaci procesu integrovaného povolování (dle vládního návrhu zákona o integrované prevenci)
- Školení k naplnění požadavků IPPC na monitoring
- Školení k nástrojům IT – (Informačnímu systému IPPC, IRZ a reportování do EU).

Ad 4) Pilotní povolování tří vybraných IPPC zařízení

V rámci této aktivity budou simulovány tři povolovací řízení ve třech odlišných krajích tak aby, si účastníci těchto simulací (zástupci krajských úřadů, vybraného podniku, krajského hygienika, agentury, ČIŽP, obce, veřejnosti atd.) mohli vyzkoušet budoucí role, a současně, aby se tímto získala zpětná vazba (např. k formuláři žádosti o integrované povolení). Jedním z cílů je předejít případným problémům ve skutečném řízení po nabytí účinnosti zákona o integrované prevenci. Zástupci krajských úřadů budou mít možnost získat konkrétní zkušenosti s procesem integrovaného povolování. Tyto znalosti jim umožní prakticky se připravit na reálný průběh povolování podle zákona o integrované prevenci. Podniky, které se této simulace zúčastní, budou mít předpřipravenou žádost a podmínky integrovaného povolení.

Simulované povolování proběhne v zařízeních sklářského průmyslu, chemického průmyslu a v zařízení pro nakládání s odpady. Jako povolovaná zařízení jsou vybírána tzv. nová zařízení, pro která je z hlediska termínů směrnice 96/61/ES o IPPC povinnost získat integrované povolení nejaktuálnější.

Součástí této části projektu bude i školení k souvisejícím BREFům a k aplikaci odpovídajících BAT pro tři povolované oblasti.

Ad 5) Oblast monitoringu

Tato část projektu je zaměřena na přípravu plnění požadavků monitoringu v oblasti IPPC, jejím obsahem jsou následující výstupy projektu:

- Přeložený BREF „Monitoring systems“
- Inspekce – analýza monitoringu – ve třech zařízeních, která budou povolována v předchozí části
- Příprava metodologie k požadavkům na monitoring v oblasti IPPC pro vybraná odvětví (zahrnující výsledky a závěry inspekce zařízení)
- Školení inspektorů, pracovníků krajských úřadů, agentu-

ry a případně dalších relevantních odborníků v oblasti monitoringu

- Podpora české pracovní skupiny pro monitoring (např. spolupráce expertů z Německa s pracovní skupinou)

Ad 6) Informační systém IPPC, IRZ a reportování do EU

Tato část se věnuje zabezpečování výměny informací v oblasti IPPC. V rámci tohoto projektu bude tato oblast rozdělena do tří skupin:

- Informační systém IPPC (tok dokumentů, databáze BAT, ostatní relevantní informační servis k IPPC v oblasti ochrany životního prostředí),
- Registr IRZ a požadavky článku 15 IPPC směrnice,
- Reportování do EU – požadavky článku 16 IPPC směrnice.

Pro každou z těchto skupin budou nadefinovány a navrženy konkrétní technické způsoby zabezpečení, (v rámci souběžného bilaterálního projektu je plánováno jejich naprogramování). Následně k jednotlivým vytvořeným „informačním nástrojům“ bude následovat školení pro relevantní pracovníky – tj. správce IRZ, krajské úřady, agenturu, MŽP, ČIŽP a další uživatele.

Ad 7) Aplikace BAT a BREF-dokumentů

V rámci úvodních aktivit této části projektu proběhne příprava podkladových materiálů – specifikace, na koho se směrnice IPPC vztahuje, návod na aplikaci BAT v povolovacím procesu, atd. V dalších etapách proběhne, ve spolupráci s průmyslovými svazy a dalšími českými odborníky, příprava školicích materiálů, školení a zhodnocení tohoto **školení k jednotlivým BREFům** (z oblastí: Velká spalovací zařízení, Chladicí systémy, Emise ze skladování velkoobjemových a nebezpečných materiálů, Rafinerie, Plynné a tekuté anorganické chemikálie, Velkochovy, Nakládání s odpadními vodami a odpadními plyny, řídicí systémy v chemickém průmyslu, Ekonomické a více složkové vlivy). Školení budou směřována hlavně pro pracovníky krajských úřadů, agentury a ČIŽP s cílem odborně připravit státní správu na budoucí povolovací a kontrolní činnost definovanou zákonem o integrované prevenci. Současně budou zahraniční experti k dispozici pro diskuse a řešení konkrétních problémů vztahujících se k zařízením z příslušným IPPC odvětví nebo k diskusím se zástupci jednotlivých průmyslových svazů.

Ad 8) Výměna zkušeností

Cílem této části projektu je formou studijních cest prohloubit spolupráci zahraničních a českých expertů (účastníků projektu v rámci jednotlivých odborných aktivit) a zprostředkovat získání praktických zkušeností z povolování podle IPPC, o aplikaci BAT a zabezpečování monitoringu z členských států EU. Současně by měla být po dobu celého trvání projektu zabezpečována spolupráce se souběžně běžícím Phare projektem v oblasti ochrany ovzduší, a kde to bude vhodné, i s dalšími dvěmi Phare projekty v oblasti ochrany vod a nakládání s odpady.

Relativně samostatnou částí projektu Phare 2000 – IPPC je tzv. investiční část, v rámci které má být zprostředkována dodávka technických prostředků (PC, servery, tiskárny atp.) pro instituce státní správy (především krajské úřady, ČIŽP

a agenturu), jež budou figurovat v procesu integrovaného povolování podle zákona o integrované prevenci.

Současný stav přípravy projektu:

V prosinci 2001 skončila příprava základního podkladového materiálu k projektu – Společné úmluvy (tzv. Covenant²). Tento materiál byl schválen zástupci Delegace Evropské komise v Praze a v současné době se čeká na oficiální schválení dokumentu zástupci Evropské komise v Bruselu. Podle všech předpokladů by měl být tento dlouho připravovaný poměrně ambiciózní projekt zahájen v lednu či únoru letošního roku.

PHARE 2001 – STRENGTHENING OF THE APPLICATION OF THE DIRECTIVE 96/61/EC ON IPPC

Phare 2001, tzv. light, je svým rozsahem i délkou trvání podstatně menší než předcházející projekt. Neměl by přesáhnout 6 měsíců a měl by být úzce zaměřený. V současném návrhu si projekt klade za cíl zvýšit informovanost podniků spadajících pod režim IPPC (konkrétně se zařízením z kategorie 6.2, 6.4 nebo 6.5 dle přílohy č.1 směrnice o IPPC) a provést simulaci integrovaného povolování pro 3 vybraná zařízení z příslušných oblastí. V několika krajích by měly proběhnout semináře a panelové diskuse k aplikaci BREF/BAT „Textilní průmysl“, „Jatka a zařízení na zneškodňování nebo znehodnocování zvířecích těl a živočišného odpadu“, „Mlékárenský a potravinářský průmysl“ se zástupci provozovatelů příslušných IPPC zařízení. Účastí odborníků z členského státu EU, kteří se na povolování těchto zařízení podle požadavků směrnice 96/61/ES o IPPC podílejí ve svém domovském státě, by měla být zabezpečena vysoká fundovanost v rámci panelových diskusí.

Součástí projektu je i problematika tzv. přeshraničních vlivů, která je ve směrnici o IPPC upravena v článku 17. Článek obsahuje požadavek na členské státy EU poskytnout

v případě zařízení s přeshraničním vlivem informace o takovémto zařízení sousedícímu státu a zapojit ho tím do procesu integrovaného povolování. Ve většině členských států EU se k tomuto požadavku přistupuje tak, že se dopředu žádné seznamy zařízení s přeshraničními vlivy nepřipravují a vyčkává se, zdali se některý ze sousedních států o příslušné informace sám přihlásí. Rádi bychom prostřednictvím pracovního setkání nad koncepcí řešení těchto situací a hlavně nad konkrétním případem povolování zařízení s přeshraničními vlivy načerpali zkušenosti z takového to nestandardního povolovacího procesu.

Návrh projektu vznikl z iniciativy oddělení IPPC, MŽP po konzultacích se zástupci Potravinářské komory, Asociace textilního průmyslu a Ministerstva zemědělství. Projekt by měl být zastřešován Ministerstvem životního prostředí ve spolupráci s Českou inspekcí životního prostředí a s výše uvedenými institucemi.

Začátek projektu Phare 2001 – IPPC je v současné době odhadován na polovinu roku 2002.

Aktuální informace o vývoji obou zmiňovaných projektů, a o dalším připravovaném projektu Phare 2002 – Reinforcement of IPPC implementation, budou zveřejňovány na internetových stránkách Informačního centra pro IPPC při Českém ekologickém ústavu (www.ceu.cz/ippc). Více informací o projektech je také možno získat v oddělení IPPC na MŽP.

Ing. Marta Běťáková – IPPC oddělení, MŽP,
e-mail: Marta_Betakova@env.cz

Poznámky:

¹ Oblast ochrany ovzduší: Phare Twinning – Institutions for Permitting and Monitoring in the Air Quality Sector; oblast ochrany vod: Phare Twinning – Implementation Strategies for EC Water Directives in the Czech Republic; oblast nakládání s odpady: Phare Twinning – Centre for Waste Management.

² Covenant = společná úmluva, podkladový materiál partnerů projektu o podobě, vstupu a výstupu jednotlivých aktiv.

VYJEDNÁVÁNÍ PŘECHODNÉHO OBDOBÍ PRO SMĚRNICI 96/61/EC O INTEGROVANÉ PREVENCI A OMEZOVÁNÍ ZNEČIŠŤOVÁNÍ

Dne 1. června 2001 Česká republika předběžně uzavřela jednání ke kapitole 22: Životní prostředí, která patří k jedné z nejdůležitějších a nejnáročnějších z hlediska splnění všech požadavků příslušné legislativy ES. Původní pozice České republiky, jež obsahovala sedm žádostí o přechodná období – posun splnění implementace příslušného předpisu ES za tzv. referenční datum vstupu (pro Českou republiku 1. leden 2003), byla revidována a konečný seznam přechodných období zahrnuje pouze 2 žádosti o přechodná období. Předpisy, jež Česká republika bude zavádět do praxe později než k předpokládanému vstupu do EU, jsou:

- směrnice 94/62/EC o obalech a obalových odpadech – do konce roku 2005,
- Vyjednávání přechodného období pro směrnici 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečišťování směrnice 91/271/EEC o čištění městských odpadních vod – do konce roku 2010.

V případě směrnice 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečištění požadovala Česká republika jednání o dvou žádostech o přechodná období, a to pro „nová zařízení“ (termín vysvětlen v příspěvku „Retroaktivita přímá či nepřímá?“) do 30. října 2004 a pro jedno stávající zařízení

do 30. října 2012. Důvodem žádosti o přechodné období pro „nová zařízení“ byl fakt, že předpokládaná účinnost zákona zavádějícího požadavky této směrnice je stanovena k 1. lednu 2003, a nelze proto zajistit vydání integrovaných povolení pro „nová zařízení“ k referenčnímu datu vstupu ČR do EU. Po vzájemné dohodě všech členských států EU a ČR byly argumenty pro toto přechodné období akceptovány, nicméně Česká republika byla vyzvána k zajištění souladu „nových zařízení“ s požadavky směrnice k datu vstupu ČR do EU.

Žádost o přechodné období pro stávající zařízení byla předmětem detailní diskuse s odborníky EK, v jejímž rámci se změnilo původní plošné přechodné období na žádosti o přechodná období pro jednotlivá zařízení. Česká republika postupným jednáním se zástupci všech podniků spadajících pod režim směrnice 96/61/EC dospěla k formulaci žádosti o přechodné období pouze pro jedno stávající zařízení, a to Teplárnu Přerov. V závěrečné Společné pozici Evropské unie ke kapitole 22: Životní prostředí (CONF-CZ 28/01) bylo dohodnuto, že tato žádost o přechodné období bude pro-

jednána, jakmile bude schválena revize směrnice 88/609/EEC o velkých spalovacích zařízeních. Vzhledem k tomu, že předmětná směrnice již byla schválena a vyšla dne 27. listopadu 2001 v Oficiálním věstníku EU pod číslem 2001/80/EC, bude žádost Teplárny Přerova opětovně předmětem jednání mezi ČR a EU v rámci nového *acquis* za rok 2001.

Splněním směrnice o integrované prevenci a omezování znečištění se Česká republika zařadí po bok evropských zemí, které považují preventivní ochranu životního prostředí za jednu z priorit politiky životního prostředí. Zároveň nově zaváděný institut vyjednávání mezi regulátorem a provozovatelem zařízení o podmínkách integrovaného povolení k provozu zařízení přispěje ke zlepšení spolupráce mezi průmyslem a veřejnou správou.

Ing. Dagmar Kaljariková, zástupce ředitele odboru evropské integrace, MŽP,
e-mail: Dagmar_Kaljarikova@env.cz

ZKUŠENOSTI EXPERTA NA IPPC Z EVROPSKÉ KOMISE PRESENTOVÁNY V PRAZE

V červnu 2001 navštívil Českou republiku **expert Generálního direktorátu pro životní prostředí (DG Environment) Evropské komise pan Magnus Gislev**. Návštěva se uskutečnila na pozvání Ministerstva životního prostředí v rámci programu zahraniční pomoci pro ČR. Pan Gislev se specializuje na problematiku směrnice 96/61/ES o IPPC včetně zvyšování informovanosti a zabezpečování systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách (BAT).

Během své návštěvy se M. Gislev zúčastnil veřejného semináře k problematice IPPC (18. 6. 2001) a diskuse se záměstnanci Ministerstva životního prostředí (19. 6. 2001).

Expert Evropské komise na semináři hovořil o následujících tématech¹:

- Historii vzniku a budoucím možném vývoji v oblasti IPPC.
- Výměně informací o BAT.
- Implementaci a reportování do EU související se směrnicí 96/61/ES o IPPC.

Z hlediska budoucího vývoje lze očekávat rozšíření okruhu zařízení spadajících pod režim IPPC (změnu přílohy č. 1 IPPC směrnice) a možné zapracování dalších specifikací povinností zpřístupňovat veřejnosti informace během procesu udělování integrovaného povolení a dalších požadavků souvisejících s Aarhuskou konvencí.

Jako zajímavost lze zmínit záměr autorů směrnice dosáhnout jejím prostřednictvím, kromě hlavního cíle – předcházení průmyslovému znečištění životního prostředí, i mimoenvironmentálních efektů jako např. podporu ino-

vací, sjednocování ekonomických a sociálních podmínek a zabezpečování rovné hospodářské soutěže v rámci EU. K podpoře dvou posledních zmíněných oblastí a hlavně ke zpracovávání znalostí o environmentálních dopadech jednotlivých technologií slouží systém výměny informací zabezpečovaný prostřednictvím Evropské kanceláře pro IPPC v Seville (EIPPCB). Zde jsou kompletovány referenční dokumenty nejlepších dostupných technik (BREF)² pro jednotlivé sektory (kategorie) IPPC zařízení. Plánovaná doba na přípravu 1 referenčního dokumentu jsou dva roky.

Přípravy těchto dokumentů se zúčastňují mimo zástupců Komise, členských a kandidátských států i zástupci průmyslových svazů a nevládních ekologických organizací.

Během semináře bylo opětovně zdůrazněno, že *BREFy nejsou právně závazné, že nedefinují nebo nerozšiřují povinnosti pro provozovatele*. Dále *BREFy neobsahují emisní limity a samozřejmě nezahrnují místní podmínky*, které se v rámci povolování musí brát v úvahu. Kvalita samotných dokumentů odráží kvalitu a množství dodaných podkladů z jednotlivých zemí. Proto je v tomto směru velice důležitá účast zástupců jednotlivých odvětví v technických pracovních skupinách řízených ze Sevilly.

V současné době je dokončeno pouze 9 z plánovaných 32 dokumentů.

Náročnost zpracování těchto dokumentů odráží i zpoždění jejich přípravy oproti původnímu plánu Evropské komise. Tabulka ukazuje stav přípravy dokumentů BREF dle údajů z dubna 2001.

Pan Gislev zmínil také tři následující nástroje, které EK používá ke kontrole implementace (zavedení do praxe) IPPC směrnice v jednotlivých zemích Evropské unie:

- zprávy o implementaci podávané členskými státy (2003, 2006) – požadavek dle čl. 16 (2) IPPC směrnice a tzv. reportingové směrnice 91/692/EEC, upravené pro IPPC směrnici Rozhodnutím Komise z 31. května 1999,
- studie o implementaci za období 2000 – 2001 (dokončení v prosinci 2001),
- IMPEL³ Network (AC-IMPEL)⁴.

Během diskusí se zaměstnanci MŽP expert Evropské komise připustil, že řada členských států EU (např. Řecko, Rakousko, Španělsko) neupravila národní legislativu tak, aby obsahovala požadavky směrnice 96/61/ES o IPPC, včas

nebo dle názorů Evropské komise dostatečně. Přesto (a nebo právě proto) nemohou kandidátské země v tomto směru čekat ze strany zástupců Evropské unie žádné úlevy.

Ing. Marta Běťáková, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Marta_Betakova@env.cz

Poznámky

¹ Celá prezentace pana Gisleva je k dispozici na internetové adrese Informačního centra pro IPPC : www.ceu.cz/ippc.

² Originály těchto dokumentů jsou dostupné např. na adrese Evropské kanceláře pro IPPC – <http://eippcb.jrc.es>.

³ IMPEL = The European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law, AC-IMPEL = paralelní síť pro kandidátské země

⁴ Více informací na adrese:

<http://europa.eu.int/comm/environment/impel/workprog.htm>.

PROJEKT „CAPACITY BUILDING FOR IPPC IN THE CR“

V roce 2001 byl zahájen projekt „Posílení kapacity pro implementaci IPPC v ČR“. Tento projekt je financován britským Ministerstvem pro mezinárodní rozvoj a jeho zpracovatelem je společnost AEA Technology. Příjemci výsledků jsou především Ministerstvo životního prostředí a Česká inspekce životního prostředí, ovšem celý projekt bude velmi přínosný i pro další subjekty jak ze státní správy tak z privátního sektoru, zejména pak pro zemědělské podniky zaměřené na chov a výkrm prasat. Hlavnímu zpracovateli poskytují svoji odbornou pomoc i čeští experti např. z VÚZT Praha, Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a dalších institucí.

Cílem projektu je podpořit bezproblémové zavedení Směrnice 96/61/EC o IPPC v ČR a zvýšit připravenost státních institucí i výrobních podniků na toto zavádění se zvláštním důrazem na proces integrovaného povolování. Toho se má dosáhnout především, porovnáním britských podmínek s českými a následným poskytnutím relevantních britských zkušeností s IPPC formou workshopů s britskými experty, školením pracovníků institucí zúčastněných v procesu integrovaného povolování, metodických materiálů pro podnikatele i povolující instituce a simulací celého procesu integrovaného povolování, tak jak je navržen v návrhu zákona o integrované prevenci.

Projekt je zaměřen na podniky zabývající se chovem a výkrmem prasat, které budou povinně patřit do působnosti zákona o integrované prevenci. V rámci projektu proběhly v roce 2001 audity vybraných zemědělských podniků z tohoto odvětví. Těmito podniky byly VEPASPOL a.s. Olomouc a TOZOS s.r.o. Horní Tošanovice. Ukázalo se, že přijetí zákona o integrované prevenci si ve většině podniků nevyžádá ani tak okamžité investiční akce, jako spíše vybudování nových systémů evidence některých údajů. Rovněž bude nutné zajistit další proškolení zaměstnanců, jehož cílem bude zlepšit jejich informovanost o ekologických dopadech jejich činnosti. Cílem je dosáhnout toho, aby si zaměstnanci podniků uvědomovali možná rizika pro životní prostředí, která mohou způsobovat svou činností (nebo naopak nečinností) a snažili se jim předcházet. Znovu se potvr-

dilo, jakým přínosem je pro podnik zavedení ekologického systému řízení podle norem řady ISO 14 000 nebo EMAS.

V prosinci 2001 se uskutečnil dva semináře zaměřené na plánování postupu plné implementace Směrnice o IPPC a jeden odborný seminář pro manažery zemědělských podniků. Všechny tyto akce jsou jedinečnou příležitostí pro jejich účastníky seznámit se s britským systémem integrovaného povolování a s jeho fungováním.

Jak již bylo zmíněno, výsledkem projektu bude také metodický materiál pro odvětví chovu a výkrmu prasat. Ten by měl být podrobnou „kuchařkou“ či průvodcem pro manažery zemědělských podniků, z něhož by zjistili, jaké požadavky na ochranu životního prostředí mohou očekávat ze strany orgánů vydávajících a kontrolujících integrovaná povolení. Stejně tak by tento materiál měl povolujícím orgánům nastínit rozsah úkolů, které na ně čekají po přijetí připravovaného zákona o integrované prevenci, a v neposlední řadě by mohl sloužit (pokud se osvědčí) jako vzor pro další metodické materiály určené pro ostatní výrobní odvětví. Tento materiál je stejně jako ostatní podklady o IPPC dostupný v Informačním centru IPPC při Českém ekologickém ústavu či na odboru strategií MŽP.

V roce 2002 bude projekt pokračovat simulací procesu žádosti o integrované povolení a jeho vydání. Již dnes ale lze říci, že projekt poskytl nebo potvrdil mnoho zajímavých faktů (např. že největší finanční zátěž nebude na podniky klást zákon o integrované prevenci, ale naopak složková legislativa – např. implementace Směrnice 91/676/EHS o ochraně před znečištěním vod dusičnany ze zemědělských zdrojů. Kromě toho došlo k navázání či oživení diskuse a spolupráce mezi institucemi a odborníky z oblasti zemědělství a ochrany životního prostředí. Tento průběh projektu nás opravňuje k očekávání, že projekt významně přispěje k připravenosti České republiky, a zejména pak českého zemědělství, na vstup do EU.

Ing. Jiří Jungr, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Jiri_Jungr@env.cz

SIMULOVANÉ ŘÍZENÍ O VYDÁNÍ INTEGROVANÉHO POVOLENÍ PRO SLÉVÁRNU

V letech 2000 – 2001 proběhl projekt financovaný vládou Nizozemí prostřednictvím agentury holandského ministerstva hospodářství Senter International pod názvem „Institucionální posílení ČIŽP“. V rámci tohoto projektu proběhla i část týkající se IPPC – **simulované vydání integrovaného povolení pro dvě moravské slévárny**.

Příjemcem této části projektu bylo Ministerstvo životního prostředí, které je gestorem za transpozici a implementaci evropské směrnice 96/61/EC o IPPC a je předkladatelem zákona o integrované prevenci a omezení znečištění, integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) a Česká inspekce životního prostředí, která je ve vládním návrhu zákona o integrované prevenci kompetentní ve věci kontroly dodržování podmínek stanovených předmětným zákonem.

V simulovaném řízení o vydání integrovaného povolení byl použit formulář žádosti připravený ve spolupráci s poradenskými firmami. Tento formulář měl vady nově navrhovaných nevyzkoušených věcí, a během projektu prošel jednou z raných a zdaleka ne posledních revizí.

Pověření zástupci provozovatelů obou podniků, kteří provozují stávající zařízení dle ustanovení § 42 návrhu zákona – slévárnu šedé litiny – vyplnili formulář žádosti dostupnými údaji a vyplněnou žádost předali k připomínkování příslušným odborům Ministerstva životního prostředí a České inspekci životního prostředí. Připomínkování a formulace vyhovující žádosti trvalo cca dva měsíce, přičemž důraz byl kladen především na obsahovou stránku. Formální nedostatky bylo možné vzhledem k celkové rozpracovanosti formuláře žádosti zanedbávat.

Simulované integrované povolení k oběma žádostem připravili pracovníci ČIŽP a MŽP. Následně bylo svoláno ústní jednání o žádosti, které se příhodně konalo v prostorách místně příslušných krajských úřadů. Ústní jednání mělo naplnit požadavek § 12 předmětného návrhu zákona o integrované prevenci a konalo se za přítomnosti zástupců provozovatele, ČIŽP, MŽP a krajského úřadu. Ústní jednání o žádosti přispělo k formování podmínek integrovaného povolení, byl projednán i názor veřejnosti simulovaný vyjádřením Společnosti pro trvale udržitelný život.

Hlavní zjištění, ke kterým tento projekt přispěl:

1. ...vyplnění žádosti o vydání integrovaného povolení je v silách ekologa podniku. Potřebná je ovšem podpora managementu podniku, respektive zajištění potřebných dat od technologů výroby. Podniky zapojené do projektu potřebovaly k vyplnění žádosti 2 měsíce s tím, že do práce byly zapojeni dva pracovníci.
2. ...vyplnění žádosti by bylo značně usnadněno, pokud by podniky měly zavedeny environmentální systémy řízení.
3. ...spolupráce provozovatele s odbornou institucí (v projektu simulovanou zástupci ČIŽP a MŽP) v rámci přípravy vyhovující žádosti je možná a přínosná. První návrhy žádosti by v reálném řízení byly zřejmě vráceny k přepracování.

4. ...při vyjednávání podmínek integrovaného povolení je nezbytně nutné, aby ke kulatému stolu s provozovatelem zařízení a zástupci kraje zasedli další experti na složkovou legislativu a zejména na nejlepší dostupné techniky (v projektu byli simulováni zástupci ČIŽP, MŽP a profesního svazu).
5. ...plnění závazných podmínek integrovaného povolení založené na nejlepších dostupných technikách nebude činit provozovatelům významné potíže.
6. ...reálná délka řízení o vydání integrovaného povolení je zúčastněnými odhadována na 7 měsíců (což je v souladu s průměrnou dobou trvání řízení v členských zemích EU).

Hlavní překážkou přípravy simulované žádosti o vydání integrovaného povolení a navržení závazných podmínek integrovaných povolení vycházejících z nejlepších dostupných technik dle ustanovení odst. 3 § 14 návrhu zákona o integrované prevenci byla absence zdroje informací o nejlepších dostupných technikách (BAT).

Základním zdrojem informací a parametrů BAT jsou referenční dokumenty o nejlepších dostupných technikách, tzv. BREF, připravované Evropským úřadem pro IPPC v Seville (úřad zřízený k tomuto účelu Evropskou komisí).

BREFy popisují evropský standard nejlepších dostupných technik a jsou připravovány týmem odborníků členských a kandidátských zemí EU. Práce na BREF pro slévárny byly započaty v roce 1999, nebyly však dovedeny ani do stadia prvního návrhu. Česká republika, přestože má tuto možnost, dosud nenominovala experta do technické pracovní skupiny (TWG) k tomuto dokumentu BREF, tudíž nemá možnost předběžně znát a ovlivňovat jeho znění a je odkázána na práci a zkušenosti nominovaných odborníků z jiných zemí.

Informace a kontakty na členy TWG k BREF pro slévárny lze získat na stránce Informačního centra pro IPPC www.ceu.cz/ippc pod ikonou BREF. Více informací o možnostech nominace českého experta do TWG lze získat na žádost na mailové adrese: eva_hatlakova@env.cz.

V projektu byly náhradou za BREF pro slévárny využity některé podkladové dokumenty k BREF připravené Nizozemím a Velkou Británií. Tyto dokumenty vystihovaly BAT pouze částečně a oba do projektu zapojení provozovatelé zařízení se tudíž budou muset srovnat s hodnotami dosahovanými nejlepšími dostupnými technikami aktuálními v době, až budou krajskému úřadu předkládat žádost o vydání integrovaného povolení. Totéž se týká i ostatních zařízení, a to i těch, v jejichž oboru byl již BREF Evropskou komisí zveřejněn. Do roku 2007, kdy mají být vydána integrovaná povolení pro veškerá tzv. stávající IPPC zařízení, zřejmě proběhne aktualizace první generace BREF.

Mgr. Eva Hatláková, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Eva_Hatlakova@env.cz

PILOTNÍ PROJEKT IPPC V PAPIRENSKÉM PODNIKU

V rámci sbližování legislativy s EU byl v České republice připraven „zákon o IPPC“ (integrované prevenci a omezování znečišťování životního prostředí) podle Směrnice Rady 96/61/ES. Podle nového zákona bude vybraným velkým podnikům (a případně podnikům, které o to požádají) vydáváno integrované povolení k provozu, které nahradí řadu dílčích povolení z oblasti ochrany vod, ovzduší, nakládání s odpady apod.

Vzhledem k tomu, že se jedná o zcela nový přístup k řízení ochrany životního prostředí i z pohledu státní správy, byl Ministerstvem životního prostředí (MŽP) požádán Frantschach Pulp & Paper Czech a.s. (dále jen Frantschach) o spolupráci a vypracování simulované žádosti o integrované povolení včetně všech dalších vyjednávání se zainteresovanými stranami, které jsou nutné před vydáním vlastního rozhodnutí. Tato tzv. „simulační hra“ byla prováděna v rámci širšího projektu Phare č. CZ 98F-01 Projekt Twinning. Cílem projektu bylo získat pro zpracovatele zákona o IPPC (i pro Frantschach) praktické zkušenosti s procesem povolování na konkrétním poměrně složitém podniku. Získané poznatky z tohoto příkladu pak byly využity k provedení některých úprav zákona před jeho postoupením do Parlamentu ČR.

Výběr naší společnosti pro realizaci výše uvedeného projektu není náhodný a dokládá, že Frantschach je oceňován jako firma, která má odpovědný přístup k řízení a životnímu prostředí. Druhým kritériem výběru byla možnost porovnání s podobným závodem ve Švédsku, kde již mají s procesem IPPC mnohaleté zkušenosti. V květnu 2000 měli možnost zástupci státní správy získat praktické zkušenosti na semináři, který byl řízen Švédskou agenturou pro životní prostředí a který poskytl cenné informace na příkladu povolovacího řízení pro celulózku Skarblacka.

Další část projektu již probíhala podle následujícího plánu:

08/2000	Zpracování formuláře žádosti o integrované povolení
09–10/2000	Zpracování a podání žádosti Frantschach o integrované povolení
8.–9.11.2000	Projednání žádosti
8.12.2000	Písemné připomínky úřadů k návrhu žádosti
15.2.2001	Dokončení žádosti podle připomínek a předání zpět MŽP
28.2.2001	Zpracování stanovisek úřadů, NGOs a veřejnosti k doplněné žádosti
20.–22.3.2001	Veřejné slyšení (projednání žádosti, konfrontace připomínek a vydání integrovaného povolení)

Projekt simulovaného podání a projednávání žádosti byl připravován na základě reálných údajů ze společnosti. Projektu se vedle předkladatele žádosti aktivně účastnili zástupci z široké spektra dotčených orgánů a organizací:

- MŽP, ČIŽP
- Místní úřady (OHS, OkÚ Litoměřice, MěÚ Štětí)
- Konzultanti (Centrum čistší produkce)
- Švédská agentura pro životní prostředí (tři specialisti na papírenský průmysl)

- Dva zástupci švédského environmentálního soudu
- Veřejnost prezentovaná Společností pro trvale udržitelný život

Projednávání žádosti a veřejného slyšení se účastnili rovněž zástupci MPO, Mze, ČEÚ a další.

ÚSKALÍ PŘI ZPRACOVÁNÍ ŽÁDOSTI

Forma

Data o činnosti závodu a dopadech do životního prostředí byla doplňována do navrženého Formuláře žádosti, který jak se později ukázalo, je vhodnější spíše pouze pro menší a méně komplikované podniky, než je Frantschach.

Rozvaha

V areálu závodu působí 4 další papírenské společnosti, které jsou se Frantschachem úzce technologicky propojeny (dodávky buničiny, energie, páry, vody atd.). Odpadní vody z těchto firem, dalších několika společností a komunální vody z města Štětí jsou zpracovávány na biologické čistírně Frantschach, přičemž je obtížné stanovit přesné podíly na vstupujícím znečištění a určit jeho odbouratelnost. Firmy v areálu emitují ze svých zařízení hluk a společně tak ovlivňují obyvatele blízkých obytných domů. Vzhledem ke zmíněné technologické provázanosti se ukázalo jako vhodné připravit žádost se zahrnutím objemu výroby a environmentálních vlivů z firmy Frantschach a firmy Norske Skog, přičemž podíl ostatních firem při zpracování simulované žádosti byl vzhledem k jejich velikosti zanedbán.

Informační zdroje

Pro zpracování žádosti je nutné, aby žadatel měl dostatek zpracovaných a spolehlivých údajů ať už číselných nebo faktických. Je tedy vhodné, aby žadatel měl zaveden systém jakosti a životního prostředí (EMS), propracovaný plán rozvoje a vytvořený informační systém. V opačném případě se dá očekávat vyšší časová a finanční náročnost vyplývající z nutnosti doplnění potřebných údajů.

Dokumentace a personální náročnost

Rozsah požadované dokumentace je poměrně značný – v případě Frantschach bylo zpracováno 785 stran textových informací:

Vlastní žádost	43 str.
Přílohy (rozhodnutí, studie, výsledky analýz, výpočty apod.)	369 str.
Technický popis zařízení (vč. výkonů, spotřeb apod.)	304 str.
Stanoviska a vyjádření k připomínkám dotčených orgánů	69 str.

Žádost obsahuje velké množství odborných údajů pro daný segment výroby, proto je nutné, aby zpracování nebo koordinování prováděl zaměstnanec žadající firmy s dostatečným přehledem o výrobě a dopadech do ŽP. V případě Frantschach trvalo shromáždění a zpracování dat pro první draft žádosti necelé dva měsíce při činnosti jednoho specialisty ze závodu a spolupráce (několik návštěv) externího konzultanta. Při vlastním zpracování, ať již prvního draftu

žádosti nebo i dalších úprav, výpočtů BAT údajů, byla velmi užitečná vysoká odborná znalost konzultanta prostředí celulózařské problematiky a dokumentů BREF.

První verze žádosti Frantschach o integrované povolení byla podrobně projednána na pracovním semináři ve dnech 8.–9.11.2000. Podle následných připomínek byla postupně dopracována obsáhlá žádost o integrované povolení. Jednalo se o činnost jednoho vyčleněného pracovníka, který na plný pracovní úvazek získával přibližně jeden a půl měsíce potřebné údaje o výrobě, spotřebách surovin, chemikálií apod. Kromě číselných údajů bylo nutné projít mnoho technologických reglementů, pracovních instrukcí a vybrat z nich vhodné pasáže, které by výstižně charakterizovaly daný provoz a přitom nezabíhaly do přílišných technických detailů. Přitom je třeba poznamenat, že veškeré údaje byly k dispozici a bylo pouze nutné je zpracovat do vhodného logického sledu a patřičných formátů. Nově byly dopracovány pouze některé situace umístění objektů a zjednodušená schémata technologických toků. Údaje o dopadech na životní prostředí byly k dispozici ze zpráv a analýz prováděných již v rámci řízení podle ISO 14001 a EMAS. Nově bylo pouze doplněno přezkoumání dopadů odpadních vod ze závodu na faunu a floru řeky Labe.

BAT (NEJLEPŠÍ DOSTUPNÉ TECHNIKY)

Součástí žádosti o integrované povolení bylo i porovnání závodu s nejlepšími dostupnými technikami (BAT) podle referenčního dokumentu BREF. Porovnání s hodnotami BAT pro tak složitý podnik, jakým je Frantschach, nebylo jednoduchou záležitostí. BAT hodnoty jsou totiž určeny pro jednotlivé dílčí technologické celky a zpravidla jsou údaje vztaženy na objem výroby. Vzhledem k tomu, že například při sledování kvality odpadních vod z jednotlivých kanalizačních profilů je velmi obtížné (až nemožné) určit přesný podíl znečištění z jednotlivých zařízení, je prakticky nemožné určit objem znečištění po zpracování na biologické čistírně a vztáhnout tato data k jednotlivým technologiím. I do budoucna předpokládáme, že není žádoucí vynakládat obrovské finanční prostředky na detailní monitoring znečištění a průtoku ve složité kanalizační síti. Řízení kvality odpadních vod z provozů je prováděno proto pouze sledováním klíčových ukazatelů znečištění (v koncentračním vyjádření) ve vybraných kanalizačních profilech a sledováním objemu odebrané vody, spotřeb surovin a chemikálií.

Pro porovnání s hodnotami BAT/BREF jsme proto vycházeli z objemů výrob z jednotlivých technologií Frantschach a k nim přiřazených hodnot BAT podle BREF (vyjádřených v kg/t). Vynásobením jsme získali hodnoty BAT pro jednotlivé technologie (v tunách za rok) a jejich celkový součet jsme porovnali se skutečnými hodnotami vypouštěného znečištění, které je již detailně monitorováno. Tento postup sice neposkytuje dostatek informací, která z instalovaných technologií je na tom hůře či lépe v porovnání s doporučeními podle BAT/BREF, ale naopak dává poměrně přesně informaci o tom, zda daný výrobní komplex zatěžuje přiměřeně (podle nejlepšího stavu techniky) danou složku životního prostředí. Bylo poměrně náročné připravit logicky

správný výpočet a získání korektních dat, pokud jsme chtěli respektovat úzké propojení jednotlivých výrob, dodávek meziproduktů a energií jiným subjektům v areálu nebo mimo areál závodu apod. Z těchto důvodů je vhodné, aby nejenom samotné porovnání s BATy ale i samotná žádost byla podána jako společná pro všechny vzájemně propojené subjekty v jednom areálu. Tento postup poskytne úřadům i schvalujícímu orgánu komplexnější pohled na skutečné vlivy podniků působících v jednom místě a do budoucna zjednoduší i situaci v případě majetkových změn, outsourcingů apod.

Pozitivní na porovnání s BAT-hodnotami bylo zjištění, že přibližně z jedné poloviny závod již tyto hodnoty splňuje a u zbývajících je velmi blízko nebo má jasnou a reálnou představu jak těchto hodnot dosáhnout. Techniky označené v BREF jako BAT jsou přitom v závodě využívány z cca 90 %.

JEDNÁNÍ, KOREKTNOST A ODPOVĚDNOST

Jednání mezi žadatelem a dotčenými orgány je jedním ze stěžejních principů procesu před vydáním integrovaného povolení. Přitom je třeba poznamenat, že jednání mezi úřady a žadatelem musí probíhat na principu rovnosti a důvěry obou stran. V případě pilotního projektu Frantschach byl právě nedostatek času a z toho vyplývající omezené možnosti pro vysvětlení postojů a důvodů pro dané návrhy zdrojem občasných nedorozumění, která bylo nutné řešit až při závěrečném veřejném slyšení. V řadě případů se nepodařilo jak zpracovateli, tak i dotčeným úřadům přesně dodržet stanovené termíny pro zpracování dokumentů, vyjádření apod., neboť povolovací simulovaný proces vydání integrovaného povolení bylo nutné zajistit nad rámec běžného pracovního vytížení zúčastněných osob, orgánů a organizací. Nicméně, je třeba si uvědomit, že byla projednávána pouze jedna žádost o integrované povolení a po schválení zákona o IPPC bude zřejmě velmi složité fyzicky zvládnout v rozumném čase žádosti z cca 800 subjektů, na které se bude IPPC vztahovat.

Odpovědnost je dalším významným prvkem jednání. Ze strany žadatele musí být poskytnuty přesné údaje ve správných souvislostech. V případě nejistot, nebo pokud data chybí, je vhodné se dohodnout, zda je nezbytné tyto údaje získat ještě před vydáním integrovaného povolení (riziko finanční náročnosti, úspěšnosti a prodloužení řízení), nebo zda bude dostačující data získávat jako výstup jedné z podmínek integrovaného povolení. Pro státní správu bude situace náročnější i v tom smyslu, že nebude možné se „slepě schovávat“ za koncentrační limitní hodnoty, ale bude muset být zvažován pohled reálného dopadu činnosti a únosnosti ekosystémů v dané konkrétní lokalitě. Tyto požadavky mohou být přeneseny v rozumné míře na žadatele, ale neměly by nutit žadatele vynakládat finanční prostředky na okrajově související (či na nepodstatnou) problematiku, namísto toho aby podnik byl motivován vkládat prostředky do prevence znečištění. Praxe již mnohokrát ukázala, že modernizace výrobních zařízení je mnohonásobně účinnější a perspektivnější než koncové technologie.

NÁVRH PODMÍNEK ROZHODNUTÍ

V žádosti jsme navrhli i podmínky integrovaného povolení, přičemž jsme vycházeli ze stávajících limitních hodnot, ale i z výpočtů porovnání s nejlepšími dostupnými technologiemi (BAT). V případech, kdy navržené hodnoty výrazněji převyšovaly BAT, byly v návrhu podmínek stručně uvedeny i příčiny a návrhy na časově omezené vyšší limitní údaje. V jednom případě jsme navrhli i zpřísnění stávajícího limitu. Domníváme se, že návrh podmínek integrovaného povolení přímo žadatelem je užitečným vodítkem a výchozím bodem pro jednání mezi dotčenými subjekty, žadatelem a v konečné fázi povolujícím orgánem.

VEŘEJNÉ SLYŠENÍ A VYDÁNÍ INTEGROVANÉHO POVOLENÍ

Na základě zpracované žádosti proběhlo v Frantschach ve dnech 20. – 22. 3. 2001 veřejné slyšení integrovaného povolení, které patřilo k nejpoučtečnějším částem z celého simulacího procesu. Jednání předsedali dva zkušení environmentální soudci ze Švédska, kteří byli podporováni dalšími dvěma zástupci Švédské agentury pro životní prostředí. Celé jednání bylo rozděleno do 3 částí: první den proběhla odborná diskuse nad návrhem žádosti Frantschach a připomínkami zúčastněných. Druhý den bylo zorganizováno půldení seznámení s provozem Frantschach a na něj navázala příprava soudního rozhodnutí, které bylo vyneseno následující den odpoledne, ve čtvrtek 22. 3. 2001. Po formální stránce se jednalo o soudní projednání žádosti, kterého se účastní žadatel (Frantschach) a na straně druhé zástupci státní správy a veřejnosti.

Právě zkušenost environmentálního soudce byla rozhodující pro tvrdé, ale naprosto korektní průběh jednání. Obdivuhodné bylo především umění soudce naslouchat tvrzením a důvodům uváděným podnikem, vyjádřením a stanoviskům státní správy i simulované veřejnosti. Z vý-

roku soudu bylo patrné, o jak významné rozhodnutí se jedná – zde bych znovu připomněl odpovědnost soudce, který musí pečlivě zvážit nejen ekologické zájmy, ale i ekonomické možnosti podniku, postavení podniku v regionu jako stabilního sociálního prvku apod.

Ze samotného rozhodnutí bych vybral několik principiálně nových přístupů:

1. Povolení se vydává na provoz zařízení, tj. na konkrétní technologii s určením maximálních kapacit výroby.
 2. Limity byly stanoveny ve dvou úrovních.
 - a) Limitní hodnoty – stanovují podniku přesné úrovně znečištění vyjádřené jak v koncentračních tak i v měrných jednotkách přepočtených na jednotku výroby. Limitní hodnoty jsou pak pro podnik závazné a jejich překročení může vyústit v pokutu nebo zastavení provozu.
 - b) Směrné hodnoty – jsou zpravidla časově omezené a při jejich překročení musí podnik objasnit příčiny překročení a uvést nápravná opatření
- V obou případech jsou jasné stanovené metodiky prováděných analýz i způsob a četnost podávání zpráv dohlížejícím orgánům.
3. Pro směrné hodnoty jsou stanovena zkušební období, která tak poskytují žadateli i povolujícímu orgánu dostatek času k získání spolehlivých údajů nebo zkušeností s novým zařízením tak, aby mohlo být korektním způsobem a s veškerou odpovědností integrované rozhodnutí upřesněno.

ZÁVĚRY

Pilotní projekt prokázal, že proces integrovaného povolování je pro české podniky přínosný a realizovatelný, ale v první fázi přinese značné nároky na jejich administrativní zvládnutí ze strany žadatelů i povolujících orgánů.

Ing. Vladimír Buk, Frantschach Pulp & Paper Czech a.s.,
e-mail: Vladimir.Buk@frantschach.com

VAZBA SLOŽKOVÝCH ZÁKONŮ NA ZÁKON O INTEGROVANÉ PREVENCI

Zákon o integrované prevenci je tzv. horizontálním zákonem. Není však obecným vůči složkovým předpisům (tím se liší od zákona o životním prostředí, který je horizontálním a zároveň obecným předpisem). Jde tedy o předpis speciální, jehož aplikace má přednost před použitím složkových zákonů. To znamená, že při integrovaném povolování příslušný úřad bude postupovat podle zákona o integrované prevenci ve věcech, které tento zákon upravuje. Tam, kde není předmětná otázka řešena tímto zákonem, naopak musí postupovat podle příslušného složkového zákona.

S tím úzce souvisí i rozsah novelizovaných předpisů. Evropská unie požaduje jako minimum integraci v oblasti ovzduší, vody, znečišťování půdy a odpadů. Navrhovaný zákon tento požadavek přesahuje o oblast kvantitativní ochra-

ny půdy, ochrany přírody a krajiny, lázeňství, veterinární péče či částečně i o oblast ochrany veřejného zdraví.

Jedná se o tyto předpisy:

- zákon č. .../...Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých zákonů (zákon o ovzduší), který nahradí zákon č. 309/1991 Sb., v platném znění,
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon),
- zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech a o změně některých dalších zákonů,

- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 164/2001 Sb., o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon),
- zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Vztah k těmto zvláštním novelizovaným předpisům je zákonem o integrované prevenci promítnut ve čtyřech směrech:

Za první

Cílem přijetí tohoto zákona je mimo jiné zřehlednit, provázat a zjednodušit procesní postupy v rozhodování podle složkových zákonů v oblasti životního prostředí prostřednictvím **tzv. integrovaného povolování, jehož výsledkem má být rozhodnutí o žádosti o vydání integrovaného povolení**. Integrované povolení bude nahrazovat rozhodnutí, stanoviska, vyjádření a souhlasy, které jsou vyžadovány podle jiných právních předpisů, pokud je jimi dáván souhlas k provozu zařízení nebo k činnosti provozované v zařízení anebo pokud jsou neopomenutelným podkladem v rámci procesu povolování staveb (§ 126 stavebního zákona). Návrh zákona je takto koncipován poměrně široce (co do počtu „integrovaných“ rozhodnutí, stanovisek, vyjádření a souhlasů). Tím směřuje k prohloubení zásady ekonomiky a koncentrace řízení.

Návrh zákona předpokládá přímé novely výše uvedených právních předpisů tak, aby bylo zřejmé, že v případech, kdy se jedná o zařízení podléhající úpravě podle zákona o integrované prevenci, nebudou vydána rozhodnutí, stanoviska, vyjádření a souhlasy podle výše uvedených právních předpisů. Do budoucna je otevřená i případná možnost integrovat další správní akty vydávané podle dalších právních předpisů, respektive i správní akty vydávané podle jiných ustanovení právních předpisů, kterých se za stávající legislativy zákon o integrované prevenci dotýká za podmínky, že tak zákon a tyto právní předpisy stanoví. Přímými novelami zvláštních právních předpisů se tedy bude moci rozšířit „rozsah“ integrovaného povolení.

Výše uvedený princip požadavku „přímých novel“ zabezpečuje cestu, jak se vyhnout duplicitám řízení, které by vyvolala kolize tohoto zákona a složkových předpisů. Jde tedy o tzv. kolizní normu.

Za druhé

V integrovaném povolení budou stanovovány podmínky provozu zařízení na základě aplikace nejlepších dostupných technik (BAT) s tím, že **emisní limity** ani **další podmínky** stanovené v tomto povolení nesmějí být mírnější než ty, které stanoví novelizované právní předpisy (zejména složkové), resp. by byly podle těchto předpisů stanoveny. Viz § 13 odst. 6: „Závazné podmínky provozu uložené úřadem ... musí vždy zahrnovat podmínky, postupy a opatření, které by jinak byly stanoveny na základě zvláštních právních předpisů, podle kterých by byla vydána rozhodnutí, stanoviska, vyjádření a souhlasy, které se nahrazují integrovaným povolením.“ Hodnoty emisních limitů, jimiž

se podle zákona rozumějí také jiné parametry nebo technické ukazatele, mohou být tedy odlišně stanoveny pouze jednosměrně ve smyslu „zpřísnění“ (§ 14 odst. 3). Tento princip se obdobně použije i u ostatních závazných podmínek. Zákon upravuje v ustanovení § 14 a § 15 pravidla pro takovéto případné „zpřísnění podmínek“, které jsou vázány na vývoj nejlepších dostupných technik a konkrétní stav a místní podmínky životního prostředí (tzv. standardy životního prostředí).

Za třetí

Návrh zákona dále zřizuje **integrovaný registr znečišťování (IRZ)**, který patrně v první fázi „pouze převezme“ povinnost vyplývající z Rozhodnutí EK o EPER 479/2000, tj. reporting cca 50 látek a skupin látek ohlašovaných pouze provozovatelem zařízení. Není ovšem v zájmu předkladatele a ani společnosti takto splněnou povinnost vůči EU konzervovat. Důvodem je za první vývoj v EU samotné, která přijala tzv. 6. akční plán EU, v jehož páté kapitole předpokládá cca v roce 2003 transformování „EPER na PRTR“, tj. akceptaci doporučení OECD C(96)41 k zavedení registrů PRTR, což znamená rozšíření jak ohlašovaných látek, tak i okruhu ohlašovatelů. Druhým důvodem tohoto postoje je obava ze zakonzervování duplicitních reportingu – nového IRZ a registrů zřizovaných dle složkových zákonů (REZZO, HEIS, ISO), které by musely spolu a vedle sebe koexistovat. To by šlo proti zájmům transformace („zjednodušení“) reportovacích povinností podniku i proti principu integrace informací o rizicích nebezpečných látek v emisích a přenosech, což by bylo v rozporu se samotnými zájmy podniků. Zahraniční zkušenosti (zejména podniků v USA) hovoří o přínosech takového integrovaného systému pro podnikatelskou sféru zejména pro marketingové účely nebo pro konzultační firmy nabízející služby znečišťovatelům.

Návrh zákona zmiňovanou integraci registrů znečišťování zakotvuje pomocí následujících principů. Za první: pokud uživatel registrované látky splní ohlašovací povinnost podle tohoto zákona, není povinen hlásit stejné údaje zahrnuté do ohlašovací povinnosti podle jiných předpisů. Za druhé: každý, kdo podle zvláštních předpisů vede evidenci v oblasti životního prostředí, je povinen spolupracovat s MŽP při propojení této evidence na integrovaný registr znečišťování. A za třetí: vláda může svým nařízením stanovit způsob vedení integrovaného registru znečišťování za účelem zajištění jednoty informačního systému v oblasti životního prostředí. Toto postupné propojování registrů, které by mělo vést až k jejich sloučení, je však možné realizovat až v druhé fázi předpokládané zákonem, tj. když ohlašovací povinnost se bude vztahovat na všechny uživatele registrovaných látek a když rozsah registrovaných látek v IRZ bude minimálně totožný s látkami registrovanými dle EPER, REZZO, HEIS a ISO.

Za čtvrté

Shora zdůrazňovaný princip speciality platí zvláště pro postup při uplatňování **sankcí**. Zákon výslovně uvádí, že za porušení povinností stanovených tímto zákonem nebo integrovaným povolením, nelze uložit pokutu podle složkových právních předpisů. Tento princip je zdůrazněn doplněním návrhem poslanců, když ten stanoví, že je-li poru-

šena povinnost vyplývající z tohoto zákona nebo integrovaného povolení a současně ze složkového právního předpisu, uloží se pokuta pouze podle zákona o integrované prevenci. A contrario příslušné úřady ochrany životního prostředí uloží pokutu podle složkových zákonů, jestliže byla provozovatelem zařízení nebo ohlašovatelem registrované látky povinnost, která je upravena pouze složkovými zákony nebo předpisy a správními akty na jejich základě vydanými a není upravena zákonem o integrované prevenci nebo integrovaným povolením.

Závěrem můžeme tedy konstatovat, že se jedná o první předpis svého druhu, který ustupuje nejen od složkového pojetí ochrany životního prostředí, ale i od monoresortního pojetí. Problematika ochrany životního prostředí se tak promítne do všech sfér veřejného života, včetně hospodářské oblasti. Na druhou stranu význam složkových předpisů návrh zákona o integrované prevenci nesnižuje, jejich ustanovení na-

opak v jejich hmotně-právních částech v plném rozsahu aplikuje, čímž naopak zdůrazňuje jejich neopominutelnost. Věříme, že tento nový prvek v oblasti práva životního prostředí nejen výrazně přispěje ke zlepšení a zachování dobrého stavu životního prostředí v České republice, ale zároveň zlepší postavení veřejnosti (nejen podnikatelské) v jejich orientaci v právu životního prostředí, zejména půjde-li o jeho současné procesní nedostatky charakteristické potřebou vydávání nepřehledné řady správních aktů.

Mgr. Petr Petržílek, Ph.D., poradce ministra životního prostředí, e-mail: Petr_Petrzilek@env.cz

JUDr. Martina Franková, Ph.D.,
ředitelka odboru právního a řízení státní správy, MŽP
e-mail: Martina_Frankova@env.cz

RETROAKTIVITA PŘÍMÁ ČI NEPŘÍMÁ? (NĚKTERÉ PRÁVNÍ ASPEKTY PŘECHODNÝCH USTANOVENÍ VLÁDNÍHO NÁVRHU ZÁKONA O INTEGROVANÉ PREVENCI)

V průběhu přípravy zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) zazněly ze strany zástupců Svazu průmyslu a dopravy výhrady k navrženým přechodným ustanovením, a to z důvodu jejich retroaktivní povahy. Do dnešních dnů nedošlo mezi Ministerstvem životního prostředí a Svazem průmyslu a dopravy k úplnému sjednocení názorů na úpravu obsaženou v § 42 až 44 vládního návrhu zákona, která vychází z rozdělení zařízení v souladu se směrnicí Rady 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečištění, (směrnice 96/61/ES), tudíž tato ustanovení zůstávají nadále předmětem polemik. Z tohoto důvodu je důležité pokusit se o alespoň stručnou právní analýzu této problematiky. Zabývat se dohady o tom, zda přejímat časová ustanovení právních předpisů Evropských společenství (ES) s mnohdy několikaletou redukcí pro české subjekty (v tomto případě se jedná o faktické zkrácení doby pro přizpůsobení se dotčených subjektů nové právní úpravě o cca 4 roky), je z mnoha důvodů zbytečné, neboť se jedná o jednoznačný a zcela logický důsledek harmonizace českého práva s právem ES v předvstupním období.

ROZBOR ZPĚTNÉ ÚČINNOSTI PŘEDMĚTNÝCH USTANOVENÍ

Vymezení zařízení v § 42 odst. 1 koresponduje s vymezením tzv. **existujících zařízení** podle směrnice 96/61/ES. Pro tato zařízení stanoví směrnice 96/61/ES přechodné období na 8 let ode dne nabytí její účinnosti (30. říjen 2000), tj. do

30. října 2007. V našich podmínkách to znamená, že provozovatelé zařízení spadající do této skupiny, pokud chtějí provozovat zařízení i po 30. říjnu 2007, musí se do tohoto data přizpůsobit nové právní úpravě. Je jim tedy poskytnut určitý časový prostor, aby se rozhodli, zda chtějí provozovat své zařízení i za nových podmínek. Všechna zařízení, která neodpovídají časovému vymezení podle § 42, **se považují v Evropské unii za zařízení nová** a mají být ode dne nabytí účinnosti směrnice 96/61/ES provozována v souladu s jejími požadavky. § 43 právně ošetřuje režim pro zařízení, která jsou z pohledu směrnice 96/61/ES zařízeními novými, ale z pohledu zákona budou ke dni jeho účinnosti (1. ledna 2003) již zařízeními existujícími. Pro tato zařízení je také poskytnuta časová lhůta pro splnění nových požadavků. Díkce § 44 obsahuje ustanovení společná pro obě skupiny zařízení, které vyžadují přechodnou úpravu (§ 42 a 43) a stanoví odchýlně od Hlavy II určité procesní požadavky.

Ustanovení § 42 a 43 tedy posouvají termín nabytí účinnosti nové právní úpravy pro ty subjekty, které provozují zařízení podle dosavadních právních předpisů. Těmto subjektům je tak poskytnuta příležitost splnit do určitého data podmínky nové právní úpravy. Tito provozovatelé mohou do určitého období provozovat zařízení podle platných právních předpisů a po splnění nových podmínek k provozu zařízení si mohou kontinuálně zachovat svůj status, to znamená, že mohou dále pokračovat v provozu svého zařízení. Vládní návrh zákona přitom stanoví zcela jednoznačně svou účinností do budoucna, neboť výslovně upravuje nové podmínky nezbytné k provozu zařízení a právní důsledky nesplnění těchto podmínek. Právní vztahy vzniklé před nabytím účinnosti nové právní úpravy, tzn. za platnosti dosavadní složkové práv-

ní úpravy (jedná se o několik právních předpisů), se řídí právem dosavadním a ode dne účinnosti nového právního předpisu se budou dále řídit právem novým. Tato konstrukce je typická pro tzv. **nepravou retroaktivitu** známou z oblasti právní teorie i praxe, kterou náš právní řád připouští a která je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Zrušení staré a přijetí nové právní úpravy je vždy spojeno se zásahem do základních práv a svobod občanů, nicméně zákonodárci nelze upřít právo nově upravit společenské vztahy všude tam, kde to pokládá za potřebné a účelné z hlediska jiného veřejného zájmu. Tímto zájmem je v tomto případě především členství v Evropské unii. Zákonodárci se při tvorbě nové právní úpravy musí řídit hlediskem proporcionality mezi mírou zásahu do principů rovnosti a ochrany důvěry občana v právo a ochranou jiného veřejného zájmu, přičemž tento veřejný zájem by měl mít takovou intenzitu, aby odůvodňoval zásah do těchto ústavních principů prostřednictvím přijetí nové právní úpravy. Několik náležů Ústavního soudu ČR deklaruje, že nepravá retroaktivita je obecně přípustná na

rozdíl od retroaktivity pravé, která je v rozporu se základními principy právního státu, zejména s principem právní jistoty a ochrany důvěry občana v právo. Tato pravá retroaktivita se projevuje tím, že nová právní úprava zpětně reglementuje i vznik právního vztahu a nároky z tohoto vztahu vzešlé, před její účinností, a to například tím, že zpětně ruší nebo mění nějaký nárok ke dni jeho přiznání apod. Důvěra subjektů v konkrétní právní předpis a právo obecně je tímto narušena.

Jak již bylo výše naznačeno, přechodná ustanovení vládního návrhu zákona o integrované prevenci řeší zcela běžným a obecně přípustným způsobem střet nové právní úpravy s úpravou dosavadní, a proto podle předkladatelů nové právní úpravy není z ústavněprávního hlediska důvod tato ustanovení zpochybňovat.

Mgr. Zuzana Malatincová, odbor legislativní, MŽP,
e-mail: Zuzana_Malatincova@env.cz

ŘÍZENÍ PODLE NÁVRHU ZÁKONA O INTEGROVANÉ PREVENCI

Hlavním účelem návrhu zákona o integrované prevenci je, v souladu se směrnicí Rady Evropské unie 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečištění, docílit integrované prevence a omezování znečištění způsobovaného vybranými zařízeními resp. činnostmi, přičemž se mají vyloučit případně snížit především jimi způsobované emise do vody, půdy a ovzduší. Jedním z nástrojů, který se stanoví k naplnění tohoto cíle, je integrovaný přístup k povolování zařízení. Povolení má přitom stanovit takové požadavky a podmínky provozu zařízení, které by zaručovaly ochranu životního prostředí jako celku, nikoli tedy na sobě nezávislou ochranu jednotlivých složek životního prostředí. Ochrana jednotlivých složek (dle směrnice vody, ovzduší a půdy) má být tedy integrována, vzájemně se doplňující. Takto integrovaných podmínek provozu může být podle směrnice dosaženo dvěma způsoby – buď jedním integrovaným povolením vydaným v jednom samostatném řízení nebo vzájemnou koordinací více povolovacích řízení. Návrh zákona volí první způsob, tedy koncentraci do jediného řízení o vydání jednoho integrovaného povolení, jehož výsledkem by mělo být vydání integrovaného povolení, popř. zamítnutí žádosti o vydání integrovaného povolení. Toto jedno povolení tedy nahrazuje celou řadu v současné době vydávaných správních aktů (povolení, souhlasů, vyjádření, stanovisek apod.) podle jednotlivých složkových zákonů a nahrazuje se tak celá řada správních řízení řízením jedním. Z tohoto plyne, že se jedná o velice významnou a poměrně složitou procesní normu. Kvalitní řízení, a tedy i odpovídající právní úprava tohoto řízení, je nezbytným předpokladem vydání kvalitního integrovaného povolení.

Pro řízení podle návrhu zákona o integrované prevenci platí správní řád subsidiárně, tedy pokud určitou otázku tento zákon speciálně neupravuje (jako například účastenství, lhůty apod.), postupuje se podle obecné právní úpravy pro správní řízení.

Řízení je zahájeno podáním žádosti příslušnému úřadu. Tím je ve většině případů kraj v přenesené působnosti. Výjimku tvoří případy, kdy se povoluje provoz zařízení s přeshraničním vlivem, v těchto případech je k vydání integrovaného povolení příslušné Ministerstvo životního prostředí.

Úřad má určitou lhůtu k prověření úplnosti žádosti, tedy kontrole, zda žádost odpovídá požadavkům § 4 návrhu zákona. Podrobnosti ohledně náležitostí žádosti, jako jsou vzor žádosti, rozsah a způsob jejího vyplnění (tedy jakýsi formulář žádosti), by měl stanovit prováděcí právní předpis (vyhláška Ministerstva životního prostředí). Je třeba zdůraznit, že kvalitně zpracovaná žádost je stěžejní a může velmi urychlit a zjednodušit celé řízení. Součástí žádosti je i návrh podmínek integrovaného povolení. Vychází se zde nejen z předpokladu, že provozovatel sám zná své zařízení nejlépe, ale i ze zahraničních zkušeností.

Pokud je žádost úplná, úřad ji zveřejní. K zveřejňování žádosti se kromě tradičního institutu úřední desky obligatorně využívá i Internet, konkrétně portál veřejné správy. S ohledem na rozsah a odbornost žádosti (její součástí mohou být i různá odborné nákresy, mapy apod.) se na úřední desce a na portálu veřejné správy zveřejňuje pouze stručné shrnutí podstatných údajů žádosti všeobecně srozumitelným způsobem (§ 4 písm. d) návrhu zákona) a zároveň informace o tom, kde a kdy lze do žádosti nahlížet a pořizovat z ní opisy, výpisy, případně kopie. Povinnosti úřadu zveřejnit žádost koresponduje právo každého vyjádřit se k žádosti.

Tuto kategorii vyjádření je však třeba odlišit od vyjádření subjektů zákonem přesně stanovených. Vedle účastníků řízení se jedná o subjekty, které by měly podílet na odborné úrovni celého řízení. Těmto subjektům úřad rozesílá žádost po prověření úplnosti žádosti současně se zveřejněním žádosti. Kromě účastníků řízení se jedná o příslušné správní úřady a Agenturu.

Príslušné správni úřady se k žádosti vyjadřují především z hlediska odbornosti. Jsou to úřady, které by jinak vydávali dílčí „složkové“ správní akty (vyjádření, souhlasy, povolení apod.). Ve svých vyjádřeních hodnotí navržené podmínky povolení resp. navrhuji další podmínky provozu z hlediska své působnosti, tedy ochrany příslušné složky. Tato vyjádření nemají závaznou povahu, neboť by jinak ani nemohlo dojít ke skutečné věcné integraci podmínek provozu z hlediska životního prostředí jako celku a zavedení nového integrovaného řízení by pozbylo smysl. Jedinou výjimku tvoří podmínky uvedené ve vyjádření orgánu ochrany veřejného zdraví, které se dotýkají zájmů chráněných zákonem o veřejném zdraví, které musí být do integrovaného povolení převzaty. Pro správní úřad vydávající integrované povolení (tj. ve většině případů se jedná o krajský úřad) jsou tato vyjádření důležitým podkladem pro vydání integrovaného povolení, a musí se ním, mimo jiné, vypořádat v odůvodnění rozhodnutí, kterým se vydává integrované povolení, případně se žádost o vydání integrovaného povolení zamítá.

Vedle odborných vyjádření jednotlivých příslušných správních úřadů, které by se měly týkat vždy posouzení žádosti a zejména návrhu podmínek integrovaného povolení z hlediska určité složky životního prostředí resp. určité oblasti životního prostředí, navrhovaná právní úprava řízení vyžaduje i odborné stanovisko, které by posuzovalo žádost, zejména však navržené podmínky integrovaného povolení z hlediska všech relevantních složek životního prostředí a především z hlediska aplikace nejlepších dostupných technik. Takovýto odborný podklad by dle návrhu zákona měla zpracovávat odborně způsobilá právnická osoba.

Podle vládního návrhu zákona se jedná o Agenturu trvale udržitelného rozvoje (dále jen „Agentura“) jako příspěvkovou organizaci zřízenou tímto zákonem, jejímž nejvyšším orgánem je Rada, jmenovaná ministrem životního prostředí na návrh též Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva zemědělství a Ministerstva zdravotnictví.

Na základě jednání v Poslanecké sněmovně došlo v návrhu zákona ke změně pojetí vybudování odborného zázemí pro výkon státní správy v oblasti integrované prevence. Odborné zázemí by mělo být garantováno prostřednictvím příspěvkové organizace řízené Ministerstvem životního prostředí, která se považuje za odborně způsobilou osobu nebo jiné právnické osoby zapsané do Seznamu odborně způsobilých osob. Správní úřad by měl v řízení na výběr vyžádat si vyjádření od jednoho z výše uvedených subjektů podle vlastního uvážení, přičemž se dá předpokládat, že kritériem výběru bude zejména povaha zařízení, pro které se povolení vydává.

Proto tam, kde se níže mluví v souladu s terminologií vládního návrhu zákona o integrované prevenci o Agentuře, je třeba v kontextu současně navrhovaných změn vládního návrhu zákona v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR dosadit slůvko odborně způsobilá osoba. Tato změna se promítá do § 3 až 16 vládního návrhu zákona. Toto navrhované řešení však částečně mění původní filozofii úlohy a postavení Agentury.

Vyjádření Agentury (resp. odborně způsobilé osoby) je obligatorní, vládní návrh zákona se tak snaží zabezpečit odbornost celého procesu. Agentura by měla hrát úlohu odborného garanta, neboť se jedná o velmi náročné řízení, vyžadující nejen znalost problematiky ochrany jednotlivých složek životního prostředí, ale především jednotlivých odvětví průmyslu

případně zemědělství, nejlepších dostupných technik a tzv. dokumentů BREF, které charakterizují stav nejlepších dostupných technik pro jednotlivá průmyslové a zemědělská odvětví. Všechny tyto podklady jsou nezbytné pro stanovení podmínek integrovaného povolení v souladu s § 14 vládního návrhu zákona. Agentura by tedy měla hodnotit z těchto hledisek žádost, jejíž součástí je i návrh podmínek integrovaného povolení, vyjádření příslušných správních úřadů a případně též navrhopvat podmínky integrovaného povolení čistě z odborného hlediska. Zároveň by měla hrát úlohu určitého garanta jednotného přístupu k procesu integrovaného povolení v celé České republice. Vyjádření Agentury (resp. odborně způsobilé osoby) se zveřejňuje obdobně jako žádost.

Správní úřad (ve většině případů krajský úřad) podle návrhu zákona rozhoduje na základě výše uvedených vyjádření (tedy vyjádření veřejnosti, vyjádření účastníků řízení, vyjádření příslušných správních úřadů a vyjádření Agentury, přičemž se s nimi musí v odůvodnění svého rozhodnutí vypořádat. Ještě jednou je třeba zdůraznit, že rozhodování je čistě v kompetenci tohoto úřadu, který není žádným z vyjádření vázán. Je však vázán zásadou materiální pravdy, a proto pokud chce rozhodnout v rozporu s odborným vyjádřením Agentury případně příslušných správních úřadů, musí to řádně a odborně zdůvodnit a především doložit (např. jiným na vlastní náklady obstaraným odborným posudkem). Dalším důležitým prvkem řízení je ústní jednání k projednání žádosti, kterého se vedle účastníků řízení účastní zástupci příslušných správních úřadů a Agentury. Toto jednání úřad svolává po obdržení všech vyjádření. Samotné rozhodnutí úřad vydá v zákonem stanovené lhůtě (podle vládního návrhu zákona ve lhůtě 60 dnů, ve složitějších případech s možností prodloužení o dalších 60 dnů) ode dne obdržení vyjádření Agentury. V rámci tohoto časového prostoru se musí úřad vypořádat se všemi druhy vyjádření a nařídit ústní projednání žádosti s účastníky řízení, příslušnými správními úřady a Agenturou, jehož výsledky mohou mít pro konečnou podobu rozhodnutí též zásadní význam.

Na závěr je třeba zasadit řízení o vydání integrovaného povolení do kontextu územního a stavebního řízení. Svou povahou se jedná o řízení, kterým se stanoví podmínky provozu, má tedy nejbližší ke kolaudačnímu řízení. Nicméně podmínky provozu budou mít ve většině případů vliv na samotnou stavbu, a proto je třeba vázat vydání integrovaného povolení nejpозději před vydáním stavebního povolení tak, aby zde nedošlo k rozporu. Pro tento okamžik hovoří i fakt, že většina správních aktů, které integrované povolení nahrazuje, se vydává ve fázi před stavebním povolením. Nic však provozovateli nebrání obstarat si integrované povolení již před územním rozhodnutím, musí však být v této fázi schopen podat úplnou žádost o vydání integrovaného povolení a tedy mít poměrně detailní znalosti o budoucím zařízení a jeho provozu. Zároveň musí žadatel zvážít i riziko vzniku nových okolností a skutečností, které by např. vedly ke změně zařízení před jeho uvedením do provozu a tedy i ke změně integrovaného povolení.

JUDr. Martina Franková, Ph.D.,
ředitelka odboru právního a řízení státní správy, MŽP
e-mail: Martina_Frankova@env.cz

Mgr. Petr Petržílek, Ph.D., poradce ministra životního
prostředí, e-mail: Petr_Petrzilek@env.cz

AGENTURA TRVALE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE

Téma zřízení nové odborné instituce Ministerstvem životního prostředí je velice citlivou oblastí, kde se jen velmi stěží hledá konsensus mezi předkladatelem, tj. MŽP a dalšími zúčastněnými resorty, MPO, MZe a odbornými svazy, SPD, SCHP atd. Ještě před vytvořením vládní verze zákona o integrované prevenci, omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (dále jen zákon o integrované prevenci) proběhla mnohá jednání mezi zmíněnými stranami o formě a pravomocích instituce pro odbornou podporu IPPC. Konečný vládní návrh zákona o integrované prevenci schválený vládou 6. června 2001 proto obsahoval takovou formu odborné instituce, na které se zúčastněné strany shodly.

Agentura trvale udržitelného rozvoje měla vzniknout podle tohoto návrhu jako příspěvková organizace zřizovaná MŽP.

Hlavní činností této instituce by měla být odborná podpora výkonu veřejné správy, zejména při integrovaném rozhodování, a to v souladu s udržitelným rozvojem společnosti. Smyslem práce Agentury je podle vládního návrhu zákona posouzení žádosti provozovatele o integrované povolení a vyjádření příslušných správních úřadů, a to hlavně z hlediska souladu závazných podmínek povolení, tedy environmentální posouzení použité technologie a způsobu jejího provozování, s nejlepšími dostupnými technikami (BAT) v daném výrobním odvětví. Toto vyjádření je pak jedním z podkladů pro integrované rozhodování Krajského úřadu.

Kvalita vydaného vyjádření závisí na mnoha faktorech, z nichž nejdůležitější jsou:

- kvalitní odborníci v rozličných technologiích a průmyslových sektorech,
- jejich dostatečný počet,
- odpovídající čas na vytvoření vyjádření,
- zajištění průběžného vzdělávání odborníků studiem BREF dokumentů (referenční dokumenty o BAT) a jiných pramenů, které popisují technický pokrok v každém odvětví, které spadá pod přílohu č.1 zákona o integrované prevenci a horizontální oblasti např. monitoring. Toto lze zajistit právě vytvořením instituce, která svou existencí umožní kontinuitu v získávaných znalostech i ve vypracování jednotlivých vyjádření.
- zachování jednotného postupu při tvorbě vyjádření k jednotlivým žádostem.

Organizačně je v představách odboru strategií a oddělení IPPC Agentura trvale udržitelného života členěna vedle odborů administrativního a technického zázemí na celkem 10 odborných oddělení a 1 Informační centrum, jehož základ vznikl na Českém ekologickém ústavu. Odborná oddělení jsou vymezena svou odborností podle souvisejících průmyslových a zemědělských oborů. Aby Agentura byla schopna dodržet zákonem stanovenou lhůtu pro jedno vyjádření k jedné žádosti, tj. 75 dnů (počítejme, že skutečně strávená doba 1 odborného pracovníka nad 1 vyjádřením bude cca 60 dní) v jednotlivých vlnách, je nutné, aby jednotlivé žádosti při cel-

kovém počtu 79 odborných pracovníků přicházely ve vlnách právě po 79 zařízeních, a to tak aby jednotlivá odborná oddělení vždy dostala ke zpracování v jedné vlně takový počet žádostí, který odpovídá procentuálnímu zastoupení jednotlivých zařízení v daném oboru na celkovém počtu zařízení. Tím budou všichni odborní pracovníci vyrovnaně pracovní vytížení.

Odbor strategií, oddělení IPPC provedlo rámcový odhad finančních nákladů na zřízení a chod Agentury udržitelného rozvoje. Nejvyšší celkové náklady na Agenturu trvale udržitelného rozvoje by pak podle těchto odhadů měly být realizovány v roce 2002. Od roku 2004 se pak celkové náklady na chod Agentury trvale udržitelného rozvoje ustálí na hodnotě 47,5 mil. Kč na 1 rok.

V současnosti však proběhla poměrně bouřlivá diskuse nad zřízením Agentury jako nové instituce a aby bylo dosaženo konsensuálního návrhu zákona o integrované prevenci, který projde 2. čtením v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, muselo MŽP po projednání vládního návrhu zákona o integrované prevenci v příslušných výborech (Výbor pro veřejnou správu, regionální rozvoj a životní prostředí a Výbor pro evropskou integraci) přistoupit na přípravě komplexního pozměňovacího návrhu, který se právě v části týkající se Agentury velmi podstatně dotkl původního věcného záměru zákona a který vychází vstříc požadavkům Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva zemědělství a Svazu průmyslu a dopravy. Takto byla do tohoto pozměňovacího návrhu pro Krajské úřady zakotvena možnost vybrat si pro tvorbu odborného vyjádření k žádosti ze dvou možností, a to:

- zvolit možnost posouzení žádosti již existující institucí zřízenou MŽP (dále uváděno jako agentura); z toho vyplývá, že bude nutné provést změny ve zřizovací listině vybrané příspěvkové organizace; bude pravděpodobně nezbytné navýšit personální zabezpečení této organizace o požadované odborníky, takže se možná nevyhneme určitým investicím do stavebních prací zajišťujících dostatečný pracovní prostor pro tyto nové pracovníky;
- zvolit možnost posouzení žádosti jakoukoli právnickou osobou, k této činnosti odborně způsobilou (tj. splňující podmínky definované v § 6 komplexního pozměňovacího návrhu).

Během 2. čtení v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, 4. prosince 2001, byl tento komplexní pozměňovací návrh přijat jako výchozí pro toto jednání Poslanecké sněmovny. Během tohoto 2. čtení byly vzneseny mnohé připomínky k tomuto návrhu Zákona o integrované prevenci, z nichž některé se týkaly také agentury. Lze však konstatovat, že připomínky k agentuře nezasáhly podstatně do toho řešení, které bylo uvedeno výše.

RNDr. Dana Chrtková, CSc., oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Dana_Chrtkova@env.cz

DOPADY ZAVÁDĚNÍ SMĚRNICE 96/61/EC O INTEGROVANÉ PREVENCI (SMĚRNICE O IPPC) V ČESKÉ REPUBLICE

Směrnice 96/61/EC o IPPC je výsledkem zavádění strategie prevence v ochraně životního prostředí, která vzešla z podnikatelské sféry jako reakce na ekonomicky náročnou strategii kontroly a řízení významných zdrojů znečištění a jejich koncových technologií. Směrnice o IPPC definuje v příloze 1. jednotlivé kategorie průmyslu a zemědělství, které spadají pod účinnost této směrnice. Tato směrnice se transponuje do českého právního řádu formou nového zákona, a to „zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a změně některých zákonů“ (zákon o integrované prevenci), který přebírá přílohu 1. směrnice bez výhrad. V České republice tak tento zákon zasáhne přibližně 1070 zařízení, což je asi 581 podniků.

Tato zařízení tak mají povinnost podle tohoto zákona vlastnit integrované povolení a provozovat svoji činnost v souladu s ním. Podstatou udělování integrovaného povolení je posouzení celého technologického procesu v daném zařízení (je sledována mimo jiné i energetická a surovinová náročnost výrobního procesu, sleduje se množství a osud produkovaného odpadu) z pohledu ochrany životního prostředí před průmyslovým a zemědělským znečištěním. Nejdůležitější částí vydaného integrovaného povolení budou přesně definované závazné podmínky provozu, na jejichž vypracování se podílí sám provozovatel zařízení a které v žádosti o integrované povolení navrhuje.

Mezi závazné podmínky provozu patří na prvním místě emisní limity pro znečišťující látky uvedené v příloze 2. směrnice o IPPC (i zákona o integrované prevenci), pokud jsou ze zařízení vypouštěny, a další emisní limity, které se stanovují na základě jiných právních předpisů. Regulační úřad vydávající integrované povolení (Krajský úřad, v případě přeshraničních vlivů zařízení MŽP) může rozšířit povolení také o emisní limity pro jiné skupiny látek, pro vibrace, hluk a neionizující záření.

Závazné podmínky provozu, zvláště pak emisní limity uvedené v integrovaném povolení jsou stanovovány na základě nejlepších dostupných technik (kritéria pro nejlepší dostupnou techniku viz příloha 3. směrnice), přičemž tyto emisní limity nesmí být mírnější než emisní limity, které by zařízení muselo plnit na základě zvláštních (složkových) právních předpisů. V celém procesu povolování je prováděno srovnávání použité techniky v zařízení, jehož provozovatel žádá o integrované povolení, s nejlepšími dostupnými technikami. Přitom je nutné se v celém procesu vyhnout doporučení konkrétních nejlepších dostupných technik. Smyslem tohoto porovnávání je docílit takových hodnot emisí znečišťujících látek ze zařízení, které budou v porovnání s emisními limity vycházejícími ze složkové legislativy k životnímu prostředí ještě více přívětivé. Evropská unie i Česká republika (Ministerstvo životního prostředí) si uvědomují náročnost celého povolovacího procesu, proto je v rámci povolovacího procesu uplatněn princip vyjednávání

závazných podmínek mezi provozovatelem a regulátorem. Smyslem vyjednávání je dosáhnout nejpřísnějších emisních limitů, které je provozovatel schopen na daném technickém stupni vývoje splnit, třeba i v rozsahu několika let. Cílem je propojení ochrany životního prostředí před průmyslovým a zemědělským znečištěním s investičním cyklem podniku.

1. Technické, ekonomické, sociální a ekologické dopady

Na jednotlivá průmyslová a zemědělská zařízení budou kladeny nároky v technologické oblasti, které lze definovat jako technické a ekonomické dopady zavádění Směrnice 96/61/EC o integrované prevenci do našeho právního systému. Vedle těchto oblastí se zavádění směrnice o IPPC promítne do oblasti sociální a hlavně do oblasti environmentální, kdy snižováním emisních limitů znečišťujících látek bude dosaženo jak vyššího stupně ochrany životního prostředí, tak snižování vlivů škodlivých emisí na lidské zdraví.

a) Technické dopady

Směrnice 96/61/EC o integrované prevenci zasahuje široké spektrum průmyslové a zemědělské činnosti. Velká variabilita mezi jednotlivými odvětvími, ale i mezi jednotlivými zařízeními v jednom odvětví, je příčinou nemožnosti řešit otázku technických dopadů globálně. Přesto je možné alespoň obecně definovat okruhy, které budou z hlediska technických dopadů zasahovat do činnosti zařízení, a to:

- dopady na provoz a údržbu zařízení,
- dopady v oblasti použitých technologií,
- dopady v oblasti řízení podniku; podniky s již zavedeným EMS jsou z hlediska integrovaného povolování ve výhodě, neboť díky provedenému ekoauditů by měly znát lépe svou skutečnou pozici.

Ve vyspělém světě je kvalita řízení považována za jeden z nehmotných faktorů konkurenceschopnosti průmyslu. V kandidátských zemích je však kvalita řízení v souvislosti s ochranou životního prostředí poněkud podceňována. Přitom výsledkem kvalitního řízení budou lépe a efektivněji provedené investice, které by byly stejně vyvolány obměnou zastaralého vybavení nebo nutnou restrukturalizací. Takto provedené investice povedou k úspoře energií, surovin, k omezení produkce odpadů, což se výrazně projeví ve snižování výrobních nákladů.

K posouzení situace jednotlivých zařízení povede srovnání použité techniky s nejlepšími dostupnými technikami, které jsou pro daný obor průmyslové nebo zemědělské činnosti sebrány v tzv. referenčních dokumentech nejlepších dostupných technik (BREF). Z tohoto srovnání pak samozřejmě vyplývá, že zařízení provozuje výrobní techniku zcela v souladu BREF, nebo se ukáže cesta do jakého postavení lze zařízení po technické ale i environmentální stránce dovést při přijatelných investičních nákladech.

Tab. 1: Celkové investice vyvolané zaváděním Směrnice 96/61/EC o IPPC v ČR v závislosti na použité metodice nebo zdroji dat

Metoda odhadu	Zdroj dat	Celkové investiční náklady na zavedení Směrnice o IPPC v ČR MIN (mil. Kč)	Celkové investiční náklady na zavedení Směrnice o IPPC v ČR MAX (mil. Kč)
Porovnání environmentálních investic ve východním Německu vůči celkovým výkonom v jednotlivých odvětvích	Materiál MŽP vzniklý na základě podkladů dodaných firmou MARCH Consulting, spol. s r. o.	88 000 pro dosažení požadované úrovně bude potřeba 7 roků a 70% investic bude spojeno s IPPC	171 000 pro dosažení požadované úrovně bude potřeba 10 roků a 95% investic bude spojeno s IPPC
Odhad vycházející z odvětvového přístupu uplatněnému např. v Maďarsku na základě extrapolace environmentálních nákladů vynaložených ve farmaceutickém a papírenském průmyslu na celé hospodářství ČR	Materiál MŽP vzniklý na základě podkladů dodaných firmou MARCH Consulting, spol. s r. o.	76 000 pro dosažení požadované úrovně bude potřeba 7 roků a 70% investic bude spojeno s IPPC	108 000 pro dosažení požadované úrovně bude potřeba 10 roků a 95% investic bude spojeno s IPPC
Rámcový odhad odboru ekonomiky životního prostředí MŽP	Důvodová zpráva k vládnímu návrhu o integrované prevenci (MIN); odhad nákladů soukromé sféry vyčíslené na základě údajů, získaných od dotázaných podniků, které v dotaznících samy uvedly (MAX)	Desítky mld. Kč.	cca 136 000
Studie sociálních a ekonomických dopadů vstupu ČR do EU	RASES	70 000	
Studie světové banky: celkové investiční environmentální náklady	Světová banka	231 000 (151 000)	315 000
(Investiční náklady na IPPC) Odhad investičních nákladů pro nejbližší tři roky, MŽP	Státní politika životního prostředí 2001	99 000	

b) Ekonomické dopady zavádění Směrnice 96/61/EC o integrované prevenci

Odhad ekonomických dopadů zavádění směrnice o IPPC na soukromou sféru ovlivňuje předpoklad, který definuje přiřazení dopadů na jednotlivé zařízení, podnik či odvětví, které si vyžádá plnění požadavků výše zmiňované směrnice. Náklady vznikající zaváděním této směrnice lze však jen těžko oddělit od dopadů další legislativy z oblasti životního prostředí – složkových norem. Není jednoduché rozhodnout, zda zařadit konkrétní investici do investic environmentálních, nebo mezi investice vyvolané technologickou obměnou, natož ji jednoznačně určit jako investici vyvolanou směrnicí o IPPC. Ekonomické dopady zavádění směrnice o IPPC jsou tak interpretovány jako celkové vyvolané environmentální investice. Konkrétní hodnoty celkových environmentálních nákladů naší soukromé sféry v souvislosti se směrnicí o IPPC jsou závislé na použité metodě odhadu a na zdroji dat. Na základě projektu Ministerstva životního prostředí zadaného firmě MARCH Consulting, spol. s r. o., vznikl materiál odboru strategií MŽP, jehož cílem bylo poskytnout alespoň rámcový odhad těchto ekonomických dopadů. Získané odhady uvádí pro přehlednost následující tabulka:

Z tabulky je zřejmé, že odhad investičních nákladů spojených se zaváděním směrnice o IPPC se pohybuje v rozmezí 70 – 170 mld. Kč, přičemž tyto investice budou vydány v průběhu 7 až 10 let. To znamená že ročně bude na 1 zařízení vynaloženo 9,4 mil. – 15,9 mil. Kč investičních nákladů

dů spojených se zaváděním směrnice o IPPC. Tyto vynaložené investice však přinesou průmyslovou a zemědělskou sférou méně znečištěné životní prostředí, a tím i menší dopady těchto sektorů na zdraví obyvatel. Samotným podnikům přinesou nižší energetickou a surovinovou náročnost, zmírní produkci odpadů i emise znečišťujících látek do ovzduší vody a půdy, což se podnikům přímo odrazí v nižších výrobních nákladech a ve snížení poplatků za emise znečišťujících látek. Tak budou moci podniky vykazovat spotřebitelům příznivější cenovou politiku, čímž se zvýší jejich konkurenceschopnost na světových trzích.

c) Ekologické dopady zavádění Směrnice 96/61/PPC

Účelem směrnice o IPPC i vládního návrhu zákona o integrované prevenci předloženého MŽP je dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku. Samozřejmě není technicky možné nahradit koncové technologie beze zbytku strategií prevence, je však nutné najít vyvážený způsob jejich vzájemné koexistence. I v tomto případě je možné považovat za platné, že environmentálně účinná opatření jsou i ekonomicky efektivní. Strategie prevence přináší i způsob ústního vyjednávání závazných podmínek povolení mezi provozovatelem a regulátorem, provozovatel sám navrhuje i výhled do blízké budoucnosti z hlediska snižování zátěže životního prostředí průmyslovou i zemědělskou činností. Tak se provozovatel stává spolutvůrcem životního prostředí svého regionu.

RNDr. Dana Chrtková, CSc., oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Dana_Chrtkova@env.cz

CO JE INTEGROVANÝ REGISTR ZNEČIŠŤOVÁNÍ (IRZ)?

Vládním návrhem zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) se zřizuje Integrovaný registr znečišťování, který spravuje Ministerstvo životního prostředí jako veřejně přístupný informační systém veřejné správy.

Cílem je vytvořit registr přístupný veřejnosti, který bude obsahovat informace o významných únicích a přenosech znečišťujících látek do všech složek životního prostředí – do ovzduší, vody, půdy, nakládání s odpady. Rovněž tak bude sloužit k posuzování environmentálních a zdravotních rizik v daném regionu.

Registr se bude dotýkat zařízení spadajících pod zákon o integrované prevenci stanovených v příloze I tohoto zákona a v budoucnosti i zdrojů znečišťování, které budou mít ohlašovací povinnost do registru v případě, že budou nakládat s látkou uvedenou v seznamu ohlašovaných látek v množství větším, než je stanoveno v tomto seznamu.

Co přinese integrovaný registr znečištění podnikům?

V budoucnosti dojde ke sjednocení ohlašování dat zařízeními, které spadají pod zákon o integrované prevenci. Pro podniky bude systém ohlašování potřebných dat snazší, neboť budou všechna data ohlašovat do jednoho místa. Předpokládá se, že v budoucnosti budou data ohlašovat i všechna ostatní zařízení. Podnik také bude mít možnost kontroly svých ohlašovaných dat na veřejně přístupných médiích (Internet, úřední vývěsky).

Jaké jsou současné registry shromažďující data o znečišťování životního prostředí?

V současné době existují informační systémy a registry, které obsahují informace o zdrojích znečišťování životního prostředí. Pokrývají samostatně jednotlivé složky životního prostředí. V následujícím přehledu je uveden stručný obsah jednotlivých registrů.

Registr emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO)

Zdroje znečištění ovzduší jsou rozděleny do čtyř kategorií:

I. Velké zdroje znečišťování	REZZO 1
II. Střední zdroje znečišťování	REZZO 2
III. Malé zdroje znečišťování	REZZO 3
IV. Mobilní zdroje znečišťování	REZZO 4

Podle tohoto rozdělení jsou v rámci Informačního systému kvality ovzduší (SKO) provozovaného Českým hydrometeorologickým ústavem zavedeny jednotlivé databáze Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší (REZZO), které slouží k archivaci a prezentaci údajů o stacionárních

a mobilních zdrojích znečišťování ovzduší. Velké a střední zdroje jsou evidovány jako bodové zdroje jednotlivě, malé zdroje plošně na úrovni obcí, mobilní zdroje liniově na úrovni celé České republiky. Ze spalovacích zařízení podle zákona o integrované prevenci v souladu s přílohou I tohoto zákona, sem budou také spadat zařízení o jmenovitém tepelném příkonu větším než 50 MW. REZZO obsahuje informace o technologii, palivech, komínech, měření, spotřebě surovin nebo odpadů, množství výrobku nebo druhu hospodářských zvířat, výrobu tepla, emise, omezování emisí ze zařízení a další informace. Registr sleduje cca 100 individuálních látek a skupin látek.

Informační systém evidence odpadů (ISO)

Systém zajišťuje informace o tocích odpadů i o zařízeních pro nakládání s odpady. Ukládá původcům a oprávněným osobám vést průběžnou evidenci o množství vzniklého nebo přijatého odpadu. Evidence zahrnuje též způsoby naložení s odpadem, včetně přenosů. Podle katalogu odpadů zahrnuje i informace o některých chemických látkách. Systém neobsahuje informace o vstupu látek do podniku (vyjma přenosu ve formě odpadů od původce či oprávněné osoby) a o prevenci znečištění.

Hydroekologický informační systém (HEIS)

Evidence vypouštění znečištění do povrchových vod je vedena primárně s cílem zpoplatnění znečištění. Pouze pro vybrané typy výrob se sleduje stanovený omezený okruh ukazatelů znečištění a objem vypouštěných odpadních vod. Ukazatelé jsou konkrétní chemické látky nebo skupiny nebo jen veličiny charakterizující vlastnosti znečištěné vody (např. CHSK, BSK), bez ohledu na znečišťující látky. Pro zjištění bilance odpadních vod se evidence týká též vstupu některých látek (vody) do podniku. Tento systém neobsahuje informace směřující k prevenci znečištění.

Evidence podle zákona o chemických látkách a přípravcích. (CHLaP)

Zahrnuje široký okruh konkrétních chemických látek, eviduje dovezené či vyrobené množství uvedené na trh. Registr obsahuje informace o vlastnostech evidovaných látek, obsahuje informaci o druhu použití a způsobu použití. Registr nesbírá informace o vstupech, způsobech nakládání s látkou, ani výstupech do jednotlivých složek životního prostředí a do výrobního toku.

RNDr. Tomáš Bernat, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Tomas_Bernat@env.cz

ŽÁDOST O VYDÁNÍ INTEGROVANÉHO POVOLENÍ A PRVNÍ ZKUŠENOSTI S JEJÍM VYPLŇOVÁNÍM

Vládní návrh zákona o integrované prevenci zmocňuje Ministerstvo životního prostředí k vydání **vyhlášky** k provedení § 4 odst. 3, kterou se stanoví **vzor žádosti o vydání integrovaného povolení, rozsah a způsob jejího vyplnění**.

Příprava podkladů k vyhlášce započala již v roce 2000 v rámci dvou projektů Phare „Institucionální posílení ČIŽP“ a „Indikátory nejlepších dostupných technik a jejich statistické monitorování“.

Základem pro přípravu formalizované podoby žádosti byl obsah žádosti definovaný ve věcném záměru zákona o IPPC. Tato základní struktura byla rozvinuta do formuláře, jehož první verze byla k dispozici v lednu 2001.

Nevyplněný formulář měl v té době 14 stran a zjednodušeně zahrnoval problematiku palivo-energetické bilance, ovzduší, vody, odpadů, hluku a vibrací, starých zátěží a monitoringu. Přestože formulář nereflektoval rozpětí požadavků na podklady pro rozhodnutí dle složkových zákonů (na tož požadavky na podklady pro rozhodnutí o vydání integrovaného povolení), byl použit v simulaci řízení o vydání integrovaného povolení pro papírnu dle švédského modelu povolování a pro dvě slévárny šedé litiny dle úpravy ve vládním návrhu zákona o integrované prevenci.

Papírenský podnik připravil vyplněnou žádost, jejíž základ tvořilo 43 stran vyplněného formuláře, 304 stran technického popisu a 369 stran dalších příloh (rozhodnutí, studie, výsledky analýz, výpočty apod.), celkem tedy 785 stran. Zpracování prvního návrhu žádosti trvalo dva měsíce (práce jednoho pracovníka spolupracujícího s externím konzultantem). Údaje byly poměrně snadno dostupné a nebylo je třeba nově vytvářet vzhledem k tomu, že podnik má zaveden environmentální manažerský systém a informační systém, z nichž mohl čerpat. První návrh žádosti byl připomínkován švédskou agenturou pro životní prostředí, Českou inspekci životního prostředí, Okresní hygienickou stanicí, Společností pro trvale udržitelný život. Podle těchto připomínek byla žádost dopracována. Dopracování žádosti trvalo šest týdnů a vyžádalo si opatření nových údajů (práce jednoho pracovníka).

Zpracovatel žádosti pro papírenský podnik měl problémy uvést všechna data do formuláře a řešil to připojováním řady příloh, které rozsahem několikanásobně překračovaly samotnou žádost. Formulář se tedy stal spíše omezujícím prvkem.

Švédští odborníci hodnotili vyplněnou finální žádost jako „docela vyhovující“. Při rozboru dostatečnosti žádosti připomínali, že jim chyběly některé údaje, které bývají opatřeny v procesu hodnocení vlivů na životní prostředí, a to zejména údaje týkající se současného stavu životního prostředí v lokalitě, kde je zařízení umístěno (informace o recipientu znečištění, kvalitě ovzduší, půdy, apod.). Zpracování podrobného technologického popisu zařízení považovali

švédští odborníci za zbytečně detailní. Účelem integrovaného povolení je stanovit environmentální podmínky provozu zařízení nikoli určit technologii.

Slévárenské podniky vyplnily žádosti pro zařízení v rozsahu 20 – 30 stran s přílohami ve stejném rozsahu. Rozsah a pojetí žádosti jsou tudíž nesrovnatelné s předchozím příkladem. K přípravě žádosti nebyla možnost využít data podnikového informačního systému nebo environmentálního manažerského systému.

První návrh žádosti byl připomínkován ČIŽP a MŽP a diskutován v pracovní skupině, která k tomu účelu vznikla. Vypracování žádosti trvalo dva měsíce za účasti dvou odborných pracovníků z podniku.

Zpracovatelé žádosti neměli významné problémy uvést data do formuláře žádosti, některé jeho části však musely být vysvětleny, resp. upraveny. Formulář byl podpůrným prvkem, jehož úroveň a struktura by ovšem vyžadovaly další úpravy.

Více informací k simulaci vydání integrovaného povolení je uvedeno v příspěvku „*Simulované řízení o vydání integrovaného povolení pro slévárnu*“.

Oba pilotní projekty splnily důležitou úlohu ve sběru prvních zkušeností, které umožnily další krok ve vývoji obsahu a formy žádosti o vydání integrovaného povolení.

V rámci oddělení IPPC na Ministerstvu životního prostředí byl diskutován a zvolen další postup prací na žádosti. Pracovníci oddělení IPPC vyvíjejí inovovaný formulář, který zohledňuje všechny požadavky složkové environmentální legislativy v ustanoveních, která jsou nahrazována návrhem zákona o integrované prevenci (to se týká oblastí ovzduší, vody, půdy, odpadů, přírody a krajiny, lesa a oblastí upravené lázeňským a veterinárním zákonem) a dále požadavky směrnice Rady 96/61/EC o IPPC, které jsou nad rámec dříve uvedených.

Nový formulář je již v průběhu přípravy testován v rámci souboru projektů v sektorech chemie, barevná metalurgie, povrchové úpravy, výroba nerostných vláken, odpadové hospodářství a velkochovy. V rámci těchto projektů jsou připravovány simulované žádosti o vydání integrovaného povolení pro tzv. nová zařízení. Problémy při vyplňování formuláře žádosti jsou dle možnosti ihned řešeny a formulář je průběžně upravován. Cílem je připravit univerzální formulář pro nová/stávající zařízení.

Na závěr bych chtěla poděkovat všem, kteří ochotou věnovat čas přípravě simulované žádosti ještě před účinností zákona, zkušeností nebo připomínkou přispěli nebo přispějí k přípravě **funkčního a k uživateli přátelského formuláře žádosti** o vydání integrovaného povolení.

Mgr. Eva Hatláková, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Eva_Hatlakova@env.cz

Český ekologický ústav
ippc@ceu.cz
www.ceu.cz

INFORMAČNÍ CENTRUM IPPC

Ministerstvo životního prostředí
ippc@env.cz
www.env.cz

V rámci činnosti ČEÚ na poli IPPC bylo 1. ledna 2000 zřízeno Informační centrum IPPC. Náplň Informačního centra pokrývá spektrum činností, mezi něž patří široká informační podpora podniků spadajících pod připravovaný zákon o IPPC (informování o podstatě IPPC, informování o dostupnosti dokumentů BREF pro jednotlivé kategorie průmyslových činností, zapojení podniků do pilotních přípravných projektů simulujících proces vydávání integrovaného povolení, přednášková činnost na seminářích k dané problematice určené pro podnikové odborníky, rozesílání referenčních informací o souvisejících dokumentech, vývoj a správa obsahové náplně informačního systému IPPC a další), podpora činnosti orgánů státní správy a územní samosprávy (aktuální statistické přehledy, zapojení orgánů do pilotních přípravných projektů simulujících proces vydávání integrovaného povolení, specializovaná přednášková činnost, informační podpora odboru strategií MŽP, technologická a obsahová realizace části informačního systému IPPC pro potřeby odboru strategií MŽP a další).

Výstupy veškeré činnosti Informačního centra jsou obsaženy v informačním systému IPPC, který je provozován za pomoci sítě Internet. Internet byl po analýze potřeb uživatelů zvolen jako nejvýhodnější médium pro sdílení dat a informací, a to především díky nepřetržité dostupnosti, snadnosti a rychlosti aktualizace a transparentnosti.

Struktura Informačního systému IPPC včetně odkazů na jednotlivé jeho sekce

<http://www.ceu.cz/IPPC/>

- Databáze podniků a jejich zařízení spadajících pod připravovaný zákon o IPPC
<http://www.ceu.cz/IPPC/Podniky/Default.htm>
Zde je možné získat informace o konkrétním podniku

nebo firmě spadající pod režim IPPC a naopak vyhledávat podniky podle seznamu kategorií dle Přílohy 1 zákona.

- GIS verze databáze podniků a jejich zařízení
<http://gis.ceu.cz/IPPC/>
Tato adresa slouží uživatelům ze strany veřejnosti, podniků a státní správy, zejména krajů. Zobrazuje geografickou lokalizaci podniků se zařízením dané kategorie, nebo naopak polohu všech zařízení v konkrétním regionu (podle okresů, či krajů)
- Členění podniků a zařízení pro kraje a okresy
<http://www.ceu.cz/IPPC/StatniSprava/Default.htm>
Zde lze nalézt podniky a firmy v jednotlivých okresech a krajích.
- Směrnice Rady 96/61/ES o IPPC
http://www.ceu.cz/IPPC/96_61_ES.html
- Příručka k implementaci IPPC
<http://www.ceu.cz/IPPC/Prirucka/Default.htm>
- BAT Reference Documents (BREF) – seznam dokumentů <http://www.ceu.cz/IPPC/BREF/Default.htm>
- Adresář odborníků dle jednotlivých kategorií IPPC
<http://www.ceu.cz/IPPC/PracSkup/Default.htm>
- Často kladené otázky a odpovědi na ně
<http://www.ceu.cz/IPPC/Podniky/faq.html>
- Archiv dokumentů (výstupy z projektů, semináře)
<http://www.ceu.cz/IPPC/Archiv.htm>

PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI Z PŘÍPRAVY DOKUMENTU BREF PRO IMPLEMENTACI SMĚRNICE 96/61 EU (IPPC) NA EVROPSKÝ TEXTILNÍ PRŮMYSL

Směrnice 96/61 EU ve své příloze č.1 definuje jednotlivé průmyslové obory, které budou touto směrnicí regulovány. Pod bodem 6.2 jsou uvedeny také závody pro předúpravu (např. praní, bělení, mercerace) nebo barvení vláken či textilií, kde kapacita zpracování je vyšší než 10 t/d.

V České republice patří textilní průmysl k tradičním průmyslovým odvětvím s relativně vysokým podílem na průmyslové výrobě a zaměstnanosti.

V evropském měřítku (EU) je textilní průmysl reprezentován organizací EURATEX, která sdružuje národní a branžové asociace textilních výrobců.

Česká republika (Asociace textilního, oděvního a kožedělného průmyslu) je v pracovní skupině pro životní prostředí EURATEX (TF 5) reprezentována ředitelem INOTEX, s.r.o. (dříve VÚTZ).

Z hlediska aplikace této směrnice do praxe je pro celý textilní sektor EU důležité, jak budou definovány nejlepší dostupné techniky a příslušné emisní limity znečištění.

Pro přípravu BAT a jejich popis v dokumentech BREF využívá EIPPC Bureau v Seville (pověřené přípravou těchto dokumentů Komisí EU) kromě vlastních pracovníků také technických pracovních skupin (TWG), v tomto případě „TWG Textiles“

V TWG jsou zástupci exekutivních orgánů jednotlivých členských států EU a dále zástupci průmyslu. Český zástupce v EURATEX byl s ohledem na své zkušenosti a dlouholetou práci v oboru nominován za průmysl do TWG Textiles. Tento fakt umožnil nahlédnout blíže do zákulisí přípravy podkladů pro zpracování BREF.

Textilní průmysl měl mít podle původního harmonogramu zpracování část, týkající se BAT v průběhu roku 1998 a v roce 1999 měl být dokument BREF prakticky schválen.

Skutečně, v únoru 1998 se uskutečnil tzv. „kick-off meeting“ za účasti většiny členských států, zastoupených exekutivou a 7 členů, reprezentujících průmysl. Z nečlenů EU jsou v TWG zastoupeny pouze Norsko a ČR.

Na prvním pracovním jednání byly podrobně diskutovány otázky zahrnutí jednotlivých technologických stupňů a zpracovávaných materiálů pod BAT, dále způsob komunikace a časový harmonogram zpracování BREF dokumentu.

Přes moderně řešený způsob spolupráce – Internet – pracovní prostor na serveru EIPPCB, kde má každý člen vlastní prostor, je schopen komunikace a diskuse s jinými členy TWG a může pracovat a připomínkovat návrhy dokumentů, nebylo prakticky za celý rok 1998 dosaženo podstatného pokroku v přípravě BREF pro „Textiles“.

Důvodem byl především skluz práce na předchozích dokumentech pro papír a celulózu a nízký počet pracovníků v EIPPCB, takže specialista určený pro textil nejprve dokončoval papír a celulózu.

EURATEX si byl vědom za dané situace určitého nebezpečí zpracování dokumentů BAT narychlo, neodrážejíce dostatečně skutečný stav technologií textilního průmyslu EU a proto založil vlastní pracovní skupinu pro přípravu BREF.

Pracovní skupina pro IPPC při EURATEX zahájila přípravu své verze podkladů a svůj postup koordinovala s EIPPCB Sevilla tak, aby dodané podklady byly akceptovány.

V roce 1999 tak byly EURATEXem zpracovány kapitoly 1–3, popisující průmyslový sektor a základní informace o emisních úrovních a spotřebách medií. EURATEX předpokládal i zpracování kapitol 4 a 5 do konce roku 1999, kdy by byly předloženy koncepty k diskusi národním asociacím a celý dokument by tak mohl být připraven v I.Q. roku 2000.

Zde se však projevilo několik negativních faktorů, které ve svém souhrnu vedly k dalšímu nárůstu skluzu ve zpracování dokumentu BREF. Pracovní kontrakty v EIPPCB jsou nejvýše tříleté a pracovník, zodpovědný za textilní průmysl kancelář opustil. Přijetí dalšího experta znamenalo cca půl roku bez odborného obsazení Sevillské kanceláře a cca dalšího půl roku trvalo seznamování nového experta s materiály, které byly mezitím dodány jednotlivými členy TWG Textiles.

Teprve počátkem roku 2000 došlo k přímému kontaktu experta z EIPPCB s evropskou asociací zastřešující textilní průmysl – EURATEXem a k vyjasnění vzájemných pozic při zpracování dokumentu BREF. EURATEX najal konsultní firmu, která podklady pro jednotlivé kapitoly postupně zpracovávala, ty byly oponovány odbornou skupinou EURATEXu a opět postupně předávány do EIPPCB.

Lze tak říci, že podstatná část práce ze strany zástupců průmyslu byla na sklonku roku 2000 a na jaře 2001 dokončena.

V tomto případě se však zřejmě projevil určitý paradox. U některých průmyslových odvětví bývá informací málo a zpracování dokumentu je obtížné. V tomto případě lze říci, že kancelář EIPPCB byla informacemi zahlcena. Kromě informací z EURATEX také v dobré snaze řada národních asociací zasílala podklady o nejlepších dostupných technikách, které byly aplikovány pro jiné účely. Dále některá specifická odvětví – koberce, praní vlny – cítila potřebu také na svá specifika upozornit a dodávala další podklady. Tím se komplikovala práce odborného experta v Seville.

Textilní průmysl je specifický také módností zboží a tím i neustále se měnícími požadavky na užívané technologie, strojní vybavení, barviva, chemikálie, materiály, teploty procesů atd. Tím se odlišuje od některých odvětví, kde je výrobní proces relativně standardní.

Zodpovědné zpracování takového množství užívaných technik a technologií zcela objektivně bylo náročné pro daného experta. Nakonec se tedy v únoru 2001 narodila první verze návrhu BREF. Je nutno přiznat, že kancelář EIPPCB má dobře softwarově vyřešeno připomínkování jednotlivých kapitol, podkapitol i odstavců tak, aby připomínky ke konkrétnímu bodu mohly být přehledně sumarizovány a zohledněny. Vzhledem k tomu, že TWG má přes 30 členů, bylo toto řešení nezbytné.

Zpracování připomínek ovšem trvalo opět více než půl roku, takže teprve koncem listopadu 2001 byla publikována druhá verze návrhu. Tato verze bude připomínkována stejnou metodou jako první a podle zkušeností lze tedy předpokládat případnou třetí verzi návrhu v prvním pololetí 2002 a konečnou verzi pravděpodobně v závěru roku 2002.

BREF pro „Textiles“ tedy není optimálním příkladem rychlého řešení, na druhé straně však svou složitostí ukazuje na obtížnost celé problematiky. Pro názornost – druhá verze má 532 stran a podklady poskytnuté zpracovateli pravděpodobně cca 10 000 stran.

Na celém průběhu se jistě podepsalo i to, že v počátku nebylo ani pro členy TWG Textiles jednoduché pochopit, že se nejedná o striktní směrnici s jasně danými limitními hodnotami, ale o podpůrný nástroj pro poskytovatele povolení a případné kontrolní orgány.

Z hlediska strategie přístupu při tvorbě dokumentu BREF vycházel jak EURATEX, tak i EIPPCB z nejlepších dostupných technik (BAT) tak, jak byly definovány pro podmínky konvence na ochranu znečištění moří (PARCOM Recommendation 94/5). Většina členských států EU je totiž již těmito podmínkami vázána.

Závěrem lze tedy konstatovat, že přes několikaleté zpoždění v přípravě BREF pro textilní průmysl ze strany oficiální organizace, pověřené zpracováním, byla v průběhu let 1998 – 2001 vyvíjena značná aktivita především ze strany průmyslu (EURATEX), koordinována s EIPPCB Sevilla a na základě dnešního stavu lze předpokládat dopracování dokumentu BREF cca v polovině roku 2002.

Ing. Petr Janák, CSc., INOTEX, Dvůr Králové n.L.
e-mail: janak@inotex.cz

FINANCOVÁNÍ SE STÁTNÍ PODPOROU: OD ČISTŠÍ PRODUKCE K NEJLEPŠÍM DOSTUPNÝM TECHNIKÁM

Od začátku roku 1998 patřil k různým programům Státního fondu životního prostředí MŽP ČR (SFŽP) též Program čistší produkce, určený k podpoře investic do technologií. Podmínkou pro zařazení žádosti o financování do tohoto programu tedy bylo mimo prokazatelného přínosu pro životní prostředí (což je podmínka všech programů SFŽP) též zpracování projektu čistší produkce. Tím bylo zajištěno, že investice byla optimalizovaná – tedy že byly bilancovány materiálové toky, analyzovány vlivy na životní prostředí, zváženy priority a konečné řešení bylo vybíráno z více variant.

Od 1/6 2000 byl Program čistší produkce nahrazen Programem nejlepších dostupných technik – BAT (dále Program BAT). Aby bylo možno uvést, co mají oba programy společného a co rozdílného, je nejprve třeba definovat pojem nejlepší dostupná technika. Tento termín pochází ze Směrnice rady (ES) 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC). Tato Směrnice požaduje, aby ve vybraných činnostech byla využívána nejlepší dostupná technika (Best Available Technique – BAT), přičemž:

- „nejlepší“ se rozumí nejefektivnější technika z hlediska dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku;
- „dostupná“ se rozumí technika, která byla vyvinuta v měřítku, jež umožňuje její realizaci v příslušném průmyslovém oboru za ekonomicky a technicky přijatelných podmínek se zřetelem na náklady a přednosti, ať již tato technika je, nebo není v dotčeném členském státě používána či vyráběna, pokud je provozovateli vhodně dostupná;
- „technika“ se rozumí jak používaná technologie, tak způsob, jakým je zařízení navrženo, vybudováno, provozováno a vyřazeno z činnosti.

Program BAT podporuje opatření, která posunou techniku užívanou podnikem na vyšší úroveň, tj. směrem k BAT. Při posuzování žádosti je porovnáváno navrhované řešení s úrovní BAT a je posuzováno uplatňování preventivních opatření.

Zároveň posuzování podle BAT zabraňuje tomu, aby byl podpořen nákup technik, které by po zahájení platnosti Zákona o integrované prevenci neobstály a jejichž provoz by nadále nemohl být povolen.

Pro zajímavost porovnejme posuzování investic v Programu CP a Programu BAT, jejich výhody a nevýhody (samozřejmě z pohledu ochrany životního prostředí):

Program čistší produkce:

Výhody:

- v reálném podniku porovnáváme předchozí stav se stavem po zavedení preventivního opatření ke snížení zátěže ŽP
- pokud opatření vyžaduje úpravu stávající činnosti, vždy máme údaje pro vyhodnocení

Nevýhody:

- schopni vyhodnotit přínosy zcela nového záměru, který nenavazuje na původní činnost
- známe stav po zavedení opatření, ale neznáme nejlepší možný stav

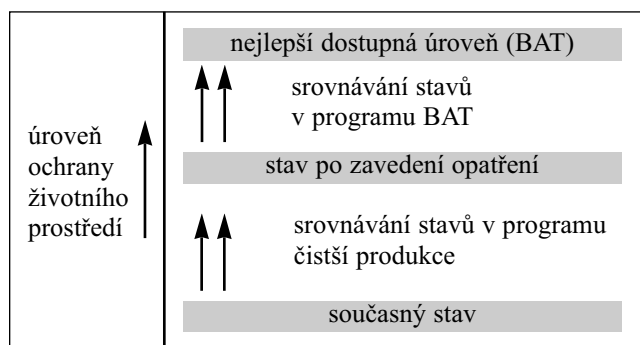
Program nejlepších dostupných technik

Výhody:

- nezáleží na tom, zdali se jedná o úpravu stávající činnosti nebo o zcela nový podnikatelský záměr
- navrhované řešení porovnáváme s nejvyspělejšími řešeními

Nevýhody:

- nedostatek údajů o BAT ve všech oborech činností

Porovnávání se provádí na bázi tzv. indikátorů, které představují spotřeby surovin, energií a dalších medií a produkci odpadů a znečištění vztahované k jednotce výroby.

Hlavní nevýhodou nového programu je nedostatek informací o nejlepších dostupných technikách a tedy nedostatek porovnávaných dat. Na úrovni Evropské komise vznikají tzv. referenční dokumenty k BAT pro jednotlivé průmyslové činnosti (BREF). BREF jsou však dosud k dispozici pouze pro několik málo činností.

V případě programu BAT jsou podle výše uvedeného principu hodnoceny všechny žádosti, a tedy nejenom zařízení, která oborem činnosti a kapacitou spadají pod směrnici IPPC.

Pro hodnocení v Programu BAT jsou tedy k hodnocení využívány i jiné údaje o environmentálně vyspělých technikách nebo o možných preventivních opatřeních v různých oborech činností. Příklady takových zdrojů dat jsou uvedeny v následující tabulce. Postup hodnocení je potom srovnatelný jako v případě údajů získaných z BREF.

Příklady dalších zdrojů dat (mimo dokumentů BREF) k environmentálně vyspělým technikám a preventivním opatřením v různých oborech činností (v anglickém jazyce):

Guides to Pollution Prevention (Průvodce předcházením znečištění), Center for Environmental Research Information, Cincinnati OH 45268; vydává US EPA

BATNEEC Guidance Note (Průvodce nejlepšími dostupnými technikami, které nepředstavují nadměrné náklady), Irish EPA, informace na serveru www.epa.ie

Britské IPC příručky, informace na serveru

www.environment-agency.gov.uk/epns/ipchome.html

ETBPP – Environmental Technology Best Practice Programme (Britský program nejlepší environmentální praxe), informace na serveru www.envirowise.gov.uk

Pokud nejsou pro některý obor k dispozici ani takovéto údaje, hodnocení investice se zabývá pouze tím, zdali byla realizována (nebo jsou plánována) všechna dostupná preventivní opatření. Takové hodnocení je potom totožné s původním hodnocením podle výsledků projektu čistší produkce.

Technickou úroveň žádostí o podporu ze SFŽP garantuje České centrum čistší produkce. Tato garance je v praxi realizována tak, že žadatel zároveň s žádostí předává Stanovisko, které je podle předmětu investice zpracováno buď pracovní skupinou pro příslušnou kategorii zařízení (pokud je technika uvedena v příloze Směrnice IPPC) nebo nezávislým konzultantem (pokud technika nespádá pod působnost IPPC). Úroveň Stanovisek je před podáním na SFŽP schvalována Českým centrem čistší produkce.

Seznam existujících pracovních skupin pro jednotlivé kategorie zařízení je k dispozici na serveru Českého ústavu pro ekologii (www.ceu.cz, popř. též na www.ippc.cz). Další informace k pracovním skupinám může podat České ekologické manažerské centrum nebo garant programu České centrum čistší produkce.

Seznam nezávislých konzultantů, kteří zpracovávají Stanoviska k Programu BAT, je uveden v Instrukci pro podání žádosti o poskytnutí finančních prostředků v rámci

Programu BAT při SFŽP. Tento materiál poskytne uchazečům o podporu přímo SFŽP nebo České centrum čistší produkce.

V Programu BAT může podnikatelský subjekt získat půjčku na investiční opatření do 30 mil. Kč (což může tvořit max. 80% celkové investice) s pevným úrokem 5% p.a. při době splatnosti až 8 let včetně 2 let odkladu splácení.

Jinou možností je získání příspěvků na úhradu úroků z tuzemského úvěru až do výše 5% p.a po dobu 5 let až do výše 50 mil. Kč.

Ing. Jan Štejfa, České centrum čistší produkce

Poznámka:

Autor článku chce případné zájemce o podporu ze SFŽP upozornit, že v dohledné době se připravuje změna Příloh Směrnice MŽP o poskytování finančních prostředků ze SFŽP ČR a že zde uvedené informace o Programu BAT mohou podléhat změnám.

Kontakty pro zájemce o podporu z Programu BAT při SFŽP:

Státní fond životního prostředí MŽP ČR, Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 4, Tel. 02/67 99 41 11,

Ing. Jaroslav Kubín, e-mail: jkubin@sfzp.cz, www.sfzp.cz

České centrum čistší produkce, Botičská 4, 128 00 Praha 2, Tel. 02/24 91 91 48

Ing. Jan Štejfa, e-mail: stejfa@cpc.cz, www.cpc.cz

České ekologické manažerské centrum, Jevanská 12, P.O. BOX 161, 100 31 Praha 10, Tel: 02/62 80 957, Ing. Bohuslav Moucha, e-mail: moucha@cemc.cz, www.cemc.cz

INTEGROVANÁ VÝROBKOVÁ POLITIKA

Východiska a souvislosti

Kvalita života dnes vyžaduje zdravé životní prostředí, které je pro dlouhodobou prosperitu a kvalitu života nezbytné. Občané v Evropě, a nejenom v ní, žádají vysokou úroveň ochrany životního prostředí. K tomu, aby docházelo k hospodářskému rozvoji a růstu blahobytu lidí, budou zesíleny tlaky na schopnost planety uspokojovat požadavky na zdroje nebo na schopnost likvidovat znečištění. Přísné normy v oblasti životního prostředí současně představují motor inovace a podnikatelských příležitostí. Proto lidstvo musí usilovat o takový hospodářský růst, který nepřináší automaticky škodlivé dopady na životní prostředí a jeho poškozování. Podnikání musí probíhat environmentálně účinnějším způsobem. Jeho výsledkem bude, že při výrobě téhož nebo většího množství výrobků bude muset být používáno méně vstupů a vznikat menší množství odpadů a emisí. Rovněž vzorce spotřeby se musí stát udržitelnějšími.

Dosavadní Státní politiky životního prostředí v ČR měly za úkol zavést do praxe četná nová opatření jednak přímo v aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí, ale také prosazováním environmentálních aspektů do jiných sektorových politik. Dnes můžeme konstatovat, že ačkoli byl učiněn

velký pokrok v drastickém snižování úrovně znečištění zejména v průmyslové výrobě, některé problémy přetrvávají a životní prostředí se bude i nadále zhoršovat, pokud:

- nebude učiněn pokrok v provádění legislativy životního prostředí;
- nebude zlepšena a prohloubena integrace aktivit a požadavek ochrany životního prostředí do hospodářské a sociální politiky, která vyvíjí tlak na životní prostředí;
- zúčastněné strany a samotní občané nepřevzou větší odpovědnost v úsilí na ochranu životního prostředí;
- nebudou přijímána opatření pro řešení závažných a přetrvávajících problémů životního prostředí a řady nově se objevujících problémů.

V lednu 2001 vláda ČR svým usnesením č. 38 schválila novou Státní politiku životního prostředí, která stanovila hlavní oblasti priorit a cíle ochrany životního prostředí na příštích pět let. Aby byly cíle politiky životního prostředí dosaženy – nebo srozumitelněji, aby nedocházelo k dalšímu znečišťování životního prostředí a zlepšil se současný stav a kvalita životního prostředí, je nutné používat nejen klasické postupy, ale též hledat nové cesty, jak tyto ambiciózní, ale současně nevyhnutné cíle dosáhnout.

Kromě klasických postupů zabezpečování kvality životního prostředí formou právních předpisů a kontrolou jejich dodržování začal v 80. letech nový trend v nástrojích, sloužících k zlepšení ochrany životního prostředí – využíváním dobrovolných nástrojů, jako je ekolabelling, čistší produkce, zavádění environmentálních systémů řízení, využíváním hodnocení životního cyklu výrobků, dobrovolných dohod a dalších postupů.

Už několik let se realizuje užší spolupráce expertů na ochranu životního prostředí. Důležitá je spolupráce s trhem prostřednictvím zájmů hospodářské sféry a spotřebitelů, která může zásadně přispět k aplikaci ekologicky udržitelnějších vzorců výroby a spotřeby. Podnikatelská sféra by neměla být jen penalizována za svá opomenutí, nýbrž měly by být zavedeny i systémy, v jejichž rámci lze odměnit dobré výkony. Spotřebitelé potřebují užitečné informace, které by jim umožnily vybrat si produkty šetrné k životnímu prostředí a ovlivnit tak vývoj trhu ekologicky příznivějším směrem. Dotace poskytované z veřejných prostředků by měly podporovat ty postupy v praxi, které jsou ohleduplné k životnímu prostředí. Hospodářská sféra musí být povzbuzována k inovacím, spočívajícím například v uchopení příležitostí, které poskytuje používání, vývoj a šíření čistících technologií.

Občané činí každý den rozhodnutí, jež mají přímý či nepřímý dopad na životní prostředí. Lepší kvalita a snadnější přístupné informace o životním prostředí a praktických záležitostech pomáhají utvářet jejich stanoviska a tím ovlivňovat toto rozhodování. To všechno v kostce je obsahem připravované Integrované výrobní politiky, jejíž příprava je jedním z úkolů Státní politiky životního prostředí.

Několik základních myšlenek k přípravě integrované výrobní politiky:

- Výrobky a služby odrážejí bohatství společnosti, standard životní úrovně, v širším smyslu kvalitu života. Konzumní společnost sebou přináší ale i negativní aspekty ve vztahu k životnímu prostředí. Čerpání neobnovitelných přírodních zdrojů, poškozování životního prostředí emisemi z výroby a používání výrobků, ztráta citlivých ekosystémů, ztráta kvalitního životního prosto-

ru obecně, představuje pro člověka významná rizika, kterým musí čelit a pro která musí nalézat řešení. Udržitelný rozvoj stanovuje obecné cíle a předpokládá minimalizaci a prevenci těchto rizik a je proto jedním z široce přijímaných cílů nejen v České republice, ale i na celém světě.

- Integrovaná výrobní politika (Integrated Product Policy – IPP), kterou definuje Zelený dokument Evropské komise představuje nový rozměr politiky životního prostředí, vztahující se k výrobkům a výrobním systémům s cílem dosáhnout udržitelného rozvoje. Příprava IPP bere v úvahu nejnovější poznatky o dopadech výroby a výrobků na životní prostředí a je v souladu s procesem vytváření politiky na mezinárodní úrovni, především v Evropské unii. Náš přístup vychází z návrhu Zeleného dokumentu EK a zabývá se základními tezemi IPP.
- IPP vzniká z potřeby nacházet řešení propastného rozdílu mezi cenou výrobku, kterou spotřebitel zaplatí na trhu, a náklady, které si ve skutečnosti vynutí životní cyklus výrobku na celé společnosti na nejrozličnějších úrovních. Skryté náklady, které platí společnost ve formě poškozování životního prostředí, nepředstavují přímou zpětnou vazbu pro výrobce ani spotřebitele, a tak způsobují opomíjenou deformaci na trhu. Sociální náklady (náklady na zdravotní péči obyvatelstva díky znečištění ovzduší, zvýšenému hluku apod.) tak neúměrně vzrůstají a přitom nevysílají odpovídající cenové signály. Výrobek, který využívá tohoto nedostatku, tak požívá neoprávněné výhody oproti výrobku, který díky svému nižšímu dopadu na životní prostředí v průběhu životního cyklu nezatěžuje společnost nadměrnými náklady.

Z těchto základních východisek bude vycházet i práce připravované pracovní skupiny MŽP, kde budou zastoupeny jak státní správa, tak profesní sdružení a spotřebitelské organizace a nevládní neziskové organizace. O postupu prací budeme veřejnost informovat zejména ve Zpravodaji MŽP v průběhu roku 2002.

RNDr. Dagmar Sucharovová, zástupce ředitele odboru strategií, MŽP, e-mail: Dagmar_Sucharovova@env.cz

IPPC A ENERGETICKÁ ÚČINNOST V ČR, CO S TÍM?

IPPC A ENERGETICKÁ ÚČINNOST OBECNĚ

V blízké budoucnosti bude po příslušných (průmyslových) odvětvích požadováno plnění požadavků IPPC, tj. splnění určitých standardů, čímž se prokáže shoda s požadavky IPPC. Standardy (specifické standardy) budou odpovídat „vlastnostem“ odvětví, nepochybně však budou existovat standardy průřezové/horizontální, týkající se všech odvětví. K nim zcela jistě patří ty standardy, které se váží na požadavky účinného využívání energie (článek 3 směrnice o IPPC).

Horizontální charakter požadavků na energetickou účinnost je dán širší aspektů vážících se k 'energii', jelikož spo-

třeba, distribuce a výroba energie se týká každého odvětví, podniku a jednotlivce. Tento obecný aspekt nalézá své vyjádření i pro zařízení podléhající IPPC: s ohledem na definici zařízení dle směrnice o IPPC (stacionární technická jednotka, ve které probíhá jedna či více činností uvedených v příloze I směrnice, a jakékoliv další s tím přímo spojené činnosti, které po technické stránce souvisejí s činnostmi probíhajícími v daném místě a mohly by ovlivnit emise a znečištění), je nutné zabývat se nejen energetickou účinností týkající se přímo 'výrobní činnosti', ale energetickou účinností v podniku/provozu jako celku.

To znamená dbát na obecně účinné využívání energie při její spotřebě, na hospodárnou a efektivní výrobu a roz-

vod energie, čímž se přispěje i k požadované minimalizaci materiálových vstupů a minimalizaci tvorby emisí vznikajících při výrobě energie.

IPPC A ENERGETICKÁ ÚČINNOST VE VELKÉ BRITÁNII

Hlavním zdrojem energie britského průmyslu jsou fosilní paliva. Přeměna těchto paliv na teplo a elektrickou energii má za následek vznik celé řady znečišťujících látek, které mohou mít vážné dopady na kvalitu životního prostředí. Užití fosilních paliv pro výrobu energie ústí zejména ve vznik velkého množství emisí CO₂ – skleníkového plynu, který hlavní měrou přispívá ke změně klimatu. Emise CO₂ jsou proto obecně používány jako primární indikátor při vyhodnocování dopadů užití energie na stav životního prostředí.

Dopady emisí CO₂ na životní prostředí jsou globální a nepřímé, neexistuje tedy žádná universálně přijatá metoda vyhodnocování dopadů ve formě hodnot emisní koncentrace. Určení BAT (best available techniques – nejlepších dostupných technik) pro energetickou účinnost nastavením standardů založených na hodnotách emisních limitů není tudíž možné. Britský přístup spočívá v nahrazení hodnot emisních limitů takovými odpovídajícími technickými opatřeními, která vyplynou z hodnocení vhodného poměru mezi náklady na techniky zvyšování energetické účinnosti a jejich environmentálními přínosy. Ty techniky, které se splatí za dobu své životnosti, jsou obecně považovány za BAT.

Cílem opatření týkajících se energetické účinnosti v rámci IPPC je snížit znečištění způsobené spotřebou energie v průmyslových procesech, a tak snížit s tím spojené dopady na životní prostředí. Britským cílem je snížení emisí CO₂ k roku 2010 ve srovnání s rokem 1990 o 20 % (!).

Základem pro jeho dosažení jsou ekonomické nástroje připravené britskou vládou:

- daň (climate change levy),
- dohody ke změně klimatu (climate change agreements),
- dohody o vnitřním obchodování s uhlíkem (national carbon trading agreements).

Díky těmto nástrojům mají průmyslová odvětví nastaven flexibilní rámec pro zlepšení na místech, kde je to z jejich pohledu nejvíce nákladově efektivní.

POŽADAVKY NA ENERGETICKOU ÚČINNOST V RÁMCI BRITSKÉHO SYSTÉMU IPPC

Veškerá zařízení, která podléhají IPPC, musí splňovat soubor definovaných základních požadavků energetické účinnosti (basic energy requirements). Tyto požadavky jsou založeny na implementaci všeobecně použitelných, nízkonákladových opatření, jejichž smyslem je odstranění hrubých nedostatků.

Veškerá zařízení, která podléhají IPPC musí splňovat další požadavky na dosažení energetické účinnosti:

- buď účasti v dohodách s vládou (Climate Change Agreement nebo Trading Agreement),
- nebo naplněním specifických požadavků pro daný provoz (further permit-specific requirements).

Následující tabulka uvádí přehled požadavků energetické účinnosti na zařízení podléhající IPPC:

Název	Technika / opatření	Platnost
Požadavky na řízení	Energetický management	všichni
Základní požadavky (1)	Spotřeba energie	všichni
	Měrná spotřeba energie	všichni
Základní požadavky (2)	Provoz a údržba	všichni
	Základní technická opatření	všichni
	Opatření na budovách	všichni
	Plán energetické účinnosti	všichni
Specifické požadavky na provoz	Opatření zvyšování energetické účinnosti	tí, kteří se neúčastní dohod
	Opatření týkající se dodávek energie	tí, kteří se neúčastní dohod
Emisní inventura & porovnávání (benchmark comparison)	Emise spojené s užitím energie	všichni

IPPC A ENERGETICKÁ ÚČINNOST V ČR

Uplatnění požadavku na účinné využívání energie je v případě ČR obzvláště důležité, protože její hrubá spotřeba primárních energetických zdrojů je v porovnání se státy EU vyšší a vzhledem ke struktuře primárních energetických zdrojů má za následek i vysokou tvorbu emisí skleníkových plynů na obyvatele. Snížení nákladů na energii se stane jedním z nezbytných předpokladů udržení konkurenceschopnosti českého průmyslu.

IPPC A ENERGETICKÝ AUDIT

V souvislosti s přípravou na zavedení směrnice o IPPC v České republice se budou hledat způsoby, jak stanovit požadavky na energetickou účinnost v rámci IPPC. Důležitým mezníkem je Zákon č. 406/2000 Sb. o hospodaření energií, který zavádí řadu opatření pro zvýšení energetické účinnosti. Analýza vazeb tohoto zákona a požadavků IPPC by jistě stála za samostatnou studií, s ohledem na omezení dané rozsahem tohoto článku se dále věnujeme pouze jednomu aspektu zákona o hospodaření energií – povinnosti zpracování energetického auditu při celkové roční spotřebě energie vyšší, než je vyhláškou stanovená hodnota.

Hlavním výstupem energetického auditu jsou informace o způsobech a účinnosti využívání energie a návrh na opatření, která je třeba realizovat pro dosažení energetických úspor. Energetický audit se tak stane velmi užitečným dokumentem pro celý proces IPPC:

- při přípravě žádosti o integrované povolení je nutné provést velkou řadu činností, které jsou běžnou součástí zpracování energetického auditu;
- na základě výsledků auditu je možné ihned odstranit hrubé nedostatky (viz tzv. základní požadavky dle praxe ve Velké Británii).

Je však zřejmé, že ani realizace vybraných opatření nemusí být pro splnění požadavků IPPC dostatečná, protože

hlavním úkolem zařízení podléhajících IPPC je prokázat schopnost neustálého zlepšování.

Uvedené skutečnosti názorně ukazují, že problematiku energetické účinnosti a IPPC by bylo vhodné řešit v širokém kontextu podmínek ČR. Budou-li energetické audity „stát osamoceny“, tj. nebudou-li součástí jasně definovaného celostátního schématu „IPPC – energetická účinnost“, nebudeme schopni zúročit velké množství práce, která se za nimi skrývá.

IPPC A ENERGETICKÝ MANAGEMENT PODNIKŮ

Vazba energetického managementu k integrované prevenci a omezování znečištění je v obecné rovině jednoduchá. Energetický management jako takový naplňuje požadavky IPPC, jelikož je nástrojem zvyšování energetické účinnosti a snižování negativních vlivů na životní prostředí. Je jen nutné mít na paměti, že žádný z jednotlivých nástrojů nesmí být nadřazován jinému, bez jejich vzájemného porovnání (požadavek na ochranu životního prostředí jako celku).

Energetický management představuje v podstatě nikdy nekončící posloupnost činností vedoucích k neustálému zlepšování: monitoring – analýza – návrh nápravných opat-

ření – realizace nápravných opatření, atd. Prokázání existence životaschopného systému energetického managementu respektive technik řízení může být jedním z požadavků regulátora.

Energetický management je kvalitativně nadřazen energetickému auditu, nelze jej však považovat za jediný a dostatečný požadavek prokazování energetické účinnosti. Bezesporu je klíčovým prvkem, ale platí pro něj stejné závěry, jako pro energetický audit. Je nutné koordinovat všechny požadavky v rámci celostátního schématu „IPPC – energetická účinnost“.

Co s IPPC a energetickou účinností v České republice? IPPC se může stát vhodným nástrojem pro zvyšování energetické účinnosti. Stručný popis praxe z Velké Británie není návodem k bezhlavému kopírování, ale výzvou. Výzvou k nelehké a dlouhotrvající práci, výzvou k přemýšlení, výzvou ke změně dosavadních postojů, výzvou pro průmysl iniciovat vytváření systémových a flexibilních mechanismů pro plnění požadavků IPPC i požadavků na energetickou účinnost.

Petr Honskus, Vladimíra Henelová,
March Consulting, spol. s r. o.,
e-mail: march@enviros.cz

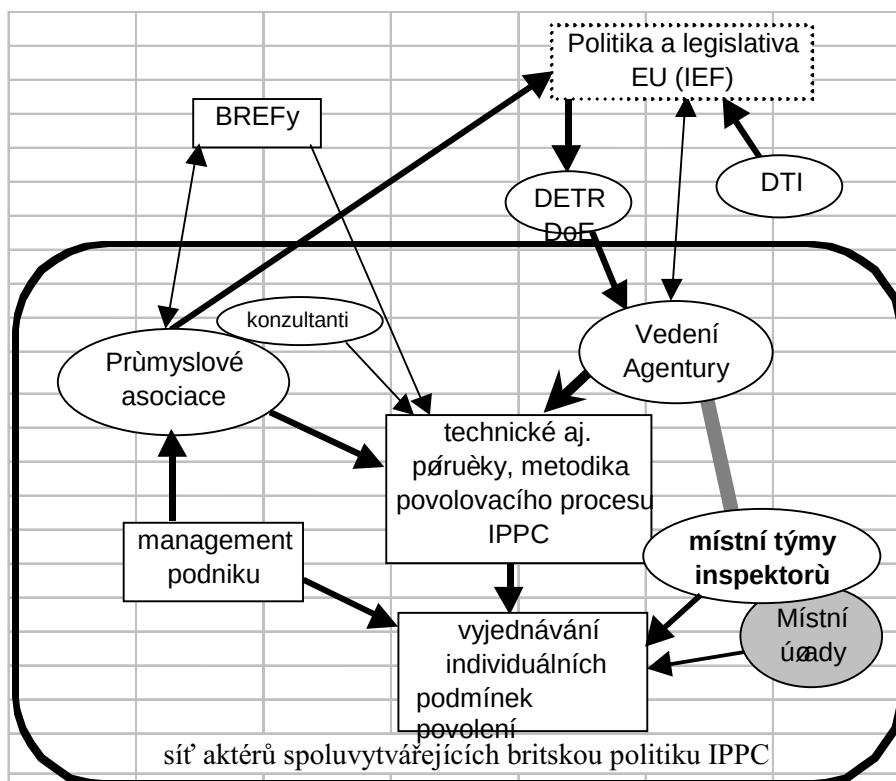
ZKUŠENOSTI SE ZAVÁDĚNÍM SYSTÉMU IPPC VE VELKÉ BRITÁNII

Základ integrované regulace průmyslového znečištění byl ve Velké Británii vytvořen zavedením zákona o Ochráně Životního Prostředí (the Environmental Protection Act, 1990 „EPA“) v období 1991 až 1996. Tento zákon propojil do té doby platnou složkovou legislativu a současně implementoval evropskou Rámcovou směrnici o ovzduší s konceptem BATNEEC. Předmětem autorizace podle EPA byl průmyslový proces. IPC systém vyžadoval po provozovateli vyjmenovaných průmyslových procesů v žádosti o autorizaci rozsáhlé informace. Tyto informace pokrývaly především ochranu ovzduší, dále pak ochranu vody a pouze okrajově další aspekty znečišťování životního prostředí. Existující provozy byly postupně autorizovány podle odvětví v rozmezí pěti let a následně každé čtyři roky byla autorizace revidována. Podporou implementace integrované regulace znečištění (Integrated pollution control – IPC) podle EPA byly odvětvové příručky, které měly sloužit jak regulovanému tak regulátorovi k vyplnění žádosti, kontrole žádosti a stanovení závazných podmínek. Zde je vhodné upozornit na to, že britský systém regulace do zavedení systému IPC neobsahoval žádné závazné emisní limity. Při přípravě odvětvových příruček se tak dosud praktikované vyjednávání „sight specific“ podmínek odrazilo v tlaku průmyslu na maximálním omezení závaznosti nových příruček. Cílem příruček bylo obsáhnout technologie používané ve Velké Británii, které jsou v porovnání s ostatními

provozovanými technologiemi šetrnější k životnímu prostředí. Při přípravě a následné revizi těchto příruček se však narazilo na omezenou dostupnost informací poskytnutých provozovateli. Mnozí provozovatelé, kteří příručky použili k přípravě žádosti, nemohli doporučení uvedená v příručkách použít v praxi díky specifickým podmínkám jejich provozu.

JAK BYLY STANOVOVÁNY ZÁVAZNÉ PODMÍNKY PROVOZU V SYSTÉMU IPC?

Žádosti o autorizaci procesu v systému IPC vyžadovaly rozsáhlé informace, které měly sloužit ke stanovení závazných podmínek provozu procesu. V praxi se však ukázalo, že provozovatelé často nebyli schopni všechny informace v požadované kvalitě dodat. Regulátor měl možnost vyžádat si doplňující informace, ale krátké časové období dané zákonem pro implementaci IPC v jednotlivých odvětvích (cca 6 měsíců) mnohdy nestačilo k provedení potřebné analýzy či monitoringu, které by chybějící data doplnilo. Tento problém byl vyřešen pomocí stanovení programů zlepšování (Improvement programmes) v rámci vydané autorizace. Tyto programy požadovaly průběžnou práci podle dohodnutého harmonogramu a ohlašování výsledků splnění programů regulátorovi – Agentuře životního prostředí. Autorizace podle IPC obsahovala závazné podmínky

Vysvětlivky ke schématu: DETR – Ministerstvo životního prostředí, dopravy a regionů, DTI – Ministerstvo obchodu a průmyslu, IEF – Information Exchange Forum zřízené Evropskou komisí, týmy inspektorů – zaměstnanci Agentury na místní a regionální úrovni, místní úřady – povolují cca 10 % zařízení v rámci IPPC

v oblasti ochrany ovzduší a vody včetně monitorování, prevence havárií a programy zlepšování a harmonogram pravidelného poskytování výsledků monitoringu a plnění zlepšovacích programů. Obsahem zlepšovacích programů bylo například: navrhnout snížení emisí z vybraného procesu pomocí zhodnocení BATNEEC a následný program zavedení navrženého zlepšení.

JAK BYLO HODNOCENO POUŽÍVÁNÍ BAT – BATNEEC V SYSTÉMU IPC?

Pro účely porovnání provozované či zamýšlené technologie s potenciální BAT/NEEC byla vyvinuta metoda hodnocení nejlepší uskutečnitelné možnosti s ohledem na životní prostředí (Best Practicable Environmental Option – BPEO). Cílem BPEO je vytvořit dokumentaci podporující výběr daného procesu jako BPEO. Metoda BPEO obsahuje následující postup při vyhodnocování environmentální výkonnosti dané možnosti (procesu, technologie, apod.):

1. definovat cíl,
2. vytvořit a vybrat preferované řešení, které uplatní nejnovější, nejčistší techniky minimalizující negativní vlivy na životní prostředí,
3. otestovat zanedbatelnost (např. maximální výši příspěvku vlivu dané možnosti k úrovni celkového znečištění způsobeného provozem podniku do jednotlivých složkách životního prostředí,
4. zhodnotit environmentální vlivy (environmentální i ekonomické zhodnocení),
5. identifikovat BPEO a revidovat použití testu citlivosti.

Aktualizovanou příručku pro použití BPEO vydala Agentura životního prostředí v roce 1997.

Z důvodu harmonizace britského systému regulace průmyslového znečištění se směrnici IPPC bylo potřeba vý-

znamně pozměnit EPA a příslušné vyhlášky (Regulations) a následně též provést implementaci nového systému. Systém IPPC má v porovnání s předchozím systémem širší rozsah týkající se množství regulovaných odvětví, regulované jednotky (místo jednoho procesu – soubor procesu – instalace), složek životního prostředí a aspektů ovlivňujících životní prostředí.

Při přípravě jak legislativy tak implementaci byl na základě zkušeností s obtížným zaváděním systému IPC kladen důraz na důkladné a široké konzultace se zainteresovanými subjekty. Příprava prováděcí legislativy trvala tři a půl roku v nichž proběhly čtyři veřejné konzultace (tj. období vnějších připomínkových řízení uplatňovaných v ČR). Schéma zobrazuje vazby aktérů zúčastněných na přípravě politiky a implementace IPPC v Británii.

Agentura životního prostředí zodpovědná za implementaci IPPC (z 90% na území Anglie a Walesu) připravila a postupně realizuje plán zavádění IPPC. Celkovým cílem tohoto plánu je dosáhnout integrované prevence a regulace znečištění vznikající z velké skupiny zařízení a tím uchovávat a zlepšovat životní prostředí jako celek. Specifickými úkoly k zajištění tohoto cíle jsou:

- Implementovat IPPC v souladu s platnou legislativou;
- Dodávat integrovanou a místně specifickou ochranu požadovanou IPPC;
- Podpořit trvale udržitelný rozvoj povolovaných činností;
- Vyhledávat efektivní propojení s dalšími regulátory a kompetentními úřady k zajištění integrovaného přístupu k environmentálnímu managementu;
- Přispět k vývoji jednotného přístupu Agentury k regulaci znečišťování životního prostředí;
- Zajistit uplatnění efektivních opatření informačního managementu;
- Demonstrovat, jak jsou používány doporučující požadavky v příručkách při zpracovávání povolení IPPC;

- Demonstrovat, že všechny materiály požadované pro umístění ve veřejném registru jsou dodány a přehledně seříděny; a
- Zajistit hodnocení nákladů a přínosů v souladu s platnou legislativou.

Platnou legislativou v oblasti IPPC je v Británii zákon o PPC¹ (Pollution Prevention and Control Act, 1999) a vyhláška PPC ze srpna roku 2000.

Pokud by Vás zajímalo, jak Agentura plní výše uvedené úkoly, zde je příklad vývoje plnění úkolu týkajícího se rozvoje jednotného přístupu k povolování a regulaci vůbec.

Jednotný přístup k regulaci

byl jedním z původních cílů při budování Agentury v roce 1995, který se vyvíjí pomalu a postupně. Pomalý vývoj je dán dřívější roztržitou legislativou a obtížemi spojenými s jednotlivými regulačními úřady, které byly sloučeny do Agentury. Speciálně sestavený tým expertů Agentury na problematiku IPPC zajišťuje trénink pro všechny zaměstnance Agentury, kteří buďto přímo pracují na povolování IPPC, nebo kterých se IPPC nějakým způsobem dotýká. Rovněž organizace Agentury se přeměňuje tak, že se na místních pobočkách Agentury vytvářejí „virtuální“ týmy s odborníky ze všech složek a aspektů ochrany životního prostředí. Tyto týmy jsou odpovědné za vydání povolení a zajištění regulace v rámci IPPC. Existuje zde též systémová podpora od jiných specializovaných útvarů Agentury, vedení a regionů Agentury. Cílem takovýchto týmů je zvýšení efektivnosti, transparentnosti, spolehlivosti a konzistence rozhodování v rámci povolovacího procesu a následného provádění kontroly a regulace znečišťujících činností.

JAK PROBÍHALA PŘÍPRAVA IMPLEMENTACE IPPC V BRITÁNII?

V roce 1999 ve spolupráci s dotčeným průmyslem zahájila Agentura životního prostředí práci na technických příručkách a jejich interpretaci. Rozsah a hloubka informací požadovaných PPC vyhláškou způsobily na počátku simulačních projektů značné obtíže s jejich naplněním. Postupně se ukázalo, že informace získané s pomocí environmentálních manažerských systémů (EMS) jsou velice užitečné a často dostačující pro zpracování žádosti o integrované povolení. Další problémy byly odhaleny při snaze použít definici pojmu zařízení/installation a příslušné specifikace kategorií zařízení dle přílohy č. 1 směrnice o IPPC (resp. dle PPC vyhlášky). Jak se s těmito a dalšími problémy Agentura vyrovnala při přípravě zavádění IPPC?

Jedním z prvních kroků při přípravách na nový režim povolování byla série simulačních programů pro prověření reálnosti navrhovaných požadavků v praxi. V několika podnicích v několika regionech se zpracovávaly zkušební žádosti a povolení. Tyto programy měly za cíl předejít problémům, které nastaly při zavádění IPC, kdy nedostatky technických a obecných příruček a neznalost/nepochopení požadavků na provozovatele vedly k nízké kvalitě podaných žádostí. Záměrem Agentury byl maximální rozsah konzultací k požadavkům na žádost, formulářům žádosti a k celkovému přístupu k povolovacímu procesu. Simulace probíhaly na skládce, v tavírně použitého hliníku, potravinářském pod-

niku, drůbežárně, chemickém závodu, spalovně zdravotnického odpadu a papírně. Zkušenosti ze simulací přesvědčily Agenturu a zúčastněný průmysl, že jediné povolení pro celý závod je tím nejlepším řešením.

Příprava příruček

Návrhy obecné sektorové příručky (General sector Guidance) a formuláře žádosti v rámci režimu PPC byly vydány ke konzultacím v květnu 2000. Tento návrh obsahoval informace, které je nutné uvést ve zprávě o kontaminové lokalitě, a požadavky v dalších nově regulovaných oblastech jako je energetická efektivnost, hluk a suroviny. Návrh příručky rovněž kladl důraz na funkční EMS. Tato příručka je určena především pro případy, kdy neexistuje specifická sektorová příručka; obecně vysvětluje jak určit BAT (co je považováno za BAT) v jednotlivých částech žádosti. Obecná sektorová příručka spolu s technickými příručkami z režimu IPC jsou klíčovými zdroji informací pro případ, kdy by došlo k opoždění přípravy BREFů na evropské úrovni.

Příklad požadavku obecné sektorové příručky: „poskytnout informace o spotřebě energie v rozsahu min. 95 % z celkové spotřeby; tato spotřeba musí být vztažena k výsledným emisím CO₂, SO₂, NO_x a tuhých částic“. V každém případě bude vyžadováno zavedení zlepšovacího programu pro snížení spotřeby energie. Agentura plánuje vydat specifickou příručku týkající se energetické efektivnosti.

V oblasti hluku a vibrací bude i nadále uplatňována platná legislativa (v působnosti místních/městských úřadů), nicméně žadatel o povolení bude muset poskytnout informace o hlavních zdrojích hluku a vibrací ve vztahu k citlivým lokalitám jako například obytné zóny.

Další požadavky uvedené v příručce se týkají značně rozsáhlého množství informací o vstupních surovinách s cílem podpory minimalizace odpadů. Například provozovatelé budou muset vést evidenci o všech surovinách s popisem o jejich vlivu na životní prostředí, toxicity a bio-akumulačního potenciálu.

Chemický průmysl vyjádřil v připomínkách obavy, že tyto požadavky budou nutit společnosti požadovat ochranu dat týkajících se obchodního tajemství na ochranu nových výrobků, které poběží ve zkušebním provozu. V odpovědi na tyto připomínky Agentura vysvětlila, že tento požadavek není nový, protože v systému IPC byly též požadovány informace o surovinách, které byly prezentovány způsobem, jenž nevyžadoval zveřejňování komerčně citlivých informací.

Důležitou součástí obecné příručky je návod na přípravu úvodní zprávy o podmínkách lokality jako jeden z požadavků PPC vyhlášky. Pokud provozovatel zařízení zamýšlí ukončit provoz a vrátit povolení, musí prokázat, že nebude docházet ke zhoršování kvality životního prostředí v dané lokalitě. Podniky se obávají obtíží spojených s prokázáním, zdali ke kontaminaci došlo před či po vydání povolení. Mluvčí Agentury k tomuto uvedl, že je nepravděpodobné odhalení lokalit s rozsáhlou kontaminací půdy, protože majitelé těchto lokalit by si měli být vědomi svých závazků. Nicméně před systémem IPPC neexistoval v Británii žádný právní požadavek na průzkum lokality a proto je možné, že se nějaké závažně kontaminované lokality objeví.

Praktickým vylepšením formuláře žádosti oproti formuláři používanému v systému IPC je jeho formát.

Vyplněná žádost bude kompletně převzata do příslušné části povolení a tak by se mělo zabránit technickým chybám vztahujícím se k odkazům na příloženou dokumentaci a obsah žádosti.

Obecně závazná pravidla (OZP)

Podle časopisu ENDS Report (6/2000) vyjádřilo několik průmyslových oborů zájem o regulaci pomocí OZP z důvodu odlehčení břemene spojeného s individuálně předimenzovaným povolením. Velkochovy prasat a drůbeže budou mezi prvními, pro něž Agentura ve spolupráci se zástupci chovatelů prasat a drůbeže připravuje OZP. Pravidla by měla obsahovat standardní podmínky aplikovatelné v zařízeních v jednom sektoru. Provozovatelé pak budou mít možnost požadovat buď OZP, nebo individuálně stanovené povolení.

Internetová stránka Agentury vysvětluje, že Standardizovaná Farmářská pravidla (Standard Farming Installation Rules) budou tvořit základ OZP. Tato pravidla pokrývají většinu aspektů farmářských činností včetně krmiwa, nakládání s odpadem, močůvkou, chovu prasat a drůbeže, výroby vajec, energetické efektivnosti, havarijního plánu, atd.

Příručka pro řešení implementace v přechodném období

V listopadu 2000 Agentura vydala aktualizované příručky o náběhu nových a existujících zařízení do režimu IPPC a o způsobu vymezení podstatné změny. Existující zařízení budou nabíhat na nový systém postupně podle harmonogramu schváleného jako součást vyhlášky o PPC. Tento harmonogram je sestaven podle průmyslových odvětví s ohledem na harmonogram přípravy BREFů, administrativní náročnost, velikost zastoupení dané kategorie zařízení v Británii a plánované implementaci nové evropské směrnici o skládkách. Mnoho podniků provozuje více zařízení z různých kategorií zařízení regulovaných vyhláškou PPC. Příručka doporučuje pro tyto případy žádat o povolení v termínu, který je z provozovaných činností či zařízení uveden v harmonogramu jako první nebo podle termínů primární činnosti v dané lokalitě.

Opatření týkající se podstatné změny existujících zařízení mohou vyvolat dřívější vstup do režimu IPPC než termín určený v harmonogramu. Příručka proto doporučuje, aby se provozovatel a regulátor dohodli, zdali bude podána a vyřízena žádost pokrývající pouze pozměněnou část zařízení nebo celý průmyslový komplex.

Internetová stránka Agentury obsahuje informace o sektorových příručkách, které jsou určeny ke konzultacím nebo již schváleny.

JAKÉ JSOU ZKUŠENOSTI PRŮMYSLU Z PŘÍPRAVNÉ FÁZE A PO PRVNÍCH ŠESTI MĚSÍCÍCH IMPLEMENTACE IPPC?

V následujících několika odstavcích jsou presentovány výsledky spolupráce mezi Agenturou životního prostředí a vybranými sektory podléhajícími režimu PPC jmenovitě potravinářský, papírenský, cementářský a ocelářský průmysl, velkochovy prasat a drůbeže, včetně názorů zástupců jednotlivých sektorů na přípravu IPPC.

Potravinářský a nápojový průmysl

Potravinářský a nápojový průmysl spolu s velkochovy prasat a drůbeže jsou poprvé zahrnuty do komplexní environmentální regulace. Federace potravinářského a nápojového průmyslu (Food and Drink Federation) se snažila zmařit vládní návrhy směřující k zařazení těchto odvětví pod regulaci Agentury spolu s nejvíce znečišťujícími sektory. Federace argumentovala tím, že méně tíživá regulace místními úřady lépe odráží obecně menší znečišťující potenciál potravinářství a výroby nápojů. Tento argument však nepřesvědčil Ministerstvo životního prostředí, dopravy a regionů (DETR) ani Agenturu, protože místní úřady nemají žádné zkušenosti s regulací výpustí do vod. Rozhodnutí mohlo být též ovlivněno špatnými environmentálními výsledky těchto odvětví. V roce 1998 se potravinářský průmysl podílel na nehodách v oblasti průmyslového znečištění vod z 10%, jak zaznamenala Agentura v Anglii a ve Walesu a na nejvážnějších nehodách v oblasti znečištění vod z 15 %.

V první polovině roku 2001 bylo stále nejisté, kolik ze zařízení provozovaných v potravinářském průmyslu spadne do působnosti režimu IPPC. Tato nejistota je dána nejasně specifikovanou definicí kapacity zařízení. Odhady DETR se pohybují kolem 1000 zařízení spadající pod IPPC v sektoru potravinářství a výroby nápojů v Anglii a Walesu.

Příručka pro potravinářský sektor bude rozhodující při určování vlivu provozu na životní prostředí. V současné době je příručka ve vnějším připomínkovém řízení, které končí v prosinci 2001 (k dispozici na internetu www.environment-agency.gov.uk – podsektore konzultace).

Počátkem roku 2001 vyjádřil zástupce federace potravinářského a nápojového průmyslu obavy v souvislosti s obsahem žádosti: „Stále nevíme, co znamenají BATy v tak různorodém sektoru – zvláště, když naši prioritou je zajistit bezpečnost a hygienu potravin.“

Náhled do praktických důsledků režimu IPPC umožňuje simulované povolování, které se uskutečnilo v závodě Birds Eye Wall's Hull, který zpracovává ryby, hrách a rýži. Během simulace zúčastněný podnik zjistil, že příprava žádosti o povolení v rámci IPPC vyžaduje mnohem více sil, než se předpokládalo. Podnik měl většinu údajů k dispozici, ale přesto považuje vyplnění žádosti za náročný úkol.

Zástupci Federace potravinářského a nápojového průmyslu se obávají ohromného rozsahu žádostí a o pravidelné roční poplatky navržené Agenturou. Jeden ze zástupců Federace vysvětluje: „Regulace není nejlepším způsobem jak podpořit minimalizaci odpadu a efektivnost provozu – lepší je podporovat environmentální manažerské systémy jako např. ISO 14001 a EMAS.“

Zástupce společnosti British Sugar vítá holistický přístup který je v jádru IPPC a doufá, že IPPC dá průmyslu a veřejnosti důvěru v to, že provozovatelé jsou si vědomi toho co dělají a mají to pod kontrolou. Na druhé straně varuje: „IPPC bude ohromně zatěžovat zdroje včetně času manažerů nehledě na náklady na modernizaci.“

Provozovatelé potravinářských a nápojových podniků se též zajímali o obecně závazná pravidla. Někteří zástupci tohoto sektoru věří, že OZP by mohly přinést více jistoty a jednotlivé žádosti by tak méně podléhaly rozhodnutí Inspektorů Agentury.

Jednou z dosud nezodpovězených otázek vyžadující spolupráci mezi Agenturou a podniky je ujasnění si, která zařízení budou spadat do limitu kategorie živočišných surovin s kapacitou hotových výrobků větší než 75 tun za den, rostlinných surovin s kapacitou hotových výrobků větší než 300 tun za den a mléka s denní dodávkou ke zpracování větší než 200 tun za den. Výrobní vzorce v potravinářském sektoru jsou značně variabilní – zvláště sezónně. Agentura říká, že průměrná kapacita vyžaduje po provozovateli odůvodnit, co je jejich kapacita spíše než aplikovat „teoretický“ přístup. Podobně Agentura musí rozhodnout, zdali zařízení používající živočišné meziprodukty, jako je želatina, v jinak rostlinné výrobě bude spadat do IPPC kategorie rostlinné či živočišné výroby.

Kromě regulace znečištění životního prostředí je IPPC v Anglii nastaveno a propojeno tak, aby vedlo průmysl k vyšším energetickým úsporám a efektivnějšímu využívání vodních zdrojů. Oficiální statistika ukazuje, že nápojový a tabákový sektor je třetím největším spotřebitelem energie ve Velké Británii – v roce 1998 spotřeboval 11% energie z celé průmyslové spotřeby.

Podle rozhovoru s předsedou Federace potravinářského a nápojového průmyslu v květnu 2001 Federace vyjednávala s Agenturou a Ministerstvem (DETR) vhodnou aplikaci „přiměřené a vhodné“, regulace potravinářského a nápojového průmyslu. Tato přiměřenost je vymezena v Praktické příručce IPPC vydané DETR následovně: „Ministr očekává od regulátora aplikaci vyhlášky PPC přiměřeně. Úsilí regulátora potřebné k vyřízení žádosti a stanovení podmínek povolení by mělo být adekvátní vzhledem ke komplexnosti daného zařízení a jeho vlivů na životní prostředí.“

Hlavní přetrvávající obavy potravinářského a nápojového průmyslu z implementace IPPC:

- Nadměrná regulace a administrativní břemeno neúměrné ke stanovenému riziku,
- Interpretace kapacitního limitu a některých opatření PPC vyhlášky,
- Hodnocení kontaminace půdy a požadavky na rekultivaci lokalit,
- Britská vláda a regulátor bere IPPC mnohem více do hloubky oproti jiným členským zemím,
- Náklady na přípravu žádosti jsou považovány za příliš vysoké.

Papírenský a celulózný průmysl

Papírenský a celulózný průmysl byl první sektor spadající pod IPPC (termín pro podání žádosti končil 28. února 2001). Standardy doporučené v technické příručce pro tento sektor jsou pouze indikativní, avšak při jejich nedosažení je vyžadováno podrobné vysvětlení důvodů. Podniky z tohoto sektoru považují novou technickou příručku za „jasnější a systematictější oproti příručkám z režimu IPC. IPPC příručka obsahuje více doporučení týkající se škály možností a vysvětlení návazných rozhodnutí. Požadavky na žádost jsou rozsáhlejší, např.: požadavky týkající se detailních záznamů o energii a surovinách. Žádost též vyžaduje provést hmotové bilance surovin a spotřeby vody.

Papírenský průmysl je jeden z deseti, kteří již uzavřeli s vládou vyjednávání o dohodě k energetické efektivnosti za 80% náhradu daně na klimatické změny (climate change levy). Nicméně příručka Agentury hovoří jasně o tom, že ta-

kováto dohoda neovlivní rozsáhlé požadavky na provozovatele zajistit informace o jejich energetické spotřebě pokrývající min. 95% spotřebované energie, přepočítat emise na CO₂ a zavést základní opatření pro zajištění energetické efektivity.

Podle magazínu *ENDs Report* z listopadu 2000 se papírenský a celulózný průmysl domohl od Agentury významných ústupků v požadavcích režimu IPPC a to při finalizaci technické příručky publikované v listopadu 2000. Podniky dostaly více než tři roky navíc na dodání informací o nakládání s odpadem, energií a vodou. Z příručky zmizely též návrhy na zavedení hodnocení toxicity kalů.

Nově je v příručce vysvětlen přístup k aplikaci BAT: „Zatímco požadavky na zavedení BAT nelze omezit individuální ziskovostí firmy, firemní ekonomická situace může být brána v úvahu ve dvou případech:

Kde výsledek Cost/Benefit³ analýzy konkrétní modernizace může být výhodný, pokud je potřebné příslušnou část závodu renovovat (např. technické opotřebení)

Kde je třeba provést několik drahých modernizací, pak program rozfázování může být vhodný, pokud není nadměrně dlouhý tak, že by docházelo ke zvýhodnění-udržení provozu zařízení s nízkou environmentální výkonností.“

V souladu s tímto přístupem byly všechny navrhované termíny pro zavedení zlepšení existujících zařízení z původního návrhu příručky vypuštěny.

V dubnu 2001 publikoval magazín *ENDs report* analýzu žádostí předložených Agenturě několika podniky z papírenského průmyslu. Analýza uvádí, že polovina papírenských podniků žádajících o integrované povolení neměla žádnou zkušenost s podobnou procedurou v rámci předchozího režimu IPC. Důvodem této skutečnosti je výjimka udělená těmto papírenským podnikům z regulace pod IPC na základě hlediska zanedbatelnosti (triviality).

Příklady důsledků vstupu do režimu IPPC pro papírenské podniky podle analýzy magazínu *ENDs Report*:

- Širší rozsah regulace – např. Společnost Aylesford se skládá ze tří závodů, které jsou pro účely IPPC považovány za jedno zařízení, ačkoliv každému závodu bude uděleno samostatné povolení; některé otázky jako například emise NO_x budou řešeny společně.
- EMS – např. v programu zlepšení obsaženém v povolení pro firmu TXU požaduje Agentura získání certifikace na ISO 14001 do jednoho roku od vydání povolení.
- Tlak na snížení spotřeby vody a chemických látek.
- Emise do ovzduší (nejproblémovější emisí pro většinu papírenských provozů je NO_x) např. první britská papírna, která zamýšlela vybudovat spalovnu kalů namísto odvážení kalů na skládku, řešila otázku, zdali musí splňovat limit 200 mg NO_x/m³ stanovený v nové evropské směrnici o spalování, jehož aplikace v praxi je vyžadována od roku 2005.

Ocelárny a cementárny – přísnější regulace pod IPPC

Návrhy technických příruček pro ocelárny a cementárny zveřejněné k připomínkám na jaře 2001 ukazují, že Agentura nehodlá těmto sektorům nabídnout podobné úlevy jako papírenskému průmyslu. Termín pro předložení žádosti o integrované povolení pro ocelárny a cementárny byl stanoven na srpen 2001. Příslušná povolení by měla být vydá-

na nejpozději do čtyř měsíců od podání kompletní žádosti. Navrhované příručky doporučují provedení potřebných zlepšení ve třech následujících letech. Z dosavadního vývoje je patrné, že tlak průmyslu změkčí tyto požadavky směrem k delším zaváděcím obdobím zvláště pro drahé modernizace. Příručka například uvádí: „Termín pro regulaci NO_x, SO_x, prachu a dioxinů bude předmětem vyjednávání.“

Emise prachu v ocelářském průmyslu jsou oblastí, kde britské podniky zaostávají za nejlepšími konkurenty z jiných zemí. Další problematickou otázkou tohoto průmyslu jsou dioxiny. BREF pro ocelářský průmysl uvádí běžnou hodnotu pro britské závody 0,5–1,5 ng/m³. Návrh britské příručky však navrhuje standard 0,1–0,5 ng/m³.

Provozovatelé musí spolu s žádostí předložit programy ukazující, jak sníží emise prachu a dioxinů. K zajištění těchto opatření bude nevyhnutelné instalovat drahé zařízení jako např. filtry. Příručka hovoří o tom, že zařízení s textilními filtry může stát až 9 miliónů liber. Nicméně existující zařízení musí provést tuto modernizaci nejpozději do roku 2007, a tak je možné, že do té doby budou některá starší zařízení odstavena z provozu.

Velkochovy prasat a drůbeže

Velkochovy prasat a drůbeže budou první, které mohou použít zjednodušený proces povolování (použitím obecně závazných pravidel) a platit tak nižší poplatky za vydání povolení. Návrh obecně závazných pravidel pro velkochovy byl zveřejněn v létě 2000. Podle předběžných odhadů bude IPPC regulovat přibližně 2 000 existujících velkochovů prasat a drůbeže a to od roku 2007. Původní termíny pro podání žádostí (2003–4) byly odloženy ministerským předsedou při jeho farmářské konferenci v březnu 2000. Důvodem tohoto ústupku byly silné protesty zástupců dotčených velkochovů.

ZKUŠENOSTI S PODÁVÁNÍM PRVNÍCH ŽÁDOSTÍ A VYDÁVÁNÍ POVOLENÍ

První žádost o povolení v rámci IPPC byla oficiálně předložena Agentuře v prosinci 2000. Všechny podané žádosti jsou přístupné ve veřejném registru Agentury (na místních pobočkách). V rozhovoru s jedním žadatelem pro provoz papírenského komplexu bylo dle ENDS Report zjištěno, že příprava žádosti mu zabrala cca 170 hodin. Tento čas však nezahrnuje čas potřebný k provedení zprávy o lokalitě a kvalitě půdy, která mohla trvat dalších asi 200 hodin.

První povolení v režimu IPPC bylo vydáno pro nový závod firmy TXU v březnu 2001. Povolení vyžaduje na managementu firmy získat certifikaci ISO 14001 a obsahuje obsáhlé požadavky na podávání zpráv o zlepšování environmentální výkonnosti. Podobně jako při zavádění IPC požaduje Agentura po firmě TXU předložit rozsáhlé informace po zahájení plného provozu jako součást zlepšovacího programu a nikoliv odhadovat detailní environmentální výkonnost před zahájením provozu. Toto se týká zejména hluku a energetické efektivity.

Program zlepšení pro firmu TXU obsahuje například:

- Zpracování zprávy dokládající, že energie je používána efektivně – předložit 3 měsíce po zahájení provozu,

- Zavést opatření k omezení hlučnosti – předložit 3 měsíce po zahájení provozu,
- Zpracovat roční celkovou zprávu o vývoji dosahování cílů stanovených v rámci EMS,
- Připravit vstupní zprávu o potenciálních zlepšeních v oblasti životního prostředí – předložit 1 rok po zahájení provozu (tato zpráva bude obsahovat hodnocení nákladů a přínosů alternativních technik proti kritériím BAT).

V případě zpracování, projednání a vydání povolení pro firmu TXU Agentura použila údaje v žádosti do podmínek povolení bez přílišných změn. Agentuře trvalo téměř 5 měsíců vydat povolení s jedním požadavkem o dodatečné informace.

JAKÝ JE TEDY CELKOVÝ POSTOJ PRŮMYSLU K IMPLEMENTACI IPPC?

Názor průmyslu na užitečnost IPPC se pohybuje v rozmezí od pohledu na IPPC jako zvýšení byrokratického a regulačního břemene k přijímání a začleňování holistického přístupu IPPC do podnikové obchodní politiky a manažerského systému.

Negativní odezva přichází obecně od podniků, které nebyly dříve regulovány v režimu IPC ať už díky provozování procesu neregulovaného IPC, nebo protože jejich činnost byla vyjmuta z regulace udělením výjimky z důvodu méně závažných vlivů provozu na životní prostředí. Směrnice IPPC však neumožňuje udělení výjimek z těchto důvodů a tak se dříve vyňatí provozovatelé snažili prosadit uchování udělování výjimek v britském systému i v rámci IPPC.

Poté co byly uzavřeny jednání a konzultace k rozsahu regulovaných činností, přišla na řadu dlouhá diskuse k náběhovým obdobím (termíny podání žádostí o povolení) pro existující podniky. Mnohé sektory se snažily posunout původně navrhované období blíže ke konci přechodného období v roce 2007. Výsledkem těchto tlaků je výhra velkochovů, které posunuly povinnost podat žádost až na rok 2007, a dále potravinářského a nápojového průmyslu, jejichž povinnost byla posunuta na rok 2004.

Sektory, které neuspěly při vyjednávání o náběhovém období, mají ještě jednu možnost, jak odsunout plnění rozsáhlých požadavků IPPC systému. Tato možnost je založena na brzkém vstupu do režimu s omezeným rozsahem informací uvedených v žádostech o povolení a rozfázování zpracování a předání dalších požadovaných informací v rámci programů zlepšení pod již vydaným povolením. Tohoto přístupu využily například některé papírenské podniky (viz výše popsané příklady).

Regulátor – Agentura není právě příznivcem uplatňování tohoto přístupu, ale nemůže si dovolit příliš se opozdit za implementačním harmonogramem z důvodu nekonečného požadování více informací od žadatelů. Dalším faktorem ovlivňujícím rozsah činností Agentury jsou její personální zdroje. Spolupráce a dobré vztahy mezi regulátorem a regulovaným vytvořené během předchozího režimu jsou nyní při zavádění IPPC opět využity. Spolupráce a důvěra zúčastněných stran hrají důležitou roli při úspěšné implementaci IPPC v Británii.

CO LZE DOPORUČIT PRO PŘÍPRAVU IMPLEMENTACE IPPC V ČR⁴ NA ZÁKLADĚ ANALÝZY VÝVOJE BRITSKÉHO SYSTÉMU?

Následující seznamy doporučení jsou výsledkem analýzy slabých a silných stránek britských systémů IPC a IPPC, příčin, podnětů a překážek transformace britského složkového systému na systém IPC a IPC systému na IPPC, a rovněž příčin, podnětů a překážek spojených se zaváděním IPPC v ČR.

Seznam doporučení pro MŽP – orgán odpovědný za přípravu implementace IPPC

- Konzultace s dotčenými subjekty k interpretaci klíčových pojmů (např. zařízení) a ustanovení návrhu zákona o integrované prevenci (např. podstatná změna a přechodná ustanovení)
- Vytvořit spolehlivý systém spolupráce mezi dotčenými úřady státní správy, krajských úřadů atd. pro přípravné a zaváděcí období implementace IPPC (min. do roku 2007)
- Podpořit transparentnost a konsistenci rozhodování krajských úřadů a MŽP pomocí unifikovaného postupu, metodických pokynů a podpůrných materiálů pro rozhodování o integrovaných povoleních a pomocí kontroly dodržování daných postupů revizí veřejného registru žádostí a povolení (např. využitím interního auditu)

Seznam doporučení pro krajské úřady – orgán odpovědný za implementaci IPPC

- Simulované povolení vyzkoušet v každém kraji na rozdílných sektorech dle přílohy č. 1 návrhu zákona o integrované prevenci a tyto zkušenosti shrnout do příručky
- Stimulovat a podpořit neformální diskuse s provozovateli před podáním žádosti o integrované povolení
- U opatření, která nemohou být realizována provozovatelem ihned (do nabytí účinnosti vydaného povolení) z finančních, časových nebo jiných objektivních důvodů, by bylo vhodné vymezit **právně závazný program zlepšení** (jako součást povolení) k zavedení dlouhodobé a postupné snahy průmyslu ke zlepšování
- Jako pomoc při rozhodování o podmínkách integrovaného povolení pro potenciální modernizaci zařízení IPPC může odpovědný regulátor využít nejen existující BREFy, ale také zkušenosti ze simulovaných povolení, rozhodnutí vydaná jinými regulátory, která budou k dispozici na veřejném registru žádostí a povolení konkurčních zařízení a konzultace s inspektory ČIŽP, dalšími regulátory a průmyslovými svazy

Seznam doporučení pro provozovatele zařízení spadajících pod IPPC

Významného usnadnění a zlevnění přípravy žádosti o integrované povolení mohou provozovatelé dosáhnout za-

vedením EMS, který poskytuje velkou část dat požadovaných v žádosti o integrované povolení. Dále informace z EMS usnadní rovněž reportování o plnění podmínek integrovaného povolení

Konzultace s MŽP a krajskými úřady k interpretaci klíčových pojmů a ustanovení návrhu zákona o integrované prevenci

Nemalá část výše uvedených doporučení není žádnou novinkou pro jednotlivé výše uvedené subjekty. Některé z nich se již uplatňují, např. pilotní povolování, nebo se s jejich zabezpečením počítá v rámci plánovaných projektů.

Závěrem lze shrnout, že podobně jako tomu bylo při zavádění prvního integrovaného systému v Británii, existují v ČR velké obavy z vysokých zaváděcích nákladů, které budou muset podniky investovat do modernizace zařízení. Nicméně britská zkušenost ukazuje, že tyto obavy mohou zaniknout, pokud je použito klíčového nástroje, kterým je široká spolupráce mezi provozovatelem a regulátorem. Cílem systému IPPC není mít všechny dotčené podniky v souladu s nejpřísnějšími požadavky, které zákon povoluje do určitého pevného data. Cílem IPPC je postupně začleňovat hledisko environmentálních efektů a péče o ně do rozhodování provozovatele týkající se investic a provozu, tzn. zlepšit řízení provozu. Podnik s takovýmto vedením bude schopen se připravit na řešení případných environmentálních problémů na jejich začátku a zamezit dalšímu poškozování životního prostředí a vzniku navazujících důsledků (např. poškozování zdraví lidí).

Britský systém IPC vytvořil první kroky pro dosažení tohoto cíle použitím programů zlepšení v rámci autorizace IPC a podporou samostatného monitorování (self-monitoring) s následným transparentním reportováním. Bude Česká republika též schopna dát se na cestu k dosažení tohoto cíle s použitím dostupných zkušeností a zdravého rozumu?

Monika Přibyllová, mpribylova@seznam.cz
(zpracováno dle studie „Analysis of the UK Industrial Pollution Control regulation as a support for the effective implementation of the IPPC Directive in the CR“, 2001, zveřejněné na www.ceu.cz/IPPC)

Poznámky

¹ V Británii se pro IPPC používá též pojem PPC dle schváleného zákona a vyhlášky.

² Členové týmu se organizačně nepřesunují, pouze se jim mění náplň práce, a způsob komunikace směřem k většímu využití elektronické formy.

³ Analýza nákladů a přínosů

⁴ Tato část je jednou ze tří oblastí doporučení pro IPPC v ČR uvedených v závěrečné kapitole projektu zmíněného na konci článku, další doporučení se týkají oblasti strategické (policy) a procesní (general procedural)

ENVIRONMENTÁLNÍ POVOLOVÁNÍ V NIZOZEMSKU

Od roku 1993 platí v Nizozemsku **zákon o životním prostředí** (Environmental Management Act, EMA), který mimo jiné upravuje vydávání environmentálního povolení provozu zařízení, jímž je zavedeno tzv. **integrované povolení** provozu zařízení v pojetí směrnice Rady 96/61/EC o IPPC.

Žádost o toto povolení nebo o změnu povolení se podává současně se žádostí o vydání povolení nebo o změnu povolení podle **zákona o znečišťování povrchových vod**. Vydání těchto dvou povolení je vzájemně koordinované a obě rozhodnutí jsou spolupodepsána oběma příslušnými úřady (koordinace úkonů je zakotvena v EMA). Tato povolení jsou jediná nutná k provozu zařízení z environmentálního hlediska.

Zařízení je definováno jako každá podnikatelská činnost nebo činnost prováděná v takovém rozsahu, jakoby byla podnikatelská, vykonávaná člověkem v určitých prostorových hranicích. Kategorie zařízení, která mohou způsobovat nepříznivé následky pro životní prostředí, určuje ministerská vyhláška (Environmental Management Establishments and Licences Decree). Pro zařízení, která nemusí mít environmentální povolení (menší provoz), existují obecně platná pravidla týkající se ochrany životního prostředí stanovená vládou Nizozemska, která pro ně automaticky platí. Úřad kontroluje jejich plnění. Zřízení, změnu nebo změnu funkce takového zařízení je třeba pouze ohlásit.

Povolování zařízení je upraveno článkem 8 EMA. Bez příslušného povolení je zakázáno zařízení zřizovat, provozovat, měnit nebo měnit jeho funkci.

Příslušný orgán rozhodující o žádosti o environmentální povolení dle článku 8 EMA zohledňuje:

- stávající stav životního prostředí ovlivněný zařízením a následky těchto vlivů,
- očekávané vývojové tendence zasaženého životního prostředí a environmentální výkonnosti zařízení,
- vyjádření poradních orgánů, široké veřejnosti,
- možnosti prevence nepříznivých následků na životní prostředí,
- směrné hodnoty platné pro složky životního prostředí,
- další platná pravidla a pokyny.

Povolení může příslušný úřad odeprít pouze v zájmu ochrany životního prostředí a nevydá ho, pokud nezohledňuje výše uvedené okolnosti.

Holandské Ministerstvo pro výstavbu, prostorové plánování a životní prostředí (VROM) koordinuje vydávání environmentálních povolení. Povolení vydávají **provinční úřady**. Zvlášť je **úřadem pro ochranu vody** vydáváno již zmíněné povolení dle zákona o znečišťování povrchových vod. **Místní úřady** povolují menší provoz. Kontrolu plnění podmínek povolení provádí na lokální a provinční úrovni in-

spektoři devíti **provinčních inspektorátů**. Tyto provinční inspektoráty jsou centrálně koordinovány **Inspektorátem pro životní prostředí**.

Povolení vydané pro určité zařízení platí pro kteréhokoliv provozovatele tohoto zařízení s výjimkou povolení pro zařízení na odstraňování odpadů nebo ukládání do půdy, které není přenosné.

Všechny dotčené strany mají právo odvolat se k vydávanému rozhodnutí o vydání environmentálního povolení u **správního soudu**. Tato možnost není dosud v českém právu zakotvena.

Nezbytnou úlohu v řízení o vydání povolení hrají odborné instituce, tzv. **agentury**. Agentury, např. DCMR v největší provincii Jižní Holandsko (založena 1972, 440 zaměstnanců), jsou společně veřejnoprávní neziskové instituce provincií a obcí. Provinční a místní úřady pověřují agentury odbornou podporou povolovacího procesu, tj. konzultacemi k žádosti před jejím podáním, posouzením úplnosti žádosti, vyjednáváním podmínek s provozovatelem zařízení, stanovením podmínek povolení apod.

Podmínky povolení navržené agenturou vycházejí z nejlepších dostupných technik (v Nizozemí se skrývají pod názvem ALARA) a jejich součástí je časový plán plnění, tzv. podnikový environmentální plán, který je aktualizován každé čtyři roky. Navržené povolení je **zveřejněno** a všichni se k němu mohou vyjádřit. **Veřejné slyšení** je svoláno pouze v případě, že o to některá zainteresovaná strana požádá.

Agentura následně vypracuje finální návrh znění povolení a ten spolu s žádostí předává příslušnému úřadu. Provinční úřady, které vydávají povolení bez pomoci agentury, jsou personálně posílené do té míry, že nejvýznamnější provoz povoluje několik úředníků různého zaměření. Vydání povolení trvá šest měsíců.

Povolení je podkladem pro stavební řízení s tím, že platnost již vydaného stavebního povolení může být provozovatelem existujícího zařízení pozastavena z důvodu absence platného environmentálního povolení.

Nizozemí je jednou ze zemí, které jsou původcem myšlenky integrované prevence a omezování znečištění a stalo se rovněž zdrojem inspirace při tvorbě návrhu české legislativní úpravy. Vládní návrh zákona o integrované prevenci a omezování znečištění, integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci) nese řadu prvků výše popisovaného holandského přístupu k environmentálnímu povolování. Chybí možnost odvolání ke správnímu soudu. Praxe povolování v Holandsku je příkladem dokládajícím možnost nastavení povolovacího procesu tak, že provozovatel a povolující orgán dosahují přijatelného konsensu v zájmu ochrany životního prostředí.

Mgr. Eva Hatláková, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Eva_Hatlakova@env.cz

ZKUŠENOSTI S IPPC VE ŠVÉDSKU

V letošním roce skončil projekt Phare Twinning „Strengthening the institutional/regulatory capacity in the environmental sector in the Czech Republic“ CZ 98F-01, v rámci kterého se měli zástupci státní správy (především ČIŽP, MŽP, ČHMU, MPO) možnost seznámit se švédským systémem povolování a kontroly činností spadajících pod režim směrnice 96/61/ES o IPPC. Součástí projektu byly semináře o švédském systému IPPC, návštěva papírny ve Švédsku a simulace integrovaného povolování v papírně Frantschach Pulp & Paper Czech a.s. ve Štětí. Díky vstřícnému přístupu zástupců podniku a aktivnímu zapojení švédských odborníků se podařilo simulovat celý proces integrovaného povolování v kombinaci švédského modelu a aktuální podoby v té době připravovaného českého zákona o integrované prevenci. Právě načasování projektu přispělo k tomu, že čerstvé zkušenosti ze simulace mohly být použity při tvorbě zákona. Na základě dále uvedeného popisu švédského modelu environmentálního povolování může čtenář posoudit do jaké míry je tento model podobný modelu obsaženému ve vládním návrhu zákona o integrované prevenci.

Švédsko je jedním ze států, který má systém integrované prevence a omezování znečištění na velmi vysoké úrovni. Integrovaná ochrana životního prostředí se v **praxi uplatňuje od roku 1969**, kdy vstoupil v platnost „Zákon o ochraně životního prostředí“, který přesahuje rámec činností uváděných v příloze č.1 směrnice 96/61/ES o IPPC.

V průběhu devadesátých let probíhala transformace právních předpisů v oblasti ochrany životního prostředí. Patnáct do té doby jednotlivých složkových zákonů bylo nahrazeno k 1. 1. 1999 environmentálním Zákoníkem (33 kapitol, 456 §). K tomuto datu byl též zahájen nový způsob povolování provozu zařízení ve smyslu směrnice o IPPC.

Státní administrativu ve Švédsku tvoří poměrně štíhlá ministerstva. Rozsáhlejší jsou pak ústřední orgány státní správy jako je např. EPA (Environmental Protection Agency = Agentura ochrany životního prostředí), inspekce chemických látek, úřad pro zemědělství, lesní správa a dále regionální správní úřady, jako jsou krajské administrativní správy (21 krajů) a orgány obcí (270). Dále v procesu environmentálního povolování figuruje pět ekologických soudů.

POVOLOVÁNÍ A MONITORING

Zařízení a technologie jsou ve Švédsku podle vlivu na životní prostředí rozděleny do 3 kategorií.

- A) Do této skupiny patří např. lesy, doly, chemický průmysl, spalovny, velká energetika. Provoz zařízení povolují krajské (regionální) ekologické soudy, dohlížejícím orgánem jsou krajské administrativní správy. Zařízení typu A je ve Švédsku okolo 600, z toho jich pod systém IPPC (činnosti definované v příloze č. 1 směrnice o IPPC) spadá 400.
- B) Povolovacím i dohlížecím orgánem jsou krajské administrativní správy, které mohou pověřit dozorem obce. Ve Švédsku je těchto zařízení přibližně 7000 a z toho jich 400 spadá pod systém IPPC.
- C) Pro tato zařízení se povolení nežádá, provozovatelé pouze ohlašují obcím zahájení činnosti. Oficiální počet je uváděn okolo 18 000, ale skutečný počet se předpokládá přes 30 000.

ROZHODOVACÍ PROCES PRO ZAŘÍZENÍ KATEGORIE „A“

Konzultace

Projednávají se návrhy a stížnosti veřejnosti k činnosti, která vyžaduje povolení. Žadatel projednává obsah žádosti s krajskou správou.

Podání žádosti

Žadatel podá svou žádost k provozu zařízení u příslušného ekologického soudu.

Oznámení o podání žádosti

Po určitou dobu (2 až 3 týdny) se v novinách zveřejňuje oznámení o zamýšleném projektu tak, aby se k němu mohli všichni vyjádřit.

Konzultace

Ekologický soud se obrací na dotčené úřady, včetně Agentury, zda-li požadují další informace k žádosti. Jednotlivé dotčené úřady podají k žádosti svá stanoviska. Často je vyžadováno i stanovisko EPA. Své stanovisko může zaslat i veřejnost.

Environmentální instituce	Počet „poboček“ dané instituce v zemi	Počet zaměstnanců typu	Povolování zařízení	Dohlížecím orgánem pro zařízení typu
Ministerstvo životního prostředí	1	100		
SEPA (Švédská Agentura ŽP)	1	500		
Inspekce chemických látek	1	150		A, B
Krajské administrativní správy (County Administration)	21	750	B	A, B
Ekologické soudy	5	70	A	
Orgány obcí	270	2000		(B), C

Veřejné slyšení k žádosti

Ekologický soud uspořádá jednání pro zástupce firmy, dotčených úřadů a veřejnosti. Cílem je, aby provozovatel dokázal přitomným, že nebude ohrožovat životní prostředí a zdraví veřejnosti. Vyjádření EPA hraje v této části procesu často důležitou úlohu.

Rozhodnutí

Ekologický soud vydá rozhodnutí s přihlédnutím k požadavkům všech zúčastněných stran.

Možnost odvolání

Proti rozhodnutí soudu se může provozovatel nebo EPA odvolat.

Ekologický soud

Základ švédského soudnictví představuje asi 100 obecných soudů, z nichž je 5 ekologických. Tyto ekologické soudy vydávají integrovaná povolení pro zařízení kategorie „A“.

Ekologický soud je tvořen 4 lidmi:

- 1 soudcem (právník)
- 1 technickým porotcem
- 2 poradci specialisty.

Žádost, kterou soud obdrží, obsahuje rozsáhlou zpracovanou dokumentaci a soud posuzuje zejména výběr lokality, použití nejlepší dostupné techniky (BAT), materiálové vstupy a výstupy, emisní monitoring, prevenci havárií, řešení případných havárií, ekonomické hodnocení apod.

Odvolacím orgánem je nejvyšší ekologický soud, který je tvořen 4 soudci, z nichž 2 mohou být nahrazeni technickými porotci.

Koncesní výbor, který tuto povolovací činnost do roku 1998 vykonával, měl celkem asi 30 zaměstnanců, nyní má ekologický soud více než dvojnásobek zaměstnanců, kteří ale zajišťují i jiné činnosti.

Zákon nespecifikuje lhůty pro vyřízení žádosti, koncesní výbor vydával v minulosti svá rozhodnutí v průměru do 11 měsíců.

Pokud provozovatel nedodržuje podmínky uděleného integrovaného povolení, pak tyto záležitosti řeší obecný soud, nikoli ekologický.

Krajská administrativní správa

Krajská administrativní správa vydává integrovaná povolení pro zařízení v kategorii „B“ a provádí dohled na provoz zařízení v kategoriích „A“ a „B“. Dohled nad provozem zařízení v kategorii „B“ je svěřen obcím.

Obec

Posledním stupněm administrativní správy jsou obce, které se vyjadřují ke všem povolením, o kterých rozhodují ekologické soudy a krajské administrativní správy v případě, že jsou v územní působnosti obce.

Agentura ochrany životního prostředí (EPA)

EPA je ústředním orgánem státní správy. Jejím hlavním úkolem je prosazovat vizi ekologicky udržitelné společnosti a aktivně ovlivňovat prosazování environmentální politiky na všech stupních.

V systému integrovaného povolování Agentura zajišťuje instruktáž úřadů a podniků, vydává informační směrnice, účastní se řízení o udělení integrovaného povolení (stanovisko EPA hraje často důležitou roli při rozhodování soudu), zpracovává mezinárodní výkazy, odvolává se proti rozhodnutí ekologického soudu apod.

EPA je rovněž centrální institucí pro inspekci. Koordinuje práci inspekce ostatních úřadů, a když je zapotřebí, přímo se na ní účastní.

V systému povolování, který fungoval ve Švédsku do roku 1998, byla EPA do procesu integrovaného povolování ještě více vtažena. Provozovatel zařízení z kategorie „A“ byl povinen před podáním žádosti Agenturu kontaktovat a konzultovat s ní obsah žádosti. Rovněž v tzv. koncesním výboru, který se stejně jako ekologický soud skládal ze 4 odborníků (ale s jinou strukturou vzdělání), byl jeden zástupce se zkušenostmi s prací v EPA.

Experti ze Švédska, kteří se zúčastnili simulovaného povolování v rámci Phare projektu, se shodli na tom, že dřívější model byl z hlediska zabezpečování jednotnosti a vysoké odbornosti při integrovaném povolování lepší. Ovšem tlaky na decentralizaci si vyžádaly přesun některých kompetencí na regiony.

Kontrola

Významnou roli hraje kontrola, kterou zajišťuje sám podnik (provozovatel zařízení). Podnik je povinen navrhnout vlastní kontrolní program, kterým zabezpečí sledování rozhodujících parametrů technologických procesů včetně měření emisí, dále plnění norem, předpisů apod. Kontrolní program zahrnuje celý systém provádění vlastní kontroly, tj. použité metody, způsoby vyhodnocování dat, systém údržby a periodických kontrol atd.

Tento kontrolní program je při povolovacím řízení schválen a úřady dohlížejí na jeho dodržování. Kontrolní program je pravidelně revidován.

Jednou ročně provádí nezávislá osoba periodickou kontrolu, kdy je ověřeno dodržování kontrolního programu a prověřena správnost měření prováděná podnikem. Výstupy nezávislé kontroly musí odsouhlasit příslušný úřad (krajská administrativní správa, obec). Osobu, která provádí nezávislou kontrolu, si vybírá a platí podnik. Úřad se vyjadřuje pouze k výstupní zprávě.

Financování

Náklady spojené s podáním žádosti (zejména vypracování odborné dokumentace) hradí podnik. Podnik také financuje měření prováděná podle kontrolního programu a pravidelné jednorázové kontroly zajišťované u nezávislé osoby. Podniky rovněž hradí dozorovou a kontrolní činnost, kterou provádí úřad. Podle informace od švédských odborníků představují poplatky podniku (na chod příslušné státní správy) se zařízením z kategorie „A“ ročně kolem 800 000,- Kč.

Švédský model povolování provozů zařízení je založen na partnerském přístupu státní správy a provozovatele, otevřenosti (podpora účasti veřejnosti), ale zároveň i na jasném vymezení rolí jednotlivých účastníků procesu. Na provozovatele zařízení se kladou poměrně vysoké nároky – musí například prokázat, že má dostatečné znalosti (odborníky) k provo-

zu zařízení, musí znát dopad provozu zařízení na životní prostředí, provádět všechny potřebné analýzy, zavést nejlepší dostupné techniky, dodržovat principy environmentálního managementu. V případě ohrožení lidského zdraví nebo životního prostředí se provoz činnosti může zastavit, přestože byla použita všechna opatření.

Velice přínosným z pohledu na průběh procesu povolování se jeví institut předběžných konzultací k žádosti: konzultace umožňují podniku předem zjistit rozsah požadovaných údajů v žádosti.

Ing. Marta Běťáková, oddělení IPPC, MŽP,
e-mail: Marta_Betakova@env.cz

Použité zdroje:

- části Cestovní zprávy ze zahraniční pracovní cesty do Švédska (květen 2000) zpracované Ing. Yvonnou Hlínovou, ČIŽP.
- Zkušenosti z projektu Phare Twinning „Strengthening the institutional/regulatory capacity in the environmental sector in the Czech Republic“.
- Přednáška pana Erika Nyströma, odborníka Švédské agentury ochrany životního prostředí, v Praze, březen 2001.
- The Swedish Environmental Code (A résumé of the text of the Code and related Ordinances), švédské Ministerstvo životního prostředí, 1999.
- Ing. Dagmar Kaljariková: Studie současného stavu a budoucího uplatňování principu „IPPC“ ve vybraných státech EU (Švédsko, Holandsko, Německo, Rakousko), prosinec 1997, ČEÚ.

